

יודעי תרועה

מראה מקומות על עניני

תקיעה

ע"פ סדר השו"ע

ערב ראש השנה - ה'תשע"ז

בני ברק

נכתב ע"י מאיר בורובסקי

רח' דון יוסף נשיא 4

בני ברק

052-7687311

הרב יהודה סילמן

רב דקהל חסידים - רמת אלחנן - ב"ב
ואב"ד בבד"צ של מרן הגר"נ קרלין שליט"א

הסכמה

הנה הביא לפני הרה"ג רבי מאיר בורובסקי שליט"א את ספרו יודעי תרועה שהוא מפתח על סדר השו"ע ועיינתי בו מעט וראיתי שמלאכה גדולה עשה ברכ כשרון ובהיקף גדול הראוי לת"ח מופלג שכמותו ובטוחני אשר בדורנו זה אשר הצורך בספרים שיאפשרו מציאת כל הנצרך ורבים יאותו לאורו ויכירו בחשיבותו.

ולא נצרכו אלא לברכה שיפוצו מעינותיהם החוצה ורבים יאותו לאורו ויזכה להוציא עוד ספרים רבים לתועלת הציבור.

יגאל יוסף

ובזה בעה"ח לכבוד התורה

הרב יהודה סילמן

רב דקהל חסידים - רמת אלחנן

יודעי תרועה

סימן תקפא

סעיף א

אין מזכירין ר"ח תשרי בשבת שלפניו שלא ירגיש השטן מתי יהיה ר"ח

מנהגים דבי מהר"ם סדר רינוס לער"ה / מנהגים מהרא"ק סי' א' א' / מנהגים מהרי"ל ראש השנה י"א / מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / לבוש סי' תקפ"א ס"א / אליה רבא סי' תקפ"א סק"ה / אליה זוטא סי' תקפ"א סק"ו / מטה אפרים סי' תקפ"א סמ"ז.

ר"ח אלול שחל בשבת מפטירין השמים כסאי ובשבת דרני עקרה אומרים גם עני' סוערה

מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / לבוש סי' תקפ"א ס"א / מטה משה עמוד העבודה סי' תשע"ז / יוסף אומץ דיני חודש אלול סי' תתקי"ט / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ה / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ח ס"ד.

ר"ח אלול שחל ביום א' אין מפטירין מחר חודש

מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / לבוש סי' תקפ"א ס"א / מטה משה עמוד העבודה סי' תשע"ז / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ה / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ח ס"ד.

ר"ח אלול שחל ביום א' מפטירין מחר חודש

יוסף אומץ דיני חודש אלול סי' תתקי"ט.

מר"ח אלול נוהגין לכתוב באגרות בשנה טובה תכתבו

מנהגים מהר"ש סי' תס"ג / מנהגים מהרי"ל ימים נוראים ג' / אליה רבא סי' תקפ"א ס"א / אליה זוטא סי' תקפ"א סק"ט / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ט / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ח ס"ב.

נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכפורים.

המנהגות לרבינו אשר מלונגיל / אור זרוע הל' ר"ה סי' ב' / ארחות חיים הל' ר"ה ב' / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ג מ"ט ד' / טור סי' תקפ"א / חי' הר"ן ר"ה ט"ז א' ד"ה בר"ה / ב"י סי' תקפ"א בשם הרא"ש ורב כהן צדק / לבוש סי' תקפ"א ס"א / כנסת הגדולה סי' תקפ"א הגהות הטור סק"ז / סדר היום חודש אלול / חיי אדם כלל קל"ח ס"ב / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"א ס"ב.

הגה: ומנהג בני אשכנז אינו כן, אלא מראש חדש ואילך מתחילין לתקוע אחר התפילה שחרית

מחזור ויטרי סי' שכ"ג / ראב"ן שו"ת (בתחילת הספר) סי' ס"א / ראבי"ה הל' ר"ה סי' תקמ"ב / שבלי
הלקט סי' רפ"א / אור זרוע הל' ר"ה סי' א' / דרשות מהר"ח אור זרוע סי' ל"ג / מנהגים דבי מהר"ם
סדר רינוס לער"ה / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / ארחות חיים הל' ר"ה א' / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף)
/ טור סי' תקפ"א / מנהגים מהרא"ק סי' א' א' / מנהגים מהרי"ל ימים נוראים ה' / מנהגים מהרא"ט
אלול ימי הסליחות / לקט יושר עמ' ק"כ / מטה משה עמוד העבודה סי' תשע"ח / דרכי משה סי'
תקפ"א סק"א / חיי אדם כלל קל"ח ס"א / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ז / ערוך השלחן סי' תקפ"א
ס"א / מ"ב סי' תקפ"א סק"ג.

ויש מקומות שתוקעין ג"כ ערבית

המנהג הל' ר"ה מנהג צרפת / מנהגים דבי מהר"ם סדר רינוס לער"ה / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד /
רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ח א' / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) / טור סי' תקפ"א / מהרי"ל מנהגים
ימים נוראים ה' / הגה סי' תקפ"א ס"א / אליה רבא סי' תקפ"א ס"א / חיי אדם כלל קל"ח ס"א /
מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ז / ערוך השלחן סי' תקפ"א ס"א.

מתחילין לתקוע אחר התפילה בא' דר"ח

מהרי"ל מנהגים ימים נוראים ה' / ב"ח סי' תקפ"א / לבוש סי' תקפ"א ס"א / מטה משה עמוד העבודה
סי' תשע"ח / אליה רבא סי' תקפ"א ס"א / אליה זוטא סק"ב / יוסף אומץ דיני חודש אלול סי' תתק"כ
/ נוהג כצאן יוסף פ' ראה סי' ב' / ט"ז סי' תקפ"א סק"א / מג"א סי' תקפ"א סק"ב / שיירי כנסת
הגדולה סי' תקפ"א הגהות הטור סק"ג / של"ה מס' ר"ה פ' נר מצוה ו' / באר היטב סי' תקפ"א סק"ג
/ חיי אדם כלל קל"ח ס"א / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ז / מ"ב סי' תקפ"א סק"ג.

מתחילין לתקוע אחר התפילה בב' דראש חודש

מטה משה עמוד העבודה סי' תשע"ח / אליה רבא סי' תקפ"א ס"א / אליה זוטא סי' תקפ"א סק"ב
/ מג"א סי' תקפ"א סק"ב / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"א הגהות הטור סק"ג / באר היטב סי'
תקפ"א סק"ג / חיי אדם כלל קל"ח ס"א / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ז / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ח
ס"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"א ס"א / מ"ב סי' תקפ"א סק"ג.

תוקעין תשר"ת

מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ז / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ח ס"ב / תוקעין תשר"ת תש"ת תר"ת /
קצה המטה סי' תקפ"א סק"כ.

נוהגים לומר לדוד ה' אורי וכו' מר"ח אלול עד שמיני עצרת

מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ז / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ח ס"ב / מ"ב סי' תקפ"א סק"ב.

נוהגים לומר כל יום מימות החול מר"ח אלול י' מזמורי תהלים אחר התפילה

מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ח / מ"ב סי' תקפ"א סק"ג.

ועומדים באשמורות לומר סליחות ביום א' שלפני ר"ה ואם חל ראש השנה ב' (או) ג', אז מתחילין מיום א' שבוע שלפניו

סידור רש"י סי' קל"ט / הרוקח סי' ר"ז / סדר טרויש סי' ט' / מנהגים דבי מהר"ם סדר רינוס לער"ה / מנהגים מהרא"ק סי' א' / מנהגים מהרי"ל הל' ימים נוראים סי' ב' / מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / המחכים / טור סי' תקפ"א / לקט יושר עמ' קי"ח / מטה משה עמוד העבודה סי' תשע"ט / לבוש סי' תקפ"א ס"א / נוהג כצאן יוסף ימי הסליחות סי' ב' / מג"א סק"ג / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"א / חיי אדם כלל קל"ח ס"ב / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ח ס"ה / ערוך השלחן סי' תקפ"א ס"ג.

משכימים ביום א' כי העם שמחים מחמת התורה שלומדים בשבת ושכינה שורה מתוך שמחה
לקט יושר עמ' קי"ח.

משכימים לסליחות מט"ו באלול

אבודרהם סדר תפילת ר"ה / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"א בשם אבודרהם / קצה המטה סי' תקפ"א סקל"א.

משכימים לסליחות מכ"ה באלול

חי הר"ן ר"ה ט"ז א' ד"ה בר"ה מנהג גירונה / דרכי משה סי' תקפ"א סק"ב בשם הר"ן פ"ק דר"ה / קצה המטה סי' תקפ"א סקל"א בשם הר"ן.

כשחל ר"ה בשני או בשבת משכימין משני שלפניו חל בחמישי משכימין מחמישי שלפניו ואם חל בשלישי משכימין בשני שלפני פניו
שבלי הלקט סי' רפ"ב.

משכימים לסליחות מר"ה עד יו"כ

המנהג הל' ר"ה / אור זרוע הל' ר"ה סי' ב' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד בשם רב כהן צדק מנהג ב' ישיבות ובשם רב עמרם ורב האי / טור סי' תקפ"א בשם רב כהן צדק ורב עמרם / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / ארחות חיים הל' ר"ה ב' / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ג מ"ט ד' / חי הר"ן ר"ה ט"ז א' ד"ה בר"ה / סליחות: פותח ש"ץ באשרי ואומר קדיש ופסוקים של רחמים ואח"כ סליחות ווידוי. / סדר רב עמרם גאון סדר אשמורות / סידור רש"י סי' קל"ט / מחזור ויטרי סי' שי"ג / מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה / שבלי הלקט סי' רפ"ב / אור זרוע הל' ר"ה סי' ב' / ארחות חיים הל' ר"ה ב' / מנהגים מהרא"ק סי' ד' / מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / לבוש סי' תקפ"א ס"א.

סליחות: פותח בפס' שומע תפלה וכו' ואומר י"ג פסוקים שנזכר בהם השתחווי' ומוסיף עליהם פסוקים ואומר י"ג מידות ואומר סליחה ואחרי' פזמון וסליחה ופזמון ואחר כל סליחה ופזמון ואומר י"ג מידות ואומר וידוי וישבו החזן והקהל ויאמר מחי ומסי כו' מרן דבשמיא וכו' מכניסי רחמים כו' שומר ישראל כו' קדיש שלם
סדר טרויש סי' ט'.

סליחות: מתחילין באדון עולם ואומרים לך ה' הצדקה ואחר שאמרו י"ג מידות פ"א אומרים קדיש
נוהג כצאן יוסף סי' י"א.

מיום א' דסליחות א"א פתיחה עד ער"ה
הגהות מיימוניות סדר תפילות נוסח ברכות האמצעיות א' / מנהגים מהרא"ק סי' ה' / לבוש סי' תקפ"א ס"א.

בעשי"ת אומרים פתיחות ועקידות
מנהגים מהרא"ק סי' ה'.

כל תיבה שמסיימת לך, מך, תך, אומר בסגול
מהרי"ל מנהגים סדר תפילות ראש השנה ו'.

אומרים ג"פ ויודי בסליחות
הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ג, ר"ז / מטה אפרים סי' תקפ"א סי"ח.

בתוך ג"פ ויודי אומרים ויודי ע"ס א' ב' אשמנו בושנו וכו'
נוהג כצאן יוסף ימי הסליחות סי' י"ג.

אומרים ויודי רק פ"א
מעשה רב סי' ר"ב.

כשיסיים רחמנא דעני וכו' יפול בתחנון על צד שמאל ויאמר עד יבושו רגע ויושב ואומר מחי ומסי וכו'
ויעמוד ויאמר ואנחנו לא נדע ואומר קדיש
מנהגים מהרא"ק סי' ה'.

אומר תחנון עד רגע וזוקף ש"ץ ויושב לפני התיבה ואומר מחי ומסי, מכניסי רחמים, מרן דבשמיא, שומר
ישראל, ואנחנו לא נדע וקדיש שלם
מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / לבוש סי' תקפ"א ס"א.

אחר סליחות אומרים קדיש תתקבל ויש שאין אומרים תתקבל
סדר טרוייש סי' ב'.

אומרים מכניסי רחמים ואין בזה משום משתף שם שמים ודבר אחר
שבלי הלקט סי' רפ"ב / קצה המטה סי' תקפ"א סקמ"ג.

בקשות שהן בלשון ארמי לא יאמר כשאין מניין עשרה
אליה רבא סק"ט / יוסף אומץ דיני ימי הסליחות סי' תתקנ"ב / מטה אפרים סי' תקפ"א סכ"א / מ"ב
סי' תקפ"א סק"ד.

קודם כל סליחה אומר או"א חוץ מסליחה המתחלת בשם משמותיו של הקב"ה

מנהגים מהרא"ק סי' ד' א' / אליה רבא סי' תקפ"א סק"ט / נוהג כצאן יוסף ימי הסליחות סי' ו' /
מג"א סי' תקפ"א סקי"ז / באר היטב סי' תקפ"א סק"ד / מטה אפרים סי' תקפ"א סי"ח / מ"ב סי'
תקפ"א סק"ד.

ער"ה מרבין בסליחות ואומרים י"ג סליחות כנגד י"ג מידות מלבד פתיחות ופזמון

מנהגים דבי מהר"ם סדר רינוס לער"ה / הגהות מיימוניות סדר תפילות נוסח ברכות האמצעיות א'
/ מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לבוש סי' תקפ"א ס"ב.

ער"ה מרבין בסליחות וקודם הפסוקים שקודם כל סליחה אומרים אל תבא במשפט וכו'

נוהג כצאן יוסף ער"ה סי' א'.

פזמון שופט כל הארץ ופזמון זכור ברית אומרים בפתיחת הארון

מנהגים דבי מהר"ם סדר רינוס לער"ה / נוהג כצאן יוסף ער"ה סי' א'.

אין סוגרין הארון מיד אחר הפזמון שופט כל הארץ אלא אחר כי אתה ה' טוב וסלח ורב חסד לכל קוראין

מנהגים מהרא"ק סי' ה' ג' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לבוש סי' תקפ"א ס"ב.

אם הספיקו י"ג סליחות קודם עה"ש יוסיפו עליהם עוד אחרים עד שיתחיל היום להאיר ואז יאמרו שופט כל הארץ בזמן התמיד

מנהגים דבי מהר"ם סדר רינוס לער"ה.

בזכור ברית אומרים הפסוקים שהם ר"ת א"ג ה"ג ב"ד ומסיים עם והשב שבות א' יעקב וכו'

מנהגים מהרא"ק סי' ה' ג' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לבוש סי' תקפ"א ס"ב.

בער"ה אומרים עקידה, זכור ברית, וידוי דרב סעדיה, תפלה תקח תחנה תבחר ושאר תחנונים

הגהות מיימוניות סדר תפילות נוסח ברכות האמצעיות א' / מנהגים מהרא"ק סי' ה' / מנהגים מהרא"ט
ראש השנה / לבוש סי' תקפ"א ס"ב / נוהג כצאן יוסף ער"ה סי' א'.

ש"ץ מתעטף בטלית לסליחות ואינו מברך כיון שלובשו כלילה

מנהגים דבי מהר"ם סדר רינוס לער"ה / מנהגים מהרא"ק סי' ב' / מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות
/ לבוש ס"א / נוהג כצאן יוסף ימי הסליחות סי' י' / מג"א סק"ג / פמ"ג א"א סק"ג / באר היטב סי'
תקפ"א סק"ד / מטה אפרים סי' תקפ"א סי"ד / ערוך השלחן סי' תקפ"א ס"ג / מ"ב סי' תקפ"א סק"ו.

הש"ץ מברך על הטלית קודם הסליחות אע"פ שהוא לילה

מנהגים מהרא"ק סי' ב' / מנהגים מהרי"ל ימים נוראים ד'.

הש"ץ אינו מברך על הטלית כלילה אבל כשיאיר היום יכרך על הטלית בעודו עליו

מנהגים מהרא"ק סי' ב' בשם הרב רבי מאיר / מנהגים מהרי"ל ימים נוראים דג' בשם מהר"ם / מטה
משה עמוד העבודה סי' תשפ"א / שער הציון סי' תקפ"א סק"ה.

הש"ץ יתעטף בטלית של חברו לאפוקי נפשי מפלוגתא אי מברך

מנהגים מהרא"ק סי' ב' א' / הגהות מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / נוהג כצאן יוסף ימי
הסליחות סי' י' / ט"ז סי' תקפ"א סק"ב / אליה רבא סקי"א / פמ"ג מש"ז סק"ב, א"א סק"ג / באר
היטב סי' תקפ"א סק"ד / מטה אפרים סי' תקפ"א סק"ד / קיצור שו"ע סי' קכ"ח ס"ו / מ"ב סי' תקפ"א
סק"ו.

אין לומר י"ג מידות ביחיד כשמתפלל סליחות

מנהגים מהרא"ק סי' ג' / אליה זוטא סי' תקפ"א סק"ו / נוהג כצאן יוסף ימי הסליחות סי' ט'.

יחיד אינו אומר י"ג מידות רק בי"ח ברכות שלא להפסיק אבל בסליחות רשאי היחיד לומר י"ג מידות

מנהגים מהרא"ק סי' ג' בשם רבינו אליעזר ממין / מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות.

יחיד אינו רשאי לומר י"ג מידות דרך תפילה ובקשה אלא כקורא בתורה

לקט יושר עמ' קי"ד / אליה זוטא סק"ו / יוסף אומץ דיני ימי הסליחות סי' תתקנ"א / מטה אפרים
סי' תקפ"א סכ"א / קצה המטה סי' תקפ"א סקמ"ח / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ח ס"ט.

יחיד יאמר י"ג מידות בניגון טעמיהם

יוסף אומץ דיני ימי הסליחות סי' תתקנ"א / נוהג כצאן יוסף ימי הסליחות סי' ט'.

יחיד יכול לומר סליחות שאין בהם י"ג מידות

אליה זוטא סק"ו / פמ"כ מש"ז סק"א / מטה אפרים סי' תקפ"א סכ"א / מ"ב סי' תקפ"א סק"ד.

ברכת ענט"י וברכת התורה צריך לברך קודם הסליחות

שבלי הלקט סי' רפ"ב / הגהות מנהגים מהרא"ט ימי הסליחות / מטה משה עמוד העבודה סי' תש"פ
/ לבוש סי' תקפ"א ס"א / נוהג כצאן יוסף ימי הסליחות סי' ג' / ט"ז סי' תקפ"א סק"ב / פמ"ג מש"ז
סק"ב / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ב / דרך החיים סי' ד' ס"ב / קיצור שו"ע סי' קכ"ח ס"ה.

מנהג העולם שאין מברכין ענט"י וברכת התורה קודם הסליחות

הגהות מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / מטה משה עמוד העבודה סי' תש"פ / לבוש סי' תקפ"א
ס"א / ט"ז סי' תקפ"א סק"ב.

מקומות שנהגין לומר סליחות בערבית הוא מנהג רע ומר

אליה רבא סק"ט / ברכי יוסף סי' תקפ"א סק"א / שערי תשובה סי' תקפ"א סק"א / מטה אפרים סי'
תקפ"א ס"כ.

היושב בביהכ"נ שאומרים סליחות בערכית יושב וידום

ברכי יוסף סי' תקפ"א סק"א / שערי תשובה סי' תקפ"א סק"א / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"כ.

נוהגים להתענות כל ימי הסליחות

שבלי הלקט סי' רפ"ב / מנהגים מהרא"ק סי' א' ג' / מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / הגהות מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות.

יום א' דסליחות מתענים כל הקהל ובשאר הימים מתענה מי שירצה

מנהגים מהרי"ל ימים נוראים ז' / מטה משה עמוד העבודה סי' תשפ"ג / מג"א סק"ח / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"א הגהות הטור סק"ה / באר היטב סי' תקפ"א סק"ט / חיי אדם כלל קל"ח ס"ב / דרך החיים סי' קל"ט ס"ה / מטה אפרים סי' תקפ"א סל"ו / ערוך השלחן סי' תקפ"א ס"ט / מ"ב סי' תקפ"א סקט"ו.

כל תעניות ימי הסליחות אפי' ער"ה אינן ת"צ לקרא ויחל ולהתפלל ענינו רק היחיד במנחה אומר ענינו

מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / מנהגים מהרי"ל ימים נוראים ז' / דרכי משה סי' תקפ"א סק"ב / מטה משה עמוד העבודה סי' תשפ"ג / לבוש סי' תקפ"א ס"א / אליה רבא סי' תקפ"א סקכ"ב / אליה זוטא סי' תקפ"א סק"י / מטה משה עמוד העבודה סי' תשפ"ג / כנסת הגדולה סי' תקפ"א הגהות הטור סק"ה / מטה אפרים סי' תקפ"א סל"ה / מ"ב סי' תקפ"א סקט"ו.

כל תעניות ימי הסליחות א"צ להשלים התענית ויכול לאכול אחר יציאה מביהכ"נ

מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / מנהגים מהרי"ל ימים נוראים י' / דרכי משה סי' תקפ"א סק"ב / הגה סי' תקפ"א ס"ב / אליה רבא סי' תקפ"א סק"כ / יוסף אומץ דיני ימי הסליחות וער"ה סי' תתקנ"ג / שיירי כנה"ג הגה"ט סי' תקפ"א / פרי חדש / מטה אפרים סי' תקפ"א סל"ה.

ואבל אסור לצאת מביתו כדי ליכנס לבה"כ לשמוע הסליחות, מלבד בער"ה שמרבים סליחות יכול האבל ליכנס לבית הכנסת וידקדקו לחזור אחר שליח צבור היותר הגון והיותר גדול בתורה ומעשים שאפשר למצוא, שיתפלל סליחות וימים נוראים; ושיהא בן שלשים שנים, גם שיהא נשוי מיהו כל ישראל כשרים הם, רק שיהיה מרוצה לקהל; אבל אם מתפלל בחזקה, אין עונין אחריו אמן. וכן צריך שיוציא כל אדם בתפלתו; ואם יהיה לו שונא ומכוין שלא להוציאו גם אוהביו אינם יוצאים בתפלתו ויש מקומות נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום.

אור זרוע הל' ר"ה סי' ב' / ארחות חיים הל' ר"ה ב' / דרכי משה סי' תקפ"א סק"ב / לבוש סי' תקפ"א ס"א / אליה רבא סק"ז / אליה זוטא סק"ז / נוהג כצאן יוסף ימי הסליחות סי' ז' / מג"א סק"ז / פמ"ג א"א סק"ז / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"א הגהות הטור סק"ד / באר היטב סי' תקפ"א סק"ח / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ח ס"ו / מ"ב סי' תקפ"א סקי"ד.

סעיף ב

נוהגים להתענות ערב ר"ה.

הרוקח הל' ר"ה סי' ר"א / ראבי"ה מס' ר"ה סי' תקכ"ט / המנהיג הל' ר"ה / המנהגות לרבינו אשר מלוניל / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' רפ"ב / אור זרוע הל' ר"ה סי' ג' / אהל מועד שער ראשית חכמה הארוך דרך ח' נתיב י"ג / ארחות חיים דין ערב ר"ה סי' ג' / כלבו סי' ס"ד / אבודרהם סדר תפילת ר"ה / ר"ן ר"ה י"ב א' (דפי הרי"ף) / טור / ב"י / דרכי משה / פרישה סק"ב / לבוש ס"ב / מטה משה עמוד העבודה סי' תשפ"ה / אליה רבא סק"ז, סק"ל / נוהג כצאן יוסף ער"ה סי' ב' / מג"א סק"ט / סדר היום ערב ראש השנה / פרי חדש / חיי אדם כלל קל"ב ס"ה / דרך החיים סי' קל"ט ס"ו / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ח ס"ב.

ער"ה אין מתענין עד הלילה אלא עד אחר יציאה מבית הכנסת

מנהגים מהרא"ק סי' ח' א' / מנהגים מהרי"ל ימים נוראים י' / לבוש סי' תקפ"א ס"ד / יוסף אומץ דיני ימי הסליחות וער"ה סי' תתק"נ.

אותן שמתענין ער"ה עד הלילה משום דאין מוסיפין מרצון מחול על הקודש

מנהגים מהרא"ק סי' ח' א'.

הגה: והמדקדקים נהגו שכל אחד מתענה עשרה ימים וכן נכון לעשות. וכל אלו התעניות אין צריכין להשלים ואין קורין בהם ויחל אפילו ערב ראש השנה וע"ל סי' תקס"ב סעיף ב'

שבלי הלקט סי' רפ"ב / מנהגים מהרא"ק סי' א' ג' / מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / הגהות מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / מנהגים מהרי"ל ימים נוראים ז', י' / לקט יושר עמ' קי"ג / דרכי משה סי' תקפ"א סק"ב / לבוש סי' תקפ"א ס"א, ס"ג / אליה רבא סי' תקפ"א סק"ב / אליה זוטא סי' תקפ"א סק"י / מטה משה עמוד העבודה סי' תשפ"ג / מג"א סק"ח / כנסת הגדולה סי' תקפ"א הגהות הטור סק"ה / פמ"ג א"א סק"ט / באר היטב סי' תקפ"א סק"ט / חיי אדם כלל קל"ח ס"ב / מטה אפרים סי' תקפ"א סל"ה, סל"ו / ערוך השלחן סי' תקפ"א ס"ט / מ"ב סי' תקפ"א סקט"ו.

ואם חל ברית מילה בערב ר"ה, יכולים לאכול.

נוהג כצאן יוסף ער"ה סי' ג'.

חולה אפי' אין בו סכנה אפי' חש בעיניו א"צ להתענות

נוהג כצאן יוסף ער"ה סי' ג'.

ורבים נוהגין לאכול בערב ראש השנה קודם עלות השחר משום חקות העמים הנוהגים להתענות בערב חגיהם ויכולין לאכול בלא תנאי אחר שכן נהגו.

מנהגים מהרי"ל הל' ימים נוראים סי' ט' / שו"ת מהרי"ל סי' ל"ג / מטה משה עמוד העבודה סי' תשפ"ה / דרכי משה / לבוש סי' תקפ"א אות ב' / יוסף אומץ דיני ימי הסליחות וער"ה סי' תתקמ"ט / נוהג כצאן יוסף ער"ה סי' ב' / דרך החיים סי' קל"ט ס"ח / מטה אפרים סי' תקפ"א סמ"ו / ערוך השלחן סי' תקפ"א סי"א.

יש נזהרין שלא להתענות ערב ראש השנה משום חוקות הגויים

הגהות מיימוניות הל' שופר פ"א אות א' / ב"י / דרכי משה / מטה משה עמוד העבודה סי' תשפ"ה.

נהגו שלא לאכול ער"ה קודם סליחות רק לשמות קאור"ע או טיי"א

שערי תשובה סי' תקפ"א סקי"ב / מטה אפרים סי' תקפ"א סמ"ו / מ"ב סי' תקפ"א סקכ"א.

פנייה ג

אין נופלים על פניהם בער"ה בתפלה אף על פי שנופלים על פניהם באשמורת בסליחות

מנהגים דבי מהר"ם תחינה / מנהגים ישנים מדורא / הגהות מיימוניות סדר תפילות נוסח ברכות האמצעיות / טור / מנהגים מהרא"ק סי' ו', / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / מנהגים מהרי"ל ראש השנה א' / לבוש סי' תקפ"א ס"ג / פרי חדש / אליה רבא סקל"ג / פמ"ג א"א סקי"ג / דרך החיים סי' קל"ט ס"ט / מטה אפרים סי' תקפ"א סמ"ט / ערוך השלחן סי' תקפ"א סי"ב / מ"ב סי' תקפ"א סקכ"ב / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

נופלין על אפיהם בסליחות כיון שמשכימין מבעוד לילה חל עליו חובת תחנון

מנהגים מהרא"ק סי' ז' / מנהגים מהרי"ל ראש השנה א'.

בסליחות נופלין על פניהם אף אם נמשך ביום

אליה רבא סי' תקפ"א סקל"ג / מג"א סי' תקפ"א סקי"ג / מ"ב סי' תקפ"א סקכ"ג.

נופלים על פניהם ער"ה שחרית

שבלי הלקט סי' רפ"ב.

בין לסליחות בין בשחרית אין נופלין על אפיהם ער"ה כמו עיו"כ אבל אומרים וידוי ג"פ

מנהגים מהרא"ק סי' ו' בשם ה"ר יעקב ז"ל.

ואין תוקעין בערב ראש השנה.

מנהגים מהרא"ק סי' א' א' / מנהגים מהרא"ט אלול ימי הסליחות / לקט יושר עמ' קכ"ה מנהג אושטרייך / דרכי משה סי' תקפ"א סק"א / הגה סי' תקפ"א ס"ג / מג"א סי' תקפ"א סקי"ד / חיי

אדם כלל קל"ח ס"א / מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ז / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ח ס"ב / ערוך השלחן
סי' תקפ"א סי"ב / מ"ב סי' תקפ"א סקכ"ד / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

מפסיקין לתקוע ג' ימים קודם ר"ה

מנהגים דבי מהר"ם סדר רינוס לער"ה / מנהגים מהרי"ל ימים נוראים ה' / לקט יושר עמ' קכ"ה מנהג
ריינוס / דרכי משה סי' תקפ"א סק"א / לבוש סי' תקפ"א ס"א / קצה המטה סי' תקפ"א סקכ"א.

אין תוקעין בליל ער"ה

אליה רבא סי' תקפ"א סק"ד / אליה זוטא סי' תקפ"א סק"ג / מג"א סי' תקפ"א סקי"ד / פרי מגדים
סי' תקפ"א מש"ז סק"ד / באר היטב סי' תקפ"א סקי"ד.

מותר לתקוע ער"ה להתלמד

ערוך השלחן סי' תקפ"א סי"ב / מ"ב סי' תקפ"א סקכ"ד.

אין לתקוע ער"ה אפי' להתלמד

מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ז / מ"ב סי' תקפ"א סקכ"ד.

מותר לתקוע בער"ה בחדר סגור כדי להתלמד

אליה רבא סי' תקפ"א סק"ד / מג"א סי' תקפ"א סקי"ד / פמ"ג א"א סקי"ד / מ"ב סי' תקפ"א סקכ"ד
/ בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

נוהגים לעשות התרת נדרים בער"ה

חיי אדם כלל קל"ח ס"ח / ברכי יוסף סי' תקפ"א סקכ"א / מטה אפרים סי' תקפ"א סמ"ט / קיצור
שלחן ערוך סי' קכ"ח סט"ז.

פעיף ד

מכבסין ומסתפרין בערב ר"ה.

המנהיג הלי' ר"ה / שבלי הלקט סי' רפ"ד / אור זרוע ח"ב סי' רנ"ז / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / טור
סי' תקפ"א / מנהגים מהרי"ל ראש השנה ג' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / ב"י סי' תקפ"א / מטה
משה עמוד העבודה סי' תשפ"ז / לבוש ס"ד / אליה רבא סקל"ו / דרך החיים סי' קל"ט סי"א / חיי
אדם כלל קל"ח ס"ה.

רוחצין ער"ה

מטה משה עמוד העבודה סי' תשפ"ז / לבוש ס"ד / לובשין בגדי שבת בר"ה / דרך החיים סי' קל"ט
סי"א / חיי אדם כלל קל"ח ס"ז.

מתעטפים לבנים לכבוד יו"ט

המנהיג הל' ר"ה / אליה רבא סי' תקפ"א סקל"ו / ט"ז סי' תקפ"א סק"ה / פרי מגדים סי' תקפ"א מש"ז סק"ה / שערי תשובה סי' תקפ"א סקט"ו / מ"ב סי' תקפ"א סק"ה.

נוהגים ללבוש הקיטל שהוא לבן ולבוש מתים

מטה משה עמוד העבודה סי' תשפ"ז / אליה רבא סי' תקפ"א סקל"ו.

(ויש נוהגין לטבול בערב ראש השנה משום קרי)

ארחות חיים דין ערב ר"ה סי' ד' / כלבו סי' ס"ד / המנהגות לרבינו אשר מלוניל / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / דרכי משה סי' תקפ"א סק"ב / מטה משה עמוד העבודה סי' תשפ"ח / לבוש סי' תקפ"א ס"ד / אליה רבא סי' תקפ"א סקל"ח / נוהג כצאן יוסף ער"ה סי' ד' / כנסת הגדולה סי' תקפ"א הגהות הטור סק"ח / סדר היום סדר ערב ראש השנה / של"ה מס' ר"ה פ' נר מצוה / באר היטב סי' תקפ"א סקט"ז / מטה אפרים סי' תקפ"א סנ"ג / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

א"צ לחפוף ראשו וליטול צפרניו קודם הטבילה

לקט יושר עמ' קכ"ט.

טובל בז' או בח' שעות

ארחות חיים דין ערב ר"ה סי' ד' בשם רב עמרם גאון.

לא יקדים לטבול עד שעה קודם חצות היום

חיי אדם כלל קל"ח / מ"ב סי' תקפ"א סקכ"ו / אין מברכין על טבילה זו / אור זרוע הל' ר"ה סי' ד' בשם רי"ן גיאת ובשם הר"ם / כלבו סי' ס"ד / לבוש סי' ס"ד / נוהג כצאן יוסף ער"ה סי' ד'.

יכול לשפוך על גופו ט' קבין מים במקום טבילה

ארחות חיים דין ער"ה סי' ד' בשם הר"ם / כלבו סי' ס"ד / תשב"ץ קטן סי' קכ"ב / דרכי משה סי' תקפ"א סק"ב / מ"ב סי' תקפ"א סקכ"ו / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

ויש מקומות נוהגין לילך על הקברות ולהרבות שם בתחנונות ונותנים צדקה לעניים.

מטה משה עמוד העבודה סי' תשפ"ט / של"ה מס' ר"ה פ' נר מצוה י' / אליה רבא סקל"א / אליה זוטא סקי"ט / נוהג כצאן יוסף ער"ה סי' ד' / פמ"ג א"א סקי"ז / חיי אדם כל קל"ח ס"ה / דרך החיים סי' קל"ט ס"י.

יתן הצדקה לעניים קודם הליכתו לבית החיים

יוסף אומץ דיני ימי נהסליחות וער"ה סי' תתקנ"ו.

סימן תקפב

פעיף א

יסדר תפילתו בר"ה ויו"כ ואח"כ יתפלל

רי"ץ גיאת הל' ר"ה / העיטור הל' שופר ק"ד ב' / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ז ד' / מנהגים מהרי"ל ראש השנה ב' / לקט יושר עמ' קכ"ו / יוסף אומץ דיני ימי הסליחות וער"ה סי' תתקנ"ט / בליל א' דר"ה ממתינין להתפלל מעריב עד שתחשך / לקט יושר עמ' קכ"ט / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"א הגהות הטור סק"ז / א"א מערבית בלילות ר"ה / מהרי"ל מנהגים סדר תפילת ראש השנה ד' / דרכי משה סי' תקפ"ב סק"א / לבוש סי' תקפ"ב ס"א / יוסף אומץ דיני ר"ה סי' תתקס"ג / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' א' / מ"ב סי' תקפ"ב סק"א / אחר השכיבנו אומרים תקעו בחדש שופר כו' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / דרכי משה סי' תקפ"ב סק"א / לבוש סי' תקפ"ב ס"א / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' א' / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"א / מ"ב סי' תקפ"ב סק"א.

בעשרת ימי תשובה אומר: המלך הקדוש, המלך המשפט;

ברכות י"ב ב' / הלכות גדולות מס' ברכות פ"ה / סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / סדר רב עמרם גאון סדר אשמורות / רי"ץ גיאת הל' תשובה / רי"ף ברכות ו' ב' (דפי הרי"ף) / האורה ח"א סי' צ"ג / סידור רש"י סי' קל"ט / מחזור ויטרי סי' שי"ג / תוס' ברכות י"ב ב' ד"ה והלכתא / ראב"ן ברכות סי' קמ"ה / ראב"ן ראש השנה / העיטור עשרת הדברות הל' שופר ק"ג ב' / מנהג מרשליא תפלת ראש השנה / רמב"ם הל' תפילה פ"ב הי"ח / ראב"ה מס' ברכות סי' מ', מס' ר"ה סי' תקל"ו / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ג, ר"ה / המנהיג הל' ר"ה / אור זרוע הל' קריאת שמע סי' כ"ט / פסקי רי"ד ברכות י"ב ב' / המנהגות לרבינו אשר מלוניל / שבלי הל' סדר ראש השנה סי' רפ"ו, ש"ה / מנהגים דבי מהר"ם סדר ערב יום כפור / הגהות רבינו פרץ לסמ"ק מצוה י"א, כ"ז. / רשב"א ברכות י"ב ב' / רא"ש ברכות פ"א סי' ט"ז / בית הבחירה להמאירי ברכות י"ב ב' / ריטב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה וכרסין / ארחות חיים הל' תפלה סי' ק"ד / כלבו סי' י"א / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ג / פסקי ריא"ז ברכות פ"א סי' ל' / טור סי' תקפ"ב / ב"י סי' תקפ"ב / לבוש סי' תקפ"ב ס"א / חיי אדם כלל כ"ד ס"י / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"ד / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"א / קצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ג / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים י"ח / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"א / מ"ב סי' תקפ"א סק"ב.

ואם טעה או שהוא מסופק אם הוא בהמלך הקדוש, חוזר לראש;

רי"ץ גיאת הל' תשובה בשם רב סעדיה גאון / רי"ף ברכות ז' א' (דפי הרי"ף) / מחזור ויטרי סי' שכ"ז / תוס' ברכות י"ב ב' ד"ה והלכתא / תוס' ברכות ל"ד א' ד"ה אמצעיות / האשכול (אלבק) הל' ר"ה / העיטור עשרת הדברות הל' שופר ק"ג ב' / המנהיג הל' ר"ה / סמ"ג עשין י"ט / אור זרוע הל' קריאת שמע סי' כ"ט / פסקי רי"ד ברכות י"ב ב' / מלחמת ה' ברכות ו' ב' (דפי הרי"ף) / שבלי הל' סדר ראש השנה סי' ש"ה / תשבץ קטן סי' קי"ט / על הכל סי' ח' / רשב"א ברכות י"ב ב' /

רבינו יונה ברכות ו' ב' (דפי הרי"ף) / אהל מועד שער התפלה דרך ב' נתיב י"א / הגהות רבינו פרץ לסמ"ק מצוה י"א, כ"ז / שו"ת מהר"ם מרוטנבורג ח"ד (דפוס פראג) סי' נ"ד / מרדכי ברכות פ"א רמז ל"ג / בית הבחירה להמאירי ברכות י"ב ב' / רא"ש ברכות פ"א סי' ט"ז / תוס' הרא"ש ברכות י"ב ב' ד"ה והלכתא / מאירי ברכות י"ב ב' / ריטב"א ר"ה ל"ב א' ד"ה סדר ברכות / ריטב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה וגרסינן / ארחות חיים הל' תפלה סי' ק"ד / כלבו סי' י"א, ס"ה / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ג / פסקי ריא"ז ברכות פ"א סי' ל"א / טור סי' תקפ"ב / אבודרהם שמונה עשרה / אגודה ברכות פ"א סי' ל' / מנהגים מהרי"ל הל' עשרת ימי תשובה סי' ב' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / האגור סי' תתפ"ה בשם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש / לקט יושר עמ' קכ"ח / כסף משנה הל' תפילה פ"י הי"ג / ב"י סי' תקפ"ב / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"ט / לבוש סי' תקפ"ב ס"ב / אליה רבא סי' תקפ"ב סק"ד / פמ"ג סי' תקפ"ב א"א סק"א / ברכי יוסף סי' תקפ"ב סק"ג / מג"א סי' תקפ"ב סק"א / פמ"ג סי' תקפ"ב א"א סק"א / ברכי יוסף סי' תקפ"ב סק"ג / צל"ח ברכות י"ב ב' ד"ה וגירסת / חיי אדם כלל כד ס"י / דרך החיים סי' ל"ג סמ"ו / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"ה / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"א / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ג / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים י"ח / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"א / מ"ב סי' תקפ"ב סק"ג.

טעה ולא חתם המלך הקדוש וסיים תפילתו אינו חוזר

תשובות הגאונים שערי תשובה סי' פ"ב ועיי"ש סי' פ"ג / רי"ץ גיא הל' תשובה בשם רב האי גאון / המאור הקטן ברכות ו' ב' (דפי הרי"ף) / תוס' ברכות י"ב ב' ד"ה והלכתא בשם ר"ח / השגות הראב"ד הל' תפילה פ"י הי"ג / ראבי"ה מס' ברכות סי' מ' / פסקי רי"ד ברכות י"ב ב' / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ש"ה / מרדכי ברכות פ"א רמז ל"ג / בית הבחירה להמאירי ברכות י"ב ב' / פסקי ריא"ז ברכות פ"א סי' ל"א / טור סי' תקפ"ב / אגודה ברכות פ"א סי' ל' האגור סי' תתפ"ה בשם ראבי"ה והראב"ד ובעל המאור ורבינו ישעי' / ב"י סי' תקפ"ב / ב"ח סי' תקפ"ב / דרישה סי' תקפ"ב סק"א / שיירי כנה"ג הגה"ט סי' קי"ד סק"ד / שיירי כנה"ג הגב"י סי' תקפ"ב סק"ב / צל"ח ברכות י"ב ב' ד"ה מאי הוי עלה.

טעה וחתם הא' הקדוש כליל ר"ה א"צ לחזור

ב"י סי' תקפ"ב בשם רבינו יונה ברכות י"ט א' (דפי הרי"ף) / חיי אדם כלל כ"ד ס"י / שער הציון סי' תקפ"ב סק"ד / שו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' ק"ע.

טעה וחתם הא' הקדוש כליל ר"ה צריך לחזור

ב"י סי' תקפ"ב / לבוש סי' תקפ"ב ס"ט / שו"ת שואל ומשיב רביעאה ח"ג סי' קכ"ה / שו"ת בית הלוי ח"א סי' מ"ב / שו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' ק"ע.

ואם הוא בהמלך המשפט, אם נזכר קודם שעקר רגליו, חוזר לברכת השיבה ואומר משם ואילך על הסדר; ואם לא נזכר עד שעקר רגליו חוזר לראש.

רי"ף ברכות ז' א' (דפי הרי"ף) / רמב"ם הל' תפילה פ"י הי"ג / רבינו יונה ברכות ו' ב' (דפי הרי"ף) / רא"ש ברכות פ"א סי' ט"ז / ריטב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה וגרסינן / טור סי' תקפ"ב / אבודרהם שמונה עשרה / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לבוש סי' תקפ"ב ס"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ה.

חתם מלך אוהב צדקה ומשפט א"צ לחזור

רבינו יונה ברכות ז' א' (דפי הרי"ף) / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ש"ה / ריטב"א ר"ה ל"ה א' / ד"ה וגרסינן / ב"י סי' תקפ"ב / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"ט / דרישה סי' תקפ"ב סק"א / אליה רבא סי' תקפ"ב סק"ה / אליה זוטא סי' תקפ"ב סק"ב / דברי חמודות על הרא"ש ברכות פ"א סי' ט"ז אות צ"א / שיירי כנה"ג הגב"י סי' תקפ"ב סק"ב / חיי אדם כלל כ"ד סט"ז / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ב / שו"ת אבני נזר או"ח סי' ת"ל / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ג / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים י"ט / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ה / מ"ב סי' תקפ"ב סק"ו.

חתם מלך אוהב צדקה ומשפט צריך לחזור ולומר המלך המשפט

ארחות חיים הל' תפילה סי' ק"ד בשם הראב"ד / כלבו סי' י"א בשם הראב"ד / ב"י סי' תקפ"ב / פרח סי' תקפ"ב / ברכי יוסף סי' תקפ"ב סק"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ה.

פעיף ב

אם אמר האל הקדוש ותוך כדי דיבור נזכר ואמר המלך הקדוש אינו צריך לחזור וכן הדין בהמלך המשפט.

שו"ת הרשב"א ח"א סי' ל"ה / אהל מועד שער התפלה דרך ב' נתיב י"א / ב"י סי' תקפ"ב בשם שו"ת הרשב"א ח"א סי' ל"ה / מטה משה עמוד העבודה סי' ת"ת / לבוש סי' תקפ"ב ס"ג / מג"א סי' תקפ"ב סק"ב / דברי חמודות על הרא"ש ברכות סי' ט"ז אות צ"ב / פרח סי' תקפ"ב / חיי אדם כלל כ"ד ס"י / דרך החיים סי' ל"ג סמ"ו / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"ט / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ב / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ג / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים י"ח / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ו / מ"ב סי' תקפ"ב סק"ז.

חתם הא' הקדוש והתחיל ברכה אחרת אפי' הוא תוך כדי דיבור צריך לחזור

מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"ט / מ"ב סי' תקפ"ב סק"ז.

פעיף ג

בשבת בינתיים ערבית יאמר בברכת מעין שבע המלך הקדוש. הגה: וה"ה אם חל ר"ה בשבת; וחותרם בשל שבת לבד, וכן כשחל יום כפור בשבת.

אגודה יומא פ"ז ב' / מנהגים מהרא"ק סי' ט' א' / מנהגים מהרי"ל סדר תפילות של ראש השנה סי' ב' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / שו"ת הרדב"ז מכת"י (ח"ח) סי' ע"ג / ב"י סי' תקפ"ב / לבוש סי' תקפ"ב ס"ב / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ב' / חיי אדם כלל ל"ד סי"א / דרך החיים סי' ס"ח ס"ה / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"ד / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ד / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ד / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים י"ח / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ו.

בברכת מגן אבות אין אומר המלך הקדוש

מנהגים דבי מהר"ם קבלת שבת.

טעה ואמר במגן אבות המלך הקדוש אי חוזר

שיירי כנה"ג סי' תקפ"ב סק"ה / גן המלך סי' קמ"ט / אליה רבא סי' תקפ"ב סק"ב / פר"ח סי' תקפ"ב / פמ"ג סי' תקפ"ב א"א סק"ב, סק"ד / חיי אדם כלל ל"ד סי"א / נשמת אדם כלל ל"ד ס"א / דרך החיים סי' ס"ח ס"ה / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"ה / אלף למטה סי' תקפ"ב סק"א / קצה המטה סי' תקפ"ב סק"ב / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ד / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים י"ח / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ו / מ"ב סי' תקפ"ב סק"י.

טעה במגן אבות ואמר הא' הקדוש ונזכר קודם שסיים הברכה יחזור ויאמר מהמלך הקדוש

מ"ב סי' תקפ"ב סק"י.

פעיף ד

יש נוהגים להתפלל בראש השנה ויום הכיפורים בכריעה

ריטב"א ר"ה ל"ב א' ד"ה עוד נהגו / מנהגים מהרי"ל סדר תפלת ראש השנה ו' / שטמ"ק ברכות ל"ד ב' ד"ה מלך / טור סי' תקפ"ב / לבוש סי' תקפ"ב ס"ד / אליה רבא סי' תקפ"ב סק"ו / יוסף אומץ דיני ר"ה סי' תתקס"א / ב"ח סי' תקפ"ב / מטה אפרים סי' תקפ"ב סי"א / מ"ב סי' תקפ"ב סק"ג.

וצריכין הם לזקוף בסוף הברכות.

טור סי' תקפ"ב / ב"י סי' תקפ"ב / לבוש סי' תקפ"ב ס"ד / מג"א סי' תקפ"ב סק"ג / אליה רבא סי' תקפ"ב סק"ז / עי' אליה זוטא סי' תקפ"ב סק"ג / ב"ח סי' תקפ"ב / פרישה סי' תקפ"ב סק"ב / פמ"ג סי' תקפ"ב מש"ז סק"ב / חיי אדם כלל קל"ט ס"א / דרך החיים סי' קמ"א ס"א / מטה אפרים סי' תקפ"ב סי"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ה / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ח / מ"ב סי' תקפ"ב סק"ד.

אין לשחות אלא במלכויות זכרונות ושופרות והוספות שהוסיפו בתפילה אבל לא בברכות

תשובות הגאונים החדשות (עמנואל – אופק) סי' ל"ו / ריטב"א ר"ה ל"ב א' ד"ה עוד נהגו / עי' אליה רבא סי' תקפ"ב סק"ו.

שוחה כל פעם שמזכיר ירושלם

מהרי"ל מנהגים סדר תפילת ראש השנה ו'.

סעיף ה

בעשיית אומר זכרנו וכו' בברכת אבות ובגבורות מי כמוך ובהודאה וכתוב וכשים שלום בספר וכו'

סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / תשובות הגאונים החדשות (עמנואל – אופק) סי' ד' / תשובות הגאונים שערי תשובה סי' קנ"א / רי"ץ גיא'ת הל' תשובה בשם רב עמרם גאון / שו"ת רבינו גרשום מאור הגולה סי' א' / מחזור ויטרי סי' שי"ג / סידור רש"י סי' קל"ט / העיטור עשרת הדברות הל' שופר ק"ג ב' / מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה / רמב"ם הל' תפילה פ"ב הי"ט / רמב"ם סדר תפילות נוסח ברכות האמצעיות / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ג, ר"ה / המנהיג הל' ר"ה / המנהגות לרבנו אשר מלוניל / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' רפ"ו / מנהגים דבי מהר"ם סדר ערב יום כפור / ארחות חיים סדר תפלת ראש השנה סי' א' / כלבו סי' ס"ד, ס"ה / טור סי' תקפ"ב / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ב א' / מנהגים מהרא"ק סי' כ"ט / מנהגים מהרי"ל הל' עשרת ימי תשובה סי' ב' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"ז / לבוש סי' תקפ"ב ס"ה / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' א' / חיי אדם כלל קל"ט סי' א' / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ו / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"א / מ"ב סי' תקפ"ב סקט"ו.

אם לא אמר זכרנו, ומי כמוך, אין מחזירין אותו.

מחזור ויטרי סי' שכ"ז / מרדכי ברכות פ"א רמז ל"ג / רא"ש ברכות פ"א סי' ט"ז / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ג / טור סי' תקפ"ב / אבודרהם שמונה עשרה / אגודה ברכות פ"א סי' ל' / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / מנהגים מהרי"ל הל' עשרת ימי תשובה סי' ב' / תרומת הדשן סי' קמ"ד / לקט יושר עמ' קכ"ח / האגור סי' תתפ"ה / ב"י סי' תקפ"ב / לבוש סי' תקפ"ב ס"ה / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"ט / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' א' / מג"א סי' תקפ"ב סק"ד / שו"ת רדב"ז ח"ד סי' רל"ט (אלף ש"י) / ברכי יוסף סי' תקפ"ב סק"ז / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"י / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ו / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ה / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ג / מ"ב סי' תקפ"ב סקט"ו / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים י"ט.

טעה ולא אמר זכרנו או א' מן ההוספות מחזירין אותו

רי"ץ גיא'ת הל' תשובה / תוס' ברכות ל"ד א' ד"ה אמצעיות / סמ"ג עשין י"ט / רשב"א ברכות ל"ד א' / שו"ת מהר"ם מרוטנבורג ח"ד (דפוס פראג) סי' נ"ד / תשבץ קטן סי' קי"ט / על הכל סי' ח' / הגהות רבינו פרץ לסמ"ק מצוה י"א, כ"ז. / מרדכי ברכות פ"א רמז ל"ג / רא"ש ברכות פ"א סי' ט"ז / תוס' הרא"ש ברכות י"ב ב' ד"ה והלכתא / ארחות חיים הל' תפילה סי' ק"ד / כלבו סי' י"א / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ג בשם רבינו יונה / טור סי' תקפ"ב / אבודרהם שמונה עשרה / אגודה ברכות פ"א סי' ל' / מנהגים מהרי"ל הל' עשרת ימי תשובה סי' ב' / האגור סי' תתפ"ט בשם ר"י / ב"י סי' תקפ"ב / ב"ח סי' תקפ"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ג.

כיון שלא הוזכר בגמ' אין זה נקרא משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות

רא"ש פ"א סי' ט"ז / ארחות חיים הל' תפילה סי' ק"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ג / טור סי' תקפ"ב / תרומת הדשן סי' קמ"ד / האגור סי' תתפ"ט בשם הרא"ש והרמב"ן והגאונים / ברכי יוסף סי' תקפ"ב סק"ז.

לא אמר זכרנו כו' או וכתוב כו' או בספר כו' יאמר בשומע תפילה או קודם שיעקור רגליו
בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים כ'.

לא יאמר זכרנו ומי כמוך וכו' שהרי אמרו לא ישאל צרכיו בג' ראשונות ובג' אחרונות

ספר העיתים סי' קצ"ו / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' רפ"ו / על הכל סי' ח' / רשב"א ברכות ל"ד א' / בית הבחירה להמאירי ברכות ל"ד א' / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב ב' / ריטב"א ר"ה ל"ב א' ד"ה סדר ברכות / האגור סי' תתפ"ז / ב"י סי' תקפ"ב / ברכי יוסף סי' תקפ"ב סק"ד.

בספר חיים אומרים משום דסליקו להו י"ח ברכות והוי כתחנונים

רשב"א ברכות ל"ד א' בשם בה"ג / האגור סי' תתפ"ז / ב"י סי' תקפ"ב / ברכי יוסף סי' תקפ"ב סק"ד.

ולא אמרינן בזה אל ישאל אדם צרכיו בג' ראשונות ובג' אחרונות כיון דלא אמרו כן על צרכי ציבור

תשובות הגאונים החדשות (עמנואל – אופק) סי' ד' / תשובות הגאונים שערי תשובה סי' קנ"א / שו"ת רבינו גרשום מאור הגולה סי' א' / האורה ח"א סי' י"ד / תוס' ברכות ל"ד א' ד"ה אל / ראב"ן ברכות סי' קפ"ב / העיטור עשרת הדברות הל' שופר ק"ג ב' / הרוקח הל' תפלה סי' שכ"ב / שבלי הלקט עניין תפילה סי' כ"ח / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' רפ"ו / על הכל סי' ח' / אור זרוע הל' תפלה סי' ק"ד / רשב"א ברכות ל"ד א' / בית הבחירה להמאירי ברכות ל"א א', ל"ד א' / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב ב' / ריטב"א ר"ה ל"ב א' ד"ה סדר ברכות / ארחות חיים סדר תפלת ראש השנה סי' א' / כלבו סי' ס"ד / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / ח"י הר"ן ר"ה ל"ב א' ד"ה סדר / האגור סי' תתפ"ז בשם רב האי גאון / ב"י סי' תקפ"ב / ערוך השלחן סי' ס"ח ס"ב, סי' קי"ב ס"א, סי' תקפ"ב ס"ב.

הגה: אפילו לא עקר רגליו עדיין רק שסיים אותה ברכה וה"ה אם לא אמר וכתוב, ובספר נמי דינא הכי.

כל זמן שלא אמר השם של הברכה יכול לחזור

ארחות חיים הל' תפילה סי' ק"ד / לקט יושר עמ' קכ"ח / לבוש סי' תקפ"ב ס"ה / אליה רבא סי' תקפ"ב סקי"א / אליה זוטא סי' תקפ"ב סק"ד / שו"ת רדב"ז ח"ד סי' רל"ט (אלף ש"י) / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"י / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ו / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ה / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים כ' / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ז / מ"ב סי' תקפ"ב סקט"ז.

אומר זכרנו בחטף קמץ לשון בקשה אבל בחולם הוא לשון זוכר שלנו

מנהגים מהרא"ט ראש השנה / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"ו / מג"א סי' תקפ"ב סק"ד / פמ"ג
סי' תקפ"ב א"א סק"ד / מטה אפרים סי' תקפ"א סי"ב.

יאמר לחיים בשב"א תחת הלי' ולא בפת"ח

תשב"ץ קטן סי' קי"ט / האגור סי' תתפ"ו / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"ו / ב"ח סי' תקפ"ב
/ מג"א סי' תקפ"ב סק"ד / אליה רבא סי' תקפ"ב סק"ט / דרישה סי' תקפ"ב סק"ב / כנה"ג סי'
תקפ"ב הגה"ט ב' / פר"ח סי' תקפ"ב / פמ"ג סי' תקפ"ב מש"ז סק"ב / פמ"ג סי' תקפ"ב א"א סק"ד
/ ברכי יוסף סי' תקפ"ב סק"ה / חיי אדם כלל קל"ט ס"ג / דרך החיים סי' קמ"א ס"ג / מטה אפרים
סי' תקפ"ב סי"ב / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ז / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"א / מ"ב סי' תקפ"ב
סקט"ז.

אין לחוש אם אומר לחיים בפת"ח

מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"ו.

אומרים זכרנו לחיים טובים

המנהיג מנהג צרפת והרב אב"ן.

אין אומרים לחיים טובים עד וכתוב וכו'

מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה.

וכתוב לחיים וכו' אם אומר לחיים טובים

תשב"ץ קטן סי' קי"ט / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / האגור סי' תתפ"ו / מטה משה עמוד העבודה
סי' תשצ"ז / לבוש סי' תקפ"ב ס"ה / מג"א סי' תקפ"א סק"ד / ב"ח סי' תקפ"ב / פר"ח סי' תקפ"ב
/ פמ"ג סי' תקפ"ב א"א סק"ד.

אין אומרים זכרנו וכו' אלא בר"ה ויו"כ בלבד

טור סי' תקפ"ב / האגור הלי' ר"ה סי' תתפ"ח.

נהגו לומר זכרנו וכו' כל י' ימי תשובה

טור סי' תקפ"ב / האגור הלי' ר"ה סי' תתפ"ח / למה א"א ובכן תן וכו' כל י' ימי תשובה / טור סי'
תקפ"ב / האגור הלי' ר"ה סי' תתפ"ח.

יש מקומות אומרים ובכן תן וכו' כל י' ימי תשובה

טור סי' תקפ"ב / האגור הלי' ר"ה סי' תתפ"ח.

נהגו להוסיף בקדושת השם ובכך כו'

סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / מנהג מרשלייאה תפלת ר"ה / המנהיג הל' ר"ה / שבלי הלקט
סי' רפ"ו / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב א' / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' א' / כלבו סי' ס"ד / אבודרהם
סדר תפלת ראש השנה / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ב א' ד"ה סדר / לבוש ס"ה.

לא אמר ובכך תן וכו' אין מחזירין אותו

פר"ח סי' תקפ"ב / מ"ב סי' תקפ"ב סקי"ז.

אגודה אחת בסגול תחת א' דאחת או בפתח

מנהגים מהרי"ל סדר תפילות ראש השנה ו' / אליה רבא סי' תקפ"ב סקי"ב / אליה זוטא סי' תקפ"ב
סק"ה / פר"ח סי' תקפ"ב / פמ"ג סי' תקפ"ב מש"ז סק"ב / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"ד.

אומר שהשלטון בחטף קמץ כי השלטון בחירי"ק משמע אדם שלטון

מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לבוש סי' תקפ"ב ס"ה / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"ו / מג"א
סי' תקפ"ב סק"ד / עי' פר"ח סי' תקפ"ב / פמ"ג סי' תקפ"ב א"א סק"ד / דרך החיים סי' קמ"א ס"ה
/ מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"ד / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ח.

אומר שהשלטון בחירי"ק

פר"ח סי' תקפ"ב / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"ד / קצה המטה סי' תקפ"ב סקכ"ג.

הרשעה בחירי"ק

הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה אות ק"ה / לבוש סי' תקפ"ב ס"ה / פמ"ג סי' תקפ"ב מש"ז סק"ב
/ פמ"ג סי' תקפ"ב ס"ג / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"ד.

כעשן בכ"ף

הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה אות ק"ה / אליה רבא סי' תקפ"ב סקי"ב / אליה זוטא סי' תקפ"ב
סק"ה / קצה המטה סי' תקפ"ב סקכ"ה.

כעשן בבי"ת

שיירי כנה"ג סי' תקפ"ב הגה"ט ב' ד' / פר"ח סי' תקפ"ב / פמ"ג סי' תקפ"ב מש"ז סק"ב / מטה
אפרים סי' תקפ"ב ס"ד / חיי אדם כלל קל"ט ס"ג.

אומרים ואז צדיקים או ובכך צדיקים

תשובות הגאונים שערי תשובה סי' רצ"ז / מחזור ויטרי סי' שכ"ח, סי' שמ"ז, סי' שנ"א. / סידור רש"י
סי' קפ"ג, סי' קפ"ה, סי' רי"ב, / רמב"ם סדר התפילות נוסח ברכות האמצעיות / הרוקח הל' ר"ה סי'
ר"ד / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / לבוש סי' תקפ"ב ס"ה / מג"א סי' תקפ"ב סק"ו / אליה
רבא סי' תקפ"ב סקי"ב / חיי אדם כלל קל"ט ס"ג / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ד / ערוך השלחן סי'
תקפ"ב סי"א.

יאמר ותמלוך אתה ה' לבדך ולא אתה הוא ה' לבדך

ברכי יוסף סי' תקפ"ב סקי"ב / מטה אפרים סי' תקפ"ב סי"ד / מ"ב סי' תקפ"ב סקכ"ג.

אומר ותמלוך ה' לבדך

ברכי יוסף סי' תקפ"ב סקי"ב / מ"ב סי' תקפ"ב סקכ"ג.

אין לומר ותמלוך וכו' מהרה על כל מעשיך

הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה אות ק"ה / לבוש סי' תקפ"ב ס"ה.

חותם התפילה עושה השלום

רי"ץ גיאת הל' תשובה בשם רב האיי גאון / מנהגים דבי מהר"ם סדר ערב יום כפור / מנהגים מהרא"ק
סי' ט"ו ט' / מנהגים מהרי"ל סדר תפילת ראש השנה ז' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / הגהות
הרמ"א על המרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"ו / לבוש סי' תקפ"ב
ס"ה / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"א / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ו / ערוך השלחן סי' תקפ"ב
ס"ד.

בסיום קדיש אומרים עושה השלום

קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ו / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ד.

כופלין לעילא בעשי"ת בכל הקדישים שאומרים

לבוש סי' תקפ"ב ס"ח / מג"א סי' תקפ"א סק"ד / עי' אליה רבא סי' תקפ"ב סקי"ח / נוהג כצאן
יוסף ר"ה סי' ב' / דרך החיים סי' קמ"א ס"ו / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"א / ערוך השלחן סי'
תקפ"ב ס"ח / מ"ב סי' תקפ"ב סקט"ז.

סעיה ו

אומר בתפלה ותתן לנו את יום הזכרון הזה ואינו מזכיר ראש חודש.

טור סי' תקפ"ב / ב"י סי' תקפ"ב / לבוש סי' תקפ"ב ס"ו / מג"א סי' תקפ"ב סק"ה / נוהג כצאן יוסף
ר"ה סי' ב' / מטה אפרים סי' תקפ"א סט"ו / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ט / ערוך השלחן סי' תקפ"ב
סי"ב / מ"ב סי' תקפ"ב סקי"ח.

אם אומרים באהבה את יום הזכרון

מחזור ויטרי סי' שמ"ז / סידור רש"י סי' קע"ד / ספר המזכים ד"ה ראש השנה / מנהג מרשלייאה
תפלת ראש השנה / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' רפ"ה / ארחות חיים סדר תפלת ר"ה סי' ב'
/ אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תתקי"ב / ט"ז סי' תקפ"ב סק"ג / מג"א
סי' תקפ"ב סק"ד / אליה רבא סי' תקפ"ב סקי"ד / פמ"ג סי' תקפ"ב א"א סק"ד.

אין אומרים באהבה מקרא קודש אפי' כשחל בשבת

נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ב' / לבוש סי' תקפ"ב ס"ז / ט"ז סי' תקפ"ב סק"ג / דרך החיים סי' קס"ה
 ס"ה / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב סט"ו / מ"ב סי' תקפ"ב סקט"ז / שו"ת אגרות משה ח"ה סי' ל"ח אות
 ז'.

אומרים באהבה מקרא קודש

מחזור ויטרי סי' שי"ד / סידור רש"י סי' קמ"א / ראב"ן עירובין / ראבי"ה מס' ר"ה סי' תקל"ז.

סעיף ז**אם חל בחול אומר יום תרועה מקרא קודש**

ראב"ן עירובין / הרוקח הל' יו"ט סי' ש"ב / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד בשם
 רבינו שמואל בר חפני מנהג ב' ישיבות / שבלי לקט סי' רפ"ו / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / טור
 סי' תקפ"ב / האגודה ר"ה ל"ה א' / ב"י סי' תקפ"ב / לבוש סי' תקפ"ב ס"ז / מטה אפרים סי' תקפ"ב
 סט"ו / חיי אדם כלל קל"ט ס"ד / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ט / ערוך השלחן סי' תקפ"ב סי"ג.

גם בתפילת ערבית ובקידוש אומר יום תרועה אע"ג דאין תוקעין בלילה

ב"י סי' תקפ"ב / מג"א סי' תקפ"ב סק"ו / פמ"ג סי' תקפ"ב א"א סק"ו / חיי אדם כלל קל"ט ס"ד /
 מ"ב סי' תקפ"ב סקי"ט.

בתפילת ערבית ובקידוש אומר זכרון תרועה אפי' כשחל בחול

האגודה ר"ה ל"ה א' / מהרי"ל מנהגים סדר תפילת ראש השנה ח' בשם מהר"ש / תרומת הדשן סי'
 קמ"ה / לקט יושר עמ' קכ"ט / ב"י סי' תקפ"ב בשם תרומת הדשן / דרכי משה סי' תקפ"ב סק"ב /
 ב"ח סי' תקפ"ב / לבוש סי' תקפ"ח ס"ח / פרישה סי' תקפ"ב סקי"ב / שירי כנה"ג סי' תקפ"ב הגהות
 ב"י סקי"ג.

ואם חל בשבת, אומר זכרון תרועה.

מחזור ויטרי סי' תקכ"ז / ראב"ן עירובין / הרוקח הל' יו"ט סי' ש"ב / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז / שבלי
 הלקט סי' רפ"ו / מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / חיי הריטב"א ר"ה ל"ב
 א' / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ו' / חיי הר"ן ר"ה ל"ב א' / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) /
 האגודה ר"ה ל"ה א' / טור סי' תקפ"ב / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תתקט"ו
 / טור סי' תקפ"ב / ב"י סי' תקפ"ב / לבוש סי' תקפ"ב ס"ז / מטה אפרים סי' תקפ"ב סט"ו / חיי
 אדם כלל קל"ט ס"ד / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ט / ערוך השלחן סי' תקפ"ב סי"ג.

אמר בחול זכרון תרועה וסיים הברכה אינו חוזר

פר"ח סי' תקפ"ב / פמ"ג סי' תקפ"ב מש"ז סק"ג / שערי תשובה סי' תקפ"ב סק"ה בשם פר"ח / מטה
 אפרים סי' תקפ"ב סט"ו / חיי אדם כלל קל"ט ס"ד / מ"ב סי' תקפ"ב סקי"ט.

אמר בשבת יום תרועה אינו חוזר

פר"ח סי' תקפ"ב / פמ"ג סי' תקפ"ב מש"ז סק"ב / שערי תשובה סי' תקפ"ב סק"ה בשם פר"ח / מטה אפרים סי' תקפ"ב סט"ו / חיי אדם כלל קל"ט ס"ד / מ"ב סי' תקפ"ב סקי"ט.

כשחל בשבת אומר רצה במנוחתנו קדשנו כו' ואחר לעבדך באמת קודם כי אתה וכו' אומרים והנחילנו

מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לבוש סי' תקפ"ח ס"ח / מג"א סי' תקפ"ב סק"ו / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ב' / באר היטב סי' תקפ"ב סק"ו / שערי תשובה סי' תקפ"ב סק"ו / מטה אפרים סי' תקפ"ב ס"ז / קצה המטה סי' תקפ"ב סקכ"ט / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ג / מ"ב סי' תקפ"ב סק"כ.

פניף ח**אינו אומר מועדים לשמחה, חגים וזמנים לששון**

מנהג מרשלייאה תפלת ר"ה / שבלי הלקט סי' רפ"ה בשם רב האיי גאון / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד בשם רב האי / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ב' בשם הגאונים / כלבו סי' ס"ד בשם הגאונים / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ח א' / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תת"ץ בשם רב האי, סי' תתקי"ב / טור סי' תקפ"ב / ב"י סי' תקפ"ב בשם הרא"ש בשם ראבי"ה / לבוש סי' תקפ"ב ס"ח / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ב' / מטה אפרים סי' תקפ"ב סט"ו / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"י / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ג / מ"ב סי' תקפ"ב סקכ"א.

אומרים מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון

סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / ראב"ן עירובין / המנהיג הל' ר"ה / שבלי הלקט סי' רפ"ה / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תשכ"ב בשם רב מר שלום / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ח א'.

וכן אינו אומר: והשיאנו

סידור רש"י סי' קע"ז בשם הגאון ר' יצחק הלוי / מחזור ויטרי סי' שכ"א בשם רבינו אליעזר מגרמיזא / מחזור ויטרי סי' שכ"ב / מנהג מרשלייאה תפלת ר"ה / המנהיג הל' ר"ה / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ד / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז / שבלי הלקט סי' רפ"ו / מרדכי ר"ה רמז תשכ"ב בשם ר"י סגן הלוי / רא"ש הל' ר"ה פ"ד סי' י"ד בשם רבינו יצחק הלוי מנהג אשכנז וצרפת / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ב' / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ח א' / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / טור סי' תקפ"ב בשם ר"י ומנהג אשכנז ומנהג ספרד / מנהגים מהרי"ל סדר תפילות ראש השנה ג' / הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תתצ"א, תתקי"ב / ב"ח סי' תקפ"ב / שו"ע סי' תקפ"ב ס"ח / לבוש סי' תקפ"ב ס"ח / שו"ע הגר"ז סי' ס"ט ס"י / לבוש סי' תקפ"ב ס"ח / ב"ח סי' תקפ"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ג.

אומרים והשיאנו

סידור רש"י סי' קע"ז בשם רבינו יצחק בר יהודה בשם רבו ר' אליעזר ורבינו משולם דכן נוהגים בירושלם ומנהג לותיר / מחזור ויטרי סי' שכ"א בשם רבינו משולם בשם אריות יושבי ירושלם / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז בשם רבינו משולם בשם ראשי ישיבה שבירושלם / שבלי הלקט סי' רפ"ו / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תשכ"ב בשם ר"י ב"ר יהודה בשם רבינו אלעזר הגדול ורבינו משולם / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד בשם רבינו יצחק בר יהודה / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ב' בשם רוב הגאונים / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ח א' / טור סי' תקפ"ב בשם ר"י ב"ר"י בשם ר"א הגדול ובשם רבינו משולם ורב יהודאי / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תתצ"א, תתקי"ב / ב"ח סי' תקפ"ב.

בר"ה אומרים והשיאנו אבל ביו"כ א"א אותו כלל

שבלי הלקט סי' רפ"ו.

אין אומר והנחילנו ה' א' בשמחה ובששון מועדי קדשך

מנהג מרשלייאה תפלת ר"ה / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ב' בשם רי"ץ גיאת.

חתם מקדש ישראל והזמנים לא יצא וחוזר ואומר מקדש ישראל ויום הזכרון

מטה אפרים סי' תקפ"ב סי"ח.

ובתפלת מוסף אינו אומר ואין אנו יכולין לעלות ולראות לפניך אלא ואין אנו יכולים לעשות חובותינו לפניך

רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / לקט יושר עמוד ק"ג / חיי אדם כלל קל"ט ס"ח / ערוך השלחן סי' תקפ"ב סי"ג / מ"ב סי' תקפ"ב סקכ"ב.

(וחותמין ודברך אמת וכו')

אין לומר ודברך מלכנו אמת אלא ודברך אמת

מנהגים מהרא"ט ראש השנה / פרישה סי' תקפ"ב / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"ו / לבוש סי' תקפ"ב ס"ח / מג"א סי' תקפ"ב סק"ד / אליה רבא סי' תקפ"ב סקי"ז / ב"ח סי' תקפ"ב / פרי"ח סי' תקפ"ב / פמ"ג סי' תקפ"ב א"א סק"ד / ברכי יוסף סי' תקפ"ב סקי"א / מטה אפרים סי' תקפ"ב סי"ח / חיי אדם כלל קל"ט ס"ג / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב סי"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ח.

אומר ודברך מלכנו אמת

סידור רש"י סי' קע"ט, רי"ג / מחזור ויטרי סי' שכ"ח / הרוקח הל' יו"ט סי' ש"ב / מנהגים מהרא"ק סי' י' א' / טור סי' תקפ"ב / ב"י סי' תקפ"ב / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"ב הגהות הטור סק"ט / טור סי' תקפ"ב / ב"י סי' תקפ"ב / פרי"ח סי' תקפ"ב / ברכי יוסף סי' תקפ"ב סקי"א / מטה אפרים סי' תקפ"ב סי"ח.

אומר ודכרך אמת וקיים לעד רק בתפילה אבל לא בקידוש ולא בברכות ההפטה
ארחות חיים סדר תפילות ראש השנה סי' ב' / כלבו סי' ס"ד בשם הר"ם / דרכי משה סי' תקפ"ב
סק"ב.

סעיף ז

אף על פי שכל ימות השנה מתפללים בלחש, בראש השנה ויום הכפורים נוהגין לומר בקול
רם ולהטעות לא חיישינן, כיון שמצויים בידם מחזורים.

לבוש סי' תקפ"ב ס"ט / אליה זוטא סי' תקפ"ב סק"י / פר"ח סי' תקפ"ב / באר היטב סי' תקפ"ב
סק"ד / חיי אדם כלל קל"ט ס"ב / דרך החיים סי' קמ"א ס"ו / מטה אפרים סי' תקפ"ב סכ"ז / קיצור
שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ב ס"ד / מ"ב סי' תקפ"ב סקכ"ד.

בר"ה ויו"כ מתפללין בקול רם כדי שילמדו זה מזה

הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה / דרכי משה סי' תקפ"ב סק"ב / שו"ע סי' תקפ"ב ס"ט / לבוש
סי' תקפ"ב ס"ט / אליה רבא סי' תקפ"ב סק"כ / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"ג / באר היטב
סי' תקפ"ב סק"ח / שערי תשובה סי' תקפ"ב סק"ח / חיי אדם כלל קל"ט ס"ב / מ"ב סי' תקפ"ב
סקכ"ד.

יתפלל בלחש כשאר ימות השנה

חיי אדם כלל קל"ט ס"ב / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ב.

הגה: ונוהגין שכל אחד אומר לחבירו לשנה טובה תכתב.

טור סי' תקפ"ב / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לבוש סי' תקפ"ב ס"ח / אליה רבא סי' תקפ"ב
סקי"ט / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ב' / פרישה סי' תקפ"ב סקט"ו / ט"ז סי' תקפ"ב סק"ד / מג"א סי'
תקפ"ב סק"ח / פרי מגדים סי' תקפ"ב מש"ז סק"ב / באר היטב סי' תקפ"ב סק"ט / חיי אדם כלל
קל"ט ס"ה / ברכי יוסף סי' תקפ"ב סקי"ג / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ב ס"ז / מ"ב סי' תקפ"ב סקכ"ה
/ קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ח / מ"ב סי' תקפ"ב סקכ"ה.

אם אומרים לשנה טובה תכתב ותחתם

מג"א סי' תקפ"ב סק"ח / אליה רבא סי' תקפ"ב סקי"ט / מטה אפרים סי' תקפ"ב סכ"ז / קיצור שלחן
ערוך סי' קכ"ט ס"ח / מ"ב סי' תקפ"ב סקכ"ה.

כליל שני אם אומרים לשנה טובה תכתב

פמ"ג סי' תקפ"ב מש"ז סק"ד / מטה אפרים סי' תקצ"ט ס"ג / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ח.

סימן תקפג

דברים שנוהגים לאכול בליל ר"ה, ובו ב' סעיפים.

סעיף א

קודם קידוש ישב במקומו ויאמר פתיחת אליהו ז"ל עד קום ר"ש כו' אח"כ יאמר ונח מצא חן וכו' י"ב פעמים ואח"כ יאמר ויזרע יצחק וכו' ואח"כ כי עמך מקור חיים וכו' י"פ ואח"כ אור זרוע וכו' י"ז פעמים ואח"כ ואמרתם כה לחי וכו' י' פעמים ויאמר תחל שנה וברכותיה ויעמוד לקדש בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

יהא אדם רגיל לאכול בר"ה רוביא דהיינו תלתן, כרתי, סילקא, תמרי, קרא

מחזור ויטרי סי' שכ"ג / המנהיג הל' ר"ה / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' רנ"ז / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / טור סי' תקפ"ג / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"א.

וכשיאכל רוביא יאמר יה"ר שירבו זכיותינו

ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ה' / כלבו סי' ס"ד / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) בשם רב האי גאון / לבוש סי' תקפ"ג ס"א / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ד' / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"א.

כרתי יכרתו שונאינו

ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ה' / כלבו סי' ס"ד / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) בשם רב האי גאון / לבוש סי' תקפ"ג ס"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"א.

סלקא, יסתלקו אויבינו;

ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) בשם רב האי גאון / לבוש סי' תקפ"ג ס"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"א / תמרי, יתמו שונאינו; / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) בשם רב האי גאון / שו"ע סי' תקפ"ג ס"א / לבוש סי' תקפ"ג ס"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"א.

קרא יקרע גזר דיננו ויקראו לפניך זכיותינו

ארחות חיים סדר תפילת ר"ה ה' / כלבו סי' ס"ד / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) בשם רב האי גאון / שו"ע סי' תקפ"ג ס"א / לבוש סי' תקפ"ג ס"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"א.

בכל יה"ר יאמר יה"ר מלפניך ה' או"א

אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / ב"י סי' תקפ"ג / דרכי משה סי' תקפ"ג סק"ב / פרישה סי' תקפ"ג / אליה רבא סי' תקפ"ג סק"א / אליה זוטא סי' תקפ"ג סק"א / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ב.

אוכלין מעהרין או ריבין ואומרים שירבו זכויותנו

חיי אדם כלל קל"ט ס"ו / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ט.

בכל מדינה יאכל מה שעל פי לשונה הוא ריבוי ויאמר שירבו זכויותינו

מטה אפרים סי' תקפ"ג ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"א / מ"ב סי' תקפ"ג סק"א.

הגה: ויש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש ואומרים תתחדש עלינו שנה מתוקה וכן נוהגין

מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / האגודה ר"ה ל"ה א' בשם גאונים / טור סי' תקפ"ג מנהג אשכנז / מהרי"ל מנהגים ראש השנה ו' / הגה סי' תקפ"ג ס"א / לבוש סי' תקפ"ג ס"ב / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ג' / ב"ח סי' תקפ"ג / חיי אדם כלל קל"ט ס"ו / מטה אפרים סי' תקפ"ג ס"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"א / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ט / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"ב.

מברך על התפוח ופותר הדבש

מהרי"ל מנהגים ראש השנה / דרכי משה סי' תקפ"ג סק"ג / ט"ז סי' תקפ"ג סק"ב / מג"א סי' תקפ"ג סק"א / אליה רבא סי' תקפ"ג סק"ד / אליה זוטא סי' תקפ"ג סק"ב / יוסף אומץ דיני ר"ה סי' תתקס"ד / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ג' / שיערי כנסת הגדולה סי' תקפ"ג הגהות הטור סק"א / פרי מגדים סי' תקפ"ד א"א / באר היטב סי' תקפ"ג סק"א / שערי תשובה סי' תקפ"ג סק"ב / חיי אדם כלל קל"ט ס"ו / מטה אפרים סי' תקפ"ג ס"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"א / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ט / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"ב / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ג.

הירא לנפשו יאכל מעט דבש בפ"ע ויברך עליו שהכל

יוסף אומץ דיני ר"ה סי' תתקס"ה / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ג'.

צריך לברך על התפוח אף כשאוכלו אחר המוציא

האגודה ר"ה ל"ה א' / מטה אפרים סי' תקפ"ג ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"ב / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ג.

יאכל ואח"כ יאמר יה"ר

יוסף אומץ דיני ר"ה סי' תתקס"ד / מג"א סי' תקפ"ג סק"ב / באר היטב סי' תקפ"ג סק"ב / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"ג / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"ב / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ד.

מברך על התפוח ואוכל מעט בלי דבש וטובל בדבש ואומר יה"ר

קצה המטה סי' תקפ"ג סק"ו בשם נזירות שמשון ועיון תפילה.

יטבל המוציא בדבש

לקט יושר עמ' קכ"ט / לבוש סי' תקפ"ג ס"ב / מג"א סי' תקפ"ג סק"א / באר היטב סי' תקפ"ג סק"א
/ שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"ד / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ט / מטה אפרים סי' תקפ"ג ס"א /
ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"ג / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ג.

יטבול פרוסת המוציא בדבש ויטעום ואח"כ יטבלנה בצד שני במלח

הנהגות ופסקים הגרי"ח זוננפלד ר"ה.

דבש חי טוב לאכול בר"ה ודבש דבורים מן המוכחר

לקט יושר עמ' קכ"ד.

נהגו לאכול תפוחים אדומים

מחזור ויטרי סי' שכ"ג מנהג בני צרפת.

ויש אוכלים רימונים ואומרים נרבה זכויות כרימון

אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / ב"י סי' תקפ"ג / דרכי משה סי' תקפ"ג סק"ב / הגה סי' תקפ"ג
ס"א / לבוש סי' תקפ"ג ס"ב / פרי מגדים סי' תקפ"ג מש"ז סק"ב / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"ד.

אוכלים ענבים לבנים ותאנים לבנים

מחזור ויטרי סי' שכ"ג מנהג פרוונצא.

נוהגין להביא על השלחן כל מיני חידוש

מחזור ויטרי סי' שכ"ג מנהג פרוונצ"א / טור סי' תקפ"ג מנהג פרוובינצא.

ונוהגין לאכול בשר שמן וכל מיני מתיקה

תשובות הגאונים (מוספאיה) סי' ח' / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ד' / הגהות מנהגים מהרא"ט ר"ה ק"י
/ לבוש סי' תקפ"ג ס"ב / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"ד / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"ב / בן איש חי
שנה ראשונה פ' נצבים סי' ה'.

פעוף ב**אוכלים ראש כבש לומר נהיה לראש ולא לזנב וזכר לאילו של יצחק**

מחזור ויטרי סי' שכ"ג / המנהיג הל' ר"ה / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / טור סי' תקפ"ג / ב"י
סי' תקפ"ג / שו"ע סי' תקפ"ג ס"ב / לבוש סי' תקפ"ג ס"ב / באר היטב סי' תקפ"ג סק"ד / מ"ב סי'
תקפ"ג סק"ו / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

אוכלים ראש איל זכר לאילו של יצחק ולומר עליו נהיה לראש ולא לזנב

אור זרוע ח"ב סי' רנ"ז / מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / תשב"ץ קטן סי' קי"ח / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / מנהגים מהרי"ל ראש השנה ח' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / טור סי' תקפ"ג בשם מהר"ם מרוטנבורג / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"א / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ד' / מטה אפרים סי' תקפ"ג ס"ב / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"ה / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ט / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"ג / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ו.

מטבילין ראש איל בדבש חי

אור זרוע ח"ב סי' רנ"ז / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ה' / כלבו סי' ס"ד / מנהגים מהרי"ל ראש השנה ח' / הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לקט יושר עמ' קכ"ט / ב"י סי' תקפ"ג / דרכי משה סי' תקפ"ג סק"ב / ב"ח סי' תקפ"ג / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"א / פרישה סי' תקפ"ג / קצה המטה סי' תקפ"ג סק"א.

אם אין לו ראש איל או כבש יאכל ראש אחר של בהמה או עוף

מטה אפרים סי' תקפ"ג ס"ב / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ז.

אוכלין דגים לפרות ולרבות כדגים

שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"א / קצה המטה סי' תקפ"ג סק"ג / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ט.

מטעם זה אוכלים הראש מכל מין דג

ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"ג.

אוכלין הריאה לפי שהיא קלה

המנהיג הל' ר"ה / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ה' / כלבו סי' ס"ד / טור סי' תקפ"ג / דרכי משה סי' תקפ"ג סק"ב / אליה רבא סי' תקפ"ג סק"ה.

נוהגין לאכול כרתי

מנהגים מהרי"ל ראש השנה ח' / לקט יושר עמ' קכ"ט.

אוכלין לשון ואומרים הפסוק כל כלי יוצר עלייך וכו'

קצה המטה סי' תקפ"ג סק"א.

אוכלין עיניים ואומרים שתפקח מינינו בתורתך

קצה המטה סי' תקפ"ג סק"א.

אין אוכלים בשר פרה ועגלים בר"ה

לקט יושר עמ' קכ"ט.

נמנעים לבשל מיני חומץ ולבשל בחומץ

מג"א סי' תקפ"ג / אליה רבא סי' תקפ"ג סק"ב / פרי מגדים סי' תקפ"ג א"א / חיי אדם כלל קל"ט
ס"ו / מטה אפרים סי' תקפ"ג ס"ג / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"א / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ט
/ ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"ג / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ה / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

דבר חריף אין אוכלים בר"ה

לקט יושר עמ' קכ"ד.

הגה: יש מדקדקים שלא לאכול אגוזים שאגוז בגימטריא חטא ועוד שהן מרבים כיחה וניעה ומבטלים התפלה.

מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / מנהגים מהרי"ל הל' שופר ב' / הגהות מנהגים מהרא"ט
ראש השנה / דרכי משה סי' תקפ"ג סק"ב / הגה סי' תקפ"ג ס"ב / לבוש סי' תקפ"ג ס"ב / יוסף
אומץ סי' תתקע"ז / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ח / מג"א סי' תקפ"ג סק"ד / שיירי כנסת הגדולה
סי' תקפ"ג הגהות הטור סק"ה / באר היטב סי' תקפ"ג סק"ה / חיי אדם כלל קל"ט ס"ו / מטה אפרים
סי' תקפ"ג ס"ג / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"ו / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"ט / ערוך השלחן סי'
תקפ"ג ס"ג.

הר"מ לא היה נזהר מאכילת שומים או אגוזים או שום דבר

תשב"ץ קטן סי' קי"ח / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ה' / כלבו סי' ס"ד / הגהות מנהגים מהרא"ט
ראש השנה / דרכי משה סי' תקפ"ג סק"ב / אליה רבא סי' תקפ"ג סק"ה.

אין אומרים "מלך" ביעלה ויבא בבהמ"ז

הנהגות ופסקים הגרי"ח זוננפלד ר"ה.

אומרים "מלך" ביעלה ויבא בבהמ"ז

מטה אפרים סי' תקפ"ג ס"ד.

בבהמ"ז אחר הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב אומרים הרחמן הוא יחדש עלינו את השנה הזאת לטובה ולברכה

יוסף אומץ דיני ר"ה סי' תתקס"ו / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ה'.

כל המאכלים שכתוב לאכול ליל ר"ה ה"ה כל ימי תשובה

לקט יושר עמ' קכ"ט.

והולכין אל הנהר לומר פסוק ותשליך במצולות ים כל חטאתינו וגו'

מהרי"ל מנהגים ראש השנה ט' / דרכי משה סי' תקפ"ג סק"ב / הגה סי' תקפ"ג ס"ב / מג"א סי'
תקפ"ג / מטה משה עמוד העבודה סי' תת"כ / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"ג הגהות הטור סק"ג /
יוסף אומץ דיני מוסף סי' תתקע"ה / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ט / מטה אפרים סי' תקצ"ח ס"ג /
שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"ז / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ג ס"ד /
מ"ב סי' תקפ"ג סק"ח.

נוהגים לילך למקום שרואים דגים חיים

דרכי משה סי' תקפ"ג סק"ב / מג"א סי' תקפ"ג סק"ה / באר היטב סי' תקפ"ג סק"ו / שו"ע הגר"ז
סי' תקפ"ג ס"ז / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ח.

יש לילך ביום א' קודם שקיה"ח ולומר פסוק מי א' כמוך כו'

מג"א סי' תקפ"ג סק"ה / ברכי יוסף סי' תקפ"ג סק"ו / באר היטב סי' תקפ"ג סק"ו / שו"ע הגר"ז
סי' תקפ"ג ס"ז / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ח.

טוב שיהיה מחוץ לעיר

מג"א סי' תקפ"ג סק"ה / באר היטב סי' תקפ"ג סק"ו / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ח.

הולכים לנהר גם כשחל בשבת

שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' מ"ב / שערי תשובה סי' תקפ"ג סק"ו / מטה אפרים סי' תקצ"ח ס"ג / בן
איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

כשחל יום א' דר"ה בשבת הולכים ביום ב'

פרי מגדים סי' תקפ"ג מש"ז סק"ג / ברכי יוסף סי' תקפ"ג סק"ו / שערי תשובה סי' תקפ"ג סק"ו /
מטה אפרים סי' תקצ"ח ס"ד / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ח.

אינו מקפיד כ"כ אם אינו הולך לתשליך

לקט יושר עמ' קל"א.

וגם נוהגים שלא לישן ביום ראש השנה ומנהג נכון הוא.

דרכי משה סי' תקפ"ג סק"ב / ב"ח סי' תקצ"ז / ט"ז סי' תקפ"ג סק"ג / אליה רבא סי' תקפ"ג סק"ה
/ אליה זוטא סי' תקפ"ג סק"ד / מטה משה עמוד העבודה סי' תתכ"א / יוסף אומץ דיני מוסף סי'
תתקע"ו / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ט"ז / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"ג הגהות הטור סק"ו / שו"ע
הגר"ז סי' תקפ"ג ס"ח / מטה אפרים סי' תקצ"ח ס"א / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"כ / ערוך
השלחן סי' תקפ"ג ס"ד / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ט / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

אחר חצות יכול לישן

מג"א סי' תקפ"ג סק"ו / באר היטב סי' תקפ"ג סק"ז / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ג ס"ח / ערוך השלחן
סי' תקפ"ג ס"ד / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ט.

אם ראשו כבד עליו יישן מעט

חיי אדם כלל קל"ט סי"א / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"כ / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

נוהגים לגמור כל ספר התהילים בר"ה

נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ט"ז / מטה אפרים סי' תקצ"ח ס"א / מ"ב סי' תקפ"ג סק"ט.

סימן תקפד

פעיף א

אין לומר השבעות למלאכים

לבוש סי' תקפ"ד ס"א / מג"א סי' תקפ"ד סק"ב / אליה רבא סי' תקפ"ד סק"א / מטה אפרים סי' תקפ"ד ס"ה.

נוהגים לומר שיר היחוד ואנעים זמירות ושיר של יום קודם התפילה

ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"א.

בפרשת הקרבנות קודם התפילה אין אומרים ובראשי חדשיכם

תוס' עירובין מ' א' ד"ה זכרון / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תשכ"ב / הגהות מיימוניות סדר תפילות נוסח ברכות האמצעיות ד' / הגהות אשר"י עירובין פ"ג סי' י' / מנהגים מהרא"ק סי' כ' ד' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / מנהגים מהרי"ל סדר תפילות ראש השנה ב' / לקט יושר עמ' קכ"ז / האגור הל' ר"ה סי' תתקי"ב / טור סי' תקצ"א / לבוש סי' תקפ"ד ס"א / פמ"ג סי' מ"ח א"א סק"ג, סי' תקפ"ב א"א סק"ה / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"ו.

אומרים ובראשי חדשיכם כב' הימים בפרשת הקרבנות קודם התפילה

ספר הפרנס בשם ראבי"ה.

שחרית מסדרין הזמירות כמו בשבת ויש מקומות שמוסיפין מעניינו של יום

מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה / מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ו' / כלבו סי' ס"ד / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / טור סי' תקפ"ד.

יעמדו ב' חשובים אצל הש"ץ א' מימינו וא' משמאלו בתפילות ר"ה ויו"כ

מהרי"ל מנהגים סדר תפילות ראש השנה א'.

ש"ץ מתחיל המלך היושב

מהרי"ל מנהגים סדר תפילות ראש השנה א' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה.

אומר המלך יושב

לבוש סי' תקפ"ד ס"א / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ו' / פרי מגדים סי' תקפ"ד מש"ז סק"ב.

אומרים בפי כו' תתקדש תתברך תתקדש תתהלל

מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לבוש סי' תקפ"ד ס"א / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ו'.

א"א והחיות ישוררו אלא והאופנים

סדר טרויש סי' ט' / תשב"ץ קטן סי' קי"ט / מהרי"ל מנהגים סדר תפילות ראש השנה ב' / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ו' / מטה אפרים סי' תקפ"ד ס"ט.

אומרים והחיות ישוררו

תשב"ץ קטן סי' קי"ט / לבוש סי' תקפ"ד ס"א / מטה אפרים סי' תקפ"ד ס"ט.

אין אומרים זולת בר"ה

מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / מנהגים מהרא"ק סי' ט"ו ב' / מנהגים מהרי"ל סדר תפילת ראש השנה ז' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לבוש סי' תקפ"ד ס"א / כנסת הגדולה סי' תקפ"ד הגהות הטור סק"א / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ו'.

מילה בר"ה אומר גאולה יום ליבשה

מנהגים מהרא"ק סי' ט"ו ג' / דרכי משה סי' תקפ"ד סק"ב.

יום ליבשה אומרים רק בר"ה שחל בשבת

מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לבוש סי' תקפ"ד ס"ג / ט"ז סי' תקפ"ד סק"ב / מג"א סי' תקפ"ד סק"ז / פרי מגדים סי' תקפ"ד מש"ז סק"ב / מטה אפרים סי' תקפ"ד ס"ט / מ"ב סי' תקפ"ד סק"ב.

אין אומרים גאולה יום ליבשה בר"ה

מטה אפרים סי' תקפ"ד ס"ט.

מחזיר ש"ץ התפילה בכוונה ובנחת מילה במילה

טור סי' תקפ"ד.

פותחין הארון והחזן פותח ברוך אתה עד למען שמו באהבה, מסוד חכמים עד לחלות ולחנן פני מלך מלכי המלכים ואדוני האדונים, ואינו אומר א' נא כשאר מועדים, והכהנים עולים לדוכן

מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / מנהגים מהרא"ט ראש השנה.

מסוד חכמים כו' מסיים פני מלך מלכי המלכים ואדוני האדונים

מנהגים מהרי"ל סדר תפילת ראש השנה ו' מנהג מגנצא.

מסוד חכמים כו' מסיים פני מלך מלכי המלכים מלא רחמים

מנהגים מהרי"ל סדר תפילת ראש השנה ו' מנהג וורמיישא.

פותחין הארון כשמתחיל ש"ץ תפילת י"ח וכשמגיע לקדושה סוגרין וטרם לדור ודור פותחין וכשהכהנים עולים לדוכן סוגרין ופותחין לאבינו מלכנו וכשמסיים סוגרין עד קריה"ת

מנהגים מהרי"ל סדר תפילות ראש השנה ה' / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ז'.

אומרים פיוטים מעניינו של יום

ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ו' / טור סי' תקפ"ד מנהג יש מקומות / לבוש סי' תקפ"ד ס"א.

הפייטנים לא יסדו לומר בר"ה חי וקיים נורא ומרום וקדוש

הרוקח הל' ר"ה סי' ר' / מנהגים מהרא"ק סי' ט"ו ז' / מנהגים מהרי"ל סדר תפילת ראש השנה ז' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / אליה רבא סי' תקפ"ד סק"ג.

כשחל יום א' דר"ה בשבת אומרים: שמו מפארים, אדר והוד, ואתן לפועלי צדק השייך ליום ב'. וכיום ב' אומרים תעיר ותריע, ואדרת ממלכה ואאפיד נזר איום.

תשב"ץ קטן סי' קי"ט / מנהגים מהרא"ק סי' ט"ו ה' בשם מהר"ם / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / מנהגים מהרי"ל סדר תפילות ראש השנה ב' / לבוש סי' תקפ"ד ס"א / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ז' / מטה אפרים סי' תקפ"ד ס"י.

כשחל יום א' דר"ה בשבת אומרים קודם שמו מפארים צאצאיה וכו'

מנהגים מהרא"ט ראש השנה.

כשאומרים אדירי איומה פותחין הארון ואין נועלין עד אחר לא' עורך דין

מנהגים מהרא"ק סי' ט"ו ו' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לבוש סי' תקפ"ד ס"א / מטה משה דיני שופר סי' תתי"ז.

אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכפורים.

הלכות גדולות הל' ראש השנה / סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / רי"ף ר"ה ט' א' (דפי רי"ף) / מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה / המנהיג הל' ר"ה / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ה' / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ו' / כלבו סי' ס"ד / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / טור סי' תקפ"ד / ב"י סי' תקפ"ד / שו"ע סי' תקפ"ד ס"א / לבוש סי' תקפ"ד ס"א / ט"ז סי' תקפ"ד סק"א / מג"א סי' תקפ"ד סק"א / אליה רבא סי' תקפ"ד סק"ד / אליה זוטא סי' תקפ"ד סק"ב / מטה אפרים סי' תקפ"ד סי"ט / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"א / מ"ב סי' תקפ"ד סק"א.

הגה: ונוהגין לומר אבינו מלכנו על הסדר

סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / סידור רש"י סי' קל"ט / המנהיג הל' ר"ה / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ג / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז / סדר טרוייש סי' ט' / מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה / שבלי הלקט סי' רפ"ז / מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / הגהות מיימוניות סדר תפילות נוסח ברכות האמצעיות / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ב' / כלבו סי' ס"ד / מנהגים מהרא"ק סי' ט"ו / מנהגים מהרי"ל הל' עשרת ימי תשובה סי' ב' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / מנהגים הרב זלמן יענט / טור סי' תקפ"ד / ב"י סי' תקפ"ד / דרכי משה סי' תקפ"ד סק"א / הגה סי' תקפ"ד ס"א / מטה משה עמוד העבודה ר"ח אלול ור"ה / לבוש סי' תקפ"ד ס"א / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ח' / דרך החיים סי' קמ"ג ס"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"א.

ואם הוא שבת אין אומרים אותו

סידור רש"י סי' קל"ט / מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ג / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז / שבלי הלקט סי' ש"ה / מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / הגהות מיימוניות סדר תפילות נוסח ברכות האמצעיות / מגן אבות להמאירי סי' כ"ד / ארחות חיים סדר תפילת ראש השנה סי' ב' / כלבו סי' ע' / ר"ן ר"ה ט' א' (דפי הרי"ף) / מנהגים מהרא"ק סי' ט"ו / מהרי"ל מנהגים סדר תפילות ראש השנה ב' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / מנהגים הרב זלמן יענט / האגור הל' ר"ה סי' תתפ"ו / שו"ת הריב"ש סי' תקי"ב / שו"ת הרשב"ץ ח"ג סי' קע"ו / ב"י סי' תקפ"ד בשם הר"ן / דרכי משה סי' תקפ"ד סק"א / לבוש סי' תקפ"ד ס"א / מטה משה עמוד העבודה סי' תתי"ג / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ח' / כנסת הגדולה הגהות ב"י סי' תקפ"ד סק"ב בשם הריב"ש סי' תקי"ב / פר"ח סי' תקפ"ד / ברכי יוסף סי' תקפ"ד / פרי מגדים סי' תקפ"ד א"א סק"ג / חיי אדם כלל קל"ט ס"ח / דרך החיים סי' קמ"ג ס"א / מטה אפרים סי' תקפ"ד סי"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"ה / ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"א / מ"ב סי' תקפ"ד סק"ד.

לפי שאין שואלים צרכים בשבת

שו"ת ריב"ש סי' תקי"ב / לבוש סי' תקפ"ד ס"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"ה / שו"ת משיב דבר ח"א סי' מ"ז / מ"ב סי' תקפ"ד סק"ד.

לפי שר"ע אמרו בתחילה בתענית ובשבת אין מתענין

המחכים.

כי נתייחד כנגד ברכות האמצעיות בשמונה עשרה ובשבת אין אומרים אותם

לבוש סי' תקפ"ד / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ח' / שו"ת משיב דבר ח"א סי' מ"ז / קצה המטה סי' תקפ"ד סק"ד.

אומרים אבינו מלכנו אפי' בשבת

שו"ת רבינו גרשום מאור הגולה סי' ב' / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז בשם רבינו גרשום / שבלי הלקט סי' ש"ה / מגן אבות להמאירי סי' כ"ד / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ב' בשם רבינו גרשום / כלבו סי' ע' / האגור הל' ר"ה סי' תתפ"ו בשם שבלי הלקט / שו"ת ריב"ש סי' תקי"ב / ב"י סי' תקפ"ד בשם הרשב"ץ בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' רמ"ח, ח"ג סי' קע"ו / דרכי משה סי' תקפ"ד סק"א / שו"ת כנסת הגדולה סי' נ' / ברכי יוסף סי' תקפ"ד / מג"א סי' תקפ"ד סק"ג / ברכי יוסף סי' תקפ"ד סק"ג.

בע"ש במנחה אין אומרים אבינו מלכנו

ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז / מנהגים דבי מהר"ם סדר יום ב' דר"ה / מנהגים מהרי"ל סדר תפילות ראש השנה ב' / מג"א סי' תקפ"ד סק"ג / אליה רבא סי' תקפ"ד סק"ח / אליה זוטא סי' תקפ"ד סק"ה / שיירי כנה"ג סי' תקפ"ד הגהות ב"י סק"ב / יד אפרים סי' תקפ"ד ס"א / דרך החיים סי' קמ"ג ס"א / מטה אפרים סי' תקפ"ד סי"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"ה / מ"ב סי' תקפ"ד סק"ד.

בע"ש במנחה אומרים אבינו מלכנו

ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז בשם רבינו גרשום.

בספרד לא נהגו לומר אבינו מלכנו כלל

המנהיג הל' ר"ה.

בר"ה א"א חטאנו לפניך

ב"י סי' תקפ"ד / דרכי משה סי' תקפ"ד סק"א / מג"א סי' תקפ"ד סק"ב / חיי אדם כלל קל"ט ס"ח / ברכי יוסף סי' תקפ"ד סק"ב / שערי תשובה סי' תקפ"ד ס"ב / מטה אפרים סי' תקפ"ד סי"א / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"א / מ"ב סי' תקפ"ד סק"ג.

אומרים חטאנו לפניך בר"ה

דרכי משה סי' תקפ"ד סק"א / מטה אפרים סי' תקפ"ד סי"א / מ"ב סי' תקפ"ד סק"ג.

פותחין הארון לאבינו מלכנו

ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"א.

יש לעמוד בעת אמירת אבינו מלכנו

ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"ב.

בזכרון טוב לפניך אין אומר זכרון בשו"א כי אינו דבוק לטוב

מנהגים מהרא"ק סי' ט"ו ט"ו.

אומר סלח ומחל לכל עוונותינו ואינו אומר מחל וסלח

מנהגים מהרי"ל הל' שופר ט"ו / מטה משה עמוד העבודה סי' תת"א / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ח'.

יאמר מחה והעבר חטאתינו ופשעינו

ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"ב / מ"ב סי' תקפ"ד סק"ג.

כלה הכ"ף בפת"ח והלמ"ד בציר"י

מטה אפרים סי' תקפ"ד סי"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"ב / מ"ב סי' תקפ"ד סק"ג.

יש לומר רוע גזר בנשימה אחת

מטה אפרים סי' תקפ"ד סי"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"ב / מ"ב סי' תקפ"ד סק"ג.

ומאריכים בפיוטים ותפלות עד חצות.

ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"ב / מ"ב סי' תקפ"ד סק"ה.

בשבת אין להאריך יותר מחצות

מ"ב סי' תקפ"ד סק"ה.

בחול יכול להאריך אחר חצות בפיוטים ותפילות
מ"ב סי' תקפ"ד סק"ה.

סעיף ב

ומוציאין ב' ס"ת

בהוצאת ס"ת אומרים י"ג מידות ג"פ

נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ט' / מטה אפרים סי' תקפ"ד סט"ז / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט סי"ב.

באחד קורין ה' מוה' פקד את שרה עד ויהי אחר הדברים האלה, ואם הוא שבת קורין בו
ז', ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס: ובחדש השביעי ומפטיר ויהי איש אחד מן הרמתים
עד וירם קרן משיחו.

סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / הלכות רי"ץ גיאת הל' ר"ה / סידור רש"י סי' קפ"ג / מנהג
מרשלייאה תפלת ראש השנה / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ד / שבלי הלקט סי' רפ"ז / מנהגים דבי מהר"ם
ראש השנה / כלבו סי' ס"ד / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / טור סי' תקפ"ד / מנהגים מהרי"ל
סדר תפלת ראש השנה י' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / מטה משה עמוד העבודה סי' תת"ב /
לבוש סי' תקפ"ד ס"ב / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"ז / מטה אפרים סי' תקפ"ד ס"כ.

בברכות ההפטר אינו אומר לששון ולשמחה

מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / מנהגים מהרא"ק סי' י"ח / מנהגים מהרא"ט ראש השנה.

הגה: ויש מקומות שנוהגים לקרות התוקע ממניין החמשה העולים לספר תורה.

ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ו' / כלבו סי' ס"ד / דרכי משה סי' תקפ"ד סק"א / הגה סי' תקפ"ד
ס"ב / לבוש סי' תקפ"ד ס"ב / מג"א סי' תקפ"ד סק"ו / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"ד הגהות הטור
סק"ד / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"ח / מטה אפרים סי' תקפ"ד סכ"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"ג.

נוהגים לקרות המתפלל מוסף

לבוש סי' תקפ"ד ס"ב / מג"א סי' תקפ"ד סק"ו / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"ח / מט"א סי' תקפ"ד
סכ"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"ג / מ"ב סי' תקפ"ד סק"ט.

הנוטל שכר על התקיעה ועל התפילה אין נוהגין לקרותם

מ"ב סי' תקפ"ד סק"ט.

סעיף ג

בני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאין אצלם ס"ת, אפילו בר"ה ויום הכפורים.
(וע"ל ס"ס קל"ה).

מעוף ד

מלין בין קריאת התורה לתקיעת שופר.

ריקאנטי סי' תקצ"ז / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' ער"ה / מנהגים דבי מהר"ם סדר מילה / מנהגים מהרא"ק סי' י"ח ב' / מנהגים מהרי"ל סדר תפילת ראש השנה ט' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לקט יושר עמ' ק"ל / ב"י סי' תקפ"ד / דרכי משה סי' תקפ"ד סק"ב / הגהות הרמ"א למרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / שו"ע סי' תקפ"ד ס"ד / מטה משה עמוד העבודה סי' תתי"ב / לבוש סי' תקפ"ד ס"ד / יוסף אומץ דיני תקיעה סי' תתק"ע / מג"א סי' תקפ"ד סק"ז / פרי מגדים סי' תקפ"ד מש"ז סק"ב / כנסת הגדולה סי' תקפ"ד הגהות ב"י סק"ד / מטה אפרים סי' תקפ"ד סכ"ו / חיי אדם כלל קל"ט ס"ח / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"ט / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט סי"ח / ערוך השלחן סי' תקפ"ד ס"ד / מ"ב סי' תקפ"ד סקי"א.

בשבת מלין אחר אשרי

מנהגים מהרא"ק סי' י"ח ב' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / דרכי משה סי' תקפ"ד סק"ב / לבוש סי' תקפ"ד ס"ד / מטה משה עמוד העבודה סי' תתי"ג / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י' / פרי מגדים סי' תקפ"ד מש"ז סק"ב / מטה אפרים סי' תקפ"ד סכ"ו / מ"ב סי' תקפ"ד סקי"ב.

בשבת מלין קודם אשרי

מטה אפרים סי' תקפ"ד סכ"ו / מ"ב ב"י תקפ"ד סקי"ב.

סימן תקפה

מעוף א

תקנו לתקוע אחר קריה"ת משום דאיכא רוב עם

מחזור ויטרי סי' שי"ז / ראב"ן שו"ת (בתחילת הספר) סי' ס"א / דרשת הראב"ד לר"ה.

נוהגים לומר מזמור מ"ז ז' פעמים קודם התקיעות

מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ג / קצה המטה סק"ז / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ד / נוהגים לומר מן המצר וכו' ופסוקי קרע שטן / מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ג.

צריך לתקוע מעומד.

תשובות הגאונים שערי תשובה סי' ע"ט / שבלי הלקט סי' רפ"ט / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / הגהות רבינו פרץ לסמ"ק מצווה צ"ב / טור סי' תקפ"ה / מנהגים מהרי"ל הל' שופר ג' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לקט יושר עמ' קכ"ה / ב"י סי' תקפ"ה / מטה משה עמוד העבודה סי' תת"ד / מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ה / חיי אדם כלל קמ"א ס"ו / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ד.

לא יסמוך על דבר שאם ינטל יפול

מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ה / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ד / מ"ב סי' תקפ"ה סק"ב.

תקע מיושב יצא בדיעבד

ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ד / מ"ב סי' תקפ"ה סק"ב.

הגה: ונוהגין לתקוע על הבימה במקום שקורין

מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / דרכי משה סי' תקפ"ה סק"א / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"ה הגהות הטור סק"ז / חיי אדם כלל קמ"א ס"ו / מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ד / מ"ב סי' תקפ"ה סק"ג.

ביום א' תוקע בבימה וביום ב' במקומו

ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ו' / כלבו סי' ס"ד.

תקיעות דמיושב תוקעין על הבימה ודמעומד תוקע במקומו

דרכי משה סי' תקפ"ה סק"א / פרי מגדים סי' תקצ"ב א"א סק"ו / מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"ט / תקיעות מיושב ומעומד תוקעין על הבימה / מהרי"ל מנהגים / שו"ע סי' תקצ"ב / מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"ט / קצה המטה סי' תקפ"ה סק"ב.

סעיף ב**קודם הברכה יאמר התוקע שמכוין להוציא כל הציבור ידי"ח שמיעת קול שופר**

מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ג.

הציבור יכונו שברצונם לצאת ידי"ח בברכות ובתקיעות שיתקע התוקע

מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ג.

נוהגים לכסות השופר במפה בשעת הברכות

מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ג.

קודם שיתקע יברך לשמוע קול שופר ויברך שהחיינו

תשובות רב נטרונאי גאון (ברודי – אופק) סי' ק"פ / סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / תשובות הגאונים (עמנואל-אופק) סי' קע"ח / תשובות הגאונים שערי תשובה סי' ע"ט / רי"ץ גיאת הל' ר"ה בשם רב האיי / האורה ח"א סי' צ"ג / רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"י / מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה / העיטור הל' שופר ק"ב ד' / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ד / שבלי הלקט סי' רפ"ט / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / ספר הפרנס סי' תי"ב / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ה א' / ח"י הריטב"א ר"ה ל"ד א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"ד / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ב מ"ח ב' / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / טור סי' תקפ"ה / מנהגים מהרא"ק

סי' י"ט, סי' כ"ד / מנהגים מהרי"ל הל' תקיעת שופר ה' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לקט יושר
עמ' קכ"ה / האגור סי' תתקי"ח / ב"י סי' תקפ"ה / דרכי משה סי' תקפ"ה סק"ב / ב"ח סי' תקפ"ה
/ חיי אדם כלל קמ"א ס"ז / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ה.

מברך לתקוע בשופר

שאלתות דרב אחאי גאון שאילתא קע"א / המנהיג הל' ר"ה מנהג צרפת ואלמניא ובשם רב עמרם
גאון / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"ג.

מברך על תקיעת שופר

העיטור הל' שופר ק"ב ד' / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ד בשם ר"ת / המנהיג הל' ר"ה מנהג צרפת / רא"ש
ר"ה פ"ד סי' י' / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / מנהגים מהרא"ק סי' י"ט ט' מנהג צרפת.

מברך לשמוע בקול שופר

הלכות רי"ץ גיאת הל' ר"ה / ראב"ן שו"ת בתחילת הספר סי' ל"ה / האשכול (אלבק) הל' ר"ה /
ראבי"ה בשם ירושלמי ובשם בה"ג / המנהיג הל' ר"ה / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' בשם / מנהגים מהרא"ק
סי' י"ט, סי' כ"ד / מנהגים מהרי"ל הל' שופר ה' ו' / לקט יושר עמ' קכ"ה בשם תוס' פ"ק דפסחים
בשם ירושלמי / האגודה ר"ה ל"ד א'.

בירך לתקוע בשופר או על תקיעת שופר או לשמוע בקול שופר יצא

מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ג / מ"ב סי' תקפ"ה סק"ד.

לא נפטר בברכת שהחיינו שבירך בקידוש שקידוש מצוותו כלילה ושופר מצוותו ביום

העיטור הל' שופר ק"ב ד' / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ד / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ה א' / ארחות
חיים סדר תפילת ר"ה סי' ו' / מהרי"ל מנהגים ראש השנה ה' / ב"ח סי' תקפ"ה.

אמירת ברוך הוא וברוך שמו בברכת התקיעות

קצה המטה סי' תקפ"ה סקי"א.

הגה: ואין חילוק בין אם יברך לעצמו או שכבר יצא ומברך להוציא אחרים אפילו הכי מברך התוקע שתי ברכות הנזכרות

תרומת הדשן סי' ק"מ / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ה / מ"ב סי' תקפ"ה סק"ה.

מנהג העולם שאפי' יצא התוקע הוא מברך להוציא השומעים

תרומת הדשן סי' ק"מ / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ה / מ"ב סי' תקפ"ה סק"ה.

כשהשומעים עשרה לכו"ע התוקע מברך אעפ"י שכבר יצא

מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ו / שער הציון סי' תקפ"ה סקט"ו.

ויתקע תשר"ת ג' פעמים, ותש"ת ג' פעמים, ותר"ת ג' פעמים

סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / הלכות רי"ץ גיאת הל' ר"ה / האורה ח"א סי' צ"ג / סידור רש"י סי' קפ"ג / רי"ף ראש השנה י' ב' (דפי הרי"ף) / רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ג / רמב"ן דרשה לראש השנה בשם הרי"ף / שבלי הלקט סי' רפ"ט / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' רס"ט / סמ"ג עשין מ"ב / תשב"ץ קטן סי' קי"ט / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / ארחות חיים דין תקיעת שופר י"א / כלבו סי' ס"ד / טור סי' תקפ"ה / מנהגים מהרא"ק סי' י"ט / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / האגודה ר"ה ל"ג ב' / טור סי' תק"ץ / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ו.

תוקעין תשר"ת תש"ת תר"ת ג"פ תשר"ת תש"ת תר"ת ג"פ תשר"ת תש"ת תר"ת ג"פ

שאילתות דרב אחאי גאון שאילתא קע"א.

יכול לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת ג"פ ויכול לתקוע תשר"ת ג"פ תש"ת ג"פ תר"ת ג"פ

פסקי רי"ד ר"ה ל"ד א' / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"ג אות ה'.

אנו תוקעים ג' תשר"ת ג' תש"ת ג' תר"ת משום דג' תשר"ת חשיבי כא'

ראבי"ה ח"א שו"ת סי' קע"א.

תוקע ג' פעמים תשר"ת ויושב מעט וממתין ועומד ותוקע ג' פעמים תש"ת ויושב מעט וחוזר ועומד ותוקע

ג' פעמים תר"ת

מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר.

תוקעין בתחילה תשר"ת כדברי רבי אבהו ואח"כ תש"ת כדברי הברייתא ואח"כ תר"ת כדברי התנא

דרשת הרמב"ן לראש השנה / חי' הריטב"א ר"ה ט"ז ב' / שו"ת הריטב"א סי' כ"ט / ב"י סי' תק"ץ בשם הריטב"א.

הקדים תר"ת לתש"ת יצא

ראבי"ה ר"ה סי' תקמ"א / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ד א' / חי' הריטב"א ר"ה ט"ז ב' / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ד א'.

רבי אבהו תיקן תשר"ת תש"ת תר"ת לא משום ספק אלא לאסוף כל המנהגים ולעשות לכולם מנהג א'

רי"ץ גיאת הל' ר"ה בשם רב שרירא ורב האי / המאור הקטן ר"ה י' א' (דפי הרי"ף) / המנהגות לרבינו אשר מלוניל / בית הבירה להמאירי ר"ה ל"ד א' / חי' הריטב"א ר"ה ל"ד א' / שו"ת הריטב"א סי' כ"ט / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / החינוך מצווה ת"ה / ארחות חיים דין תקיעת שופר י"א / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ב מ"ט ב' / רי"ץ גיאת הל' ר"ה בשם רב שרירא ורב האי / המאור הקטן ר"ה י' א' (דפי הרי"ף) / המנהגות לרבינו אשר מלוניל / חי' הריטב"א ר"ה ל"ד א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / החינוך מצווה ת"ה / ארחות חיים דין תקיעת שופר י"א / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ב מ"ט ב' / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' / ר"ן ר"ה י' ב' (דפי הרי"ף) בשם רב האי גאון / ב"י סי'

תק"ץ בשם הרא"ש והר"ן בשם רבינו האי / ב"ח סי' תק"ץ / דרישה סי' תק"ץ סק"א / חיי אדם כלל
קמ"ב ס"ב / ב"י סי' תק"ץ בשם הרא"ש והר"ן בשם רבינו האי / ב"ח סי' תק"ץ / דרישה סי' תק"ץ
סק"א / חיי אדם כלל קמ"ב ס"ב / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ד.

הא דאתקין רבי אבהו וכו' הוא ספק שנסתפק בעיקר הדין מהו תרועה
רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ב / חי' הריטב"א ר"ה ל"ד א' / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"ג / ב"י סי' תק"ץ
בשם הרמב"ם והסמ"ג / חיי אדם כלל קמ"ב ס"ב.

הא ליכא תנא דאמר דתרועה הוי גם גנוחי וגם ייליל וא"כ אמאי נסתפק רבי אבהו בזה
פסקי רי"ד ר"ה ל"ד א' / פסקי ריא"ז ר"ה ל"ד א' / ב"ח סי' תק"ץ / ט"ז סי' תק"ץ סק"א / פמ"ג
סי' תק"ץ מש"ז סק"א.

י"ל דרבי אבהו ס"ל דמתני' וברייאת תרווייהו בעי גנח וייליל
ט"ז סי' תק"ץ סק"א.

הא דהתקין רבי אבהו תשר"ת תשר"ת תר"ת לאפוקי נפשיה מפלוגתא תיקן כן אבל בדיעבד יצא בתשר"ת לחודיה

המאור הקטן ר"ה י' א' (דפי הרי"ף) / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ש"א / בית הבחירה להמאירי
ר"ה ל"ד א'.

לא תיקנו שתקיעה אחרונה של תשר"ת תעלה לראשונה דתשר"ת וכן בתר"ת משום דילמא אתי למיטעי שיאמרו שא"צ לתקוע אלא ש"ת ש"ת ש"ת

רשב"א ר"ה ל"ד א' ד"ה הדר / ר"ן ר"ה י' ב' (דפי הרי"ף) בשם תוס' / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' ד"ה הדר
/ ב"י סי' תק"ץ בשם ר"ן בשם תוס' / דרישה סי' תק"ץ סק"ב / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ה / מ"ב
סי' תק"ץ סקכ"ו.

לא תיקנו שתקיעה אחרונה של תשר"ת תעלה לראשונה של תשר"ת וכן בתר"ת דלא רצו שתקיעה שלאחריה תעלה לתקיעה שלפניה

תוס' ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / תוס' הרא"ש ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין / ב"י
סי' תק"ץ בשם הרא"ש / דרישה סי' תק"ץ סק"ב / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ה.

לא תקנו שתקיעה אחרונה של תשר"ת תעלה לשם ראשונה דתשר"ת וכן בתר"ת משום דמצות צריכות כוונה ולא מצוי לאחשובי תקיעה שלאחריה בתשר"ת לתקיעה שלפניה בתשר"ת

ב"י סי' תק"ץ בשם רא"מ בביאור לסמ"ג.

כשמתנה אם צריך לשם פשוטה שלאחריה דתשר"ת ואם צריך לשם פשוטה דלפניה דתשר"ת חשיב שפיר כוונה לעניין מצוות צריכות כוונה

ב"י סי' תק"ץ / הגה סי' תק"ץ ס"ו / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ג / ערוך השלחן סי' תק"ץ סט"ז /
מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ו.

אם תקע תשר"ת תשר"ת ש"ת תש"ת ר"ת תר"ת תר"ת יצא בדיעבד

בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ד א' / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' רס"ט.

כיון דקיי"ל שמע ט' תקיעות בט' שעות ביום יצא א"צ לתקן תשר"ת תש"ת תר"ת דהא אין חשש כשמפסיק ביניהם אלא דלרווחא דמילתא תקון כן לחוש למ"ד דשמע ט' תקיעות בט' שעות ביום לא יצא

המאור כקטן ר"ה י' א' דפי הרי"ף / רשב"א ר"ה ל"ד א' ד"ה ודלמא / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ד א' / ר"ן ר"ה י' ב' בשם ר"ת / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין בשם ר"ת / ב"י סי' תק"ץ.

אפי' למ"ד דשמע ט' תקיעות בט' שעות ביום יצא הוא בדיעבד אבל לכתחילה אין להפסיק ביניהם

כתוב שם להראב"ד ר"ה י' א' (דפי הרי"ף) / רשב"א ר"ה ל"ד א' ד"ה ודלמא / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין.

למ"ד שמע ט' תקיעות בט' שעות יצא ולא אכפת לן בהפסקה אבל אם תקע קול אחר ביניהם לא יצא דבעינן פשוטה לפניה ולאחריה והא תקע ביניהם תקיעה אחרת

רשב"א ר"ה ל"ד א' ד"ה ודלמא / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / ריטב"א ר"ה ל"ד א' ד"ה ולא נהירא / ר"ן ר"ה י' ב' בשם הרמב"ן / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין / ב"י סי' תק"ץ בשם הר"ן ובשם המ"מ בשם הרמב"ן וכ"נ מד' הרמב"ם ובשם הרא"ש בשם ראב"י וריב"א.

תיקן רבי אבהו לעשות כל ענייני הספקות פן יבא השטן בעניין אחר

הרוקח הל' ר"ה סי' ר"א / מטה משה עמוד העבודה סי' תת"ג.

תקנו לתקוע כל הספקות קודם מוסף מפני החולין וחלושי הטבע

בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ד א'.

הגה: וטוב לתקוע בצד ימין אם אפשר לתקוע בכך

מנהגים מהרא"ק סי' י"ט י"א / מנהגים מהרי"ל הל' שופר ה' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לקט יושר עמ' ק"ל / דרכי משה סי' תקפ"ה סק"א / מטה משה עמוד העבודה סי' תת"ג / פרישה סי' תקפ"ה סק"ה / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"ה הגהות הטור סק"ט / חיי אדם כלל קמ"א ס"ו / מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ד / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ו / מ"ב סי' תקפ"ה סק"ו / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

איטר אי תוקע בצד ימין של פיו

מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ד / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ו / שער הציון סי' תקפ"ה סק"ח.

וכן יהפוך השופר למעלה שנאמר עלה אלהים בתרועה.

הרוקח הל' ר"ה סי' ר"א / דרכי משה סי' תקפ"ה סק"א בשם מהרי"ל והרוקח / מטה משה עמוד העבודה סי' תת"ג / חיי אדם כלל קמ"א ס"ו / מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ד / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ו / מ"ב סי' תקפ"ה סק"ט / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

אם בא לתקוע ואינו יכול יהפוך השופר ויקרא בו ויהי נועם

מטה משה עמוד העבודה סי' תת"ח / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"ה הגהות הטור סק"ב.

פניף ג

אם התחיל לתקוע ולא יכול להשלים ישרים אחר ואפילו ג' או ד' ודי בברכה שבירך הראשון והוא שיהיו שם התוקעים האחרונים בשעת ברכה ואפילו אם בירך ולא יכול לתקוע כלל השני תוקע בלא ברכה ולא היא ברכה לבטלה.

תשובות הגאונים החדשות (עמנואל – אופק) סי' קע"ח / תשובות הגאונים שערי תשובה סי' רצ"ו / רי"ץ גיאת הל' ר"ה / העיטור הל' שופר ק"ג א' / המנהיג הל' ר"ה / ראבי"ה מגילה סי' תקנ"ב / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' ער"ב / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תשכ"א / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' ט"ו / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ה א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"א / ריטב"א ר"ה ל"ד א' ד"ה וכל / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב מ"ט ג' / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / טור סי' תקפ"ה / מנהגים מהרא"ק סי' י"ט י' / ב"י סי' תקפ"ה / ב"ח סי' תקפ"ה / חיי אדם כלל קמ"א ס"ח / מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ח / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ז.

אם תוקע שני לא היה בשעה שבירך הראשון ועדיין לא יצא לעצמו צריך לברך קודם שיתקע

רי"ץ גיאת הל' ר"ה / העיטור הל' שופר ק"ג א' / המנהיג הל' ר"ה / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ה א' / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' ט"ו / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / ב"י סי' תקפ"ה / דרכי משה סי' תקפ"ה סק"ב / חיי אדם כלל קמ"א ס"ח / מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ח.

אם נטלו השופר באמצע התקיעות והביאו לו אחר א"צ לחזור ולברך

מ"ב סי' תקפ"ה סק"ד.

אם נטלו השופר בין הברכה לתקיעה והביאו לו שופר אחר צריך לחזור ולברך

מ"ב סי' תקפ"ה סק"ד.

פניף ד

אחר תוקע ולא ש"צ כדי שלא יתבלבל / הלכות רי"ץ גיאת הל' ר"ה / העיטור הל' שופר ק"ג א' / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ה / ראבי"ה מגילה סי' תקנ"ב / המנהיג הל' ר"ה / אור זרוע ראש השנה סי' רע"א / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תשכ"א / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב ב' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ד' / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב ב' / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' ט"ו, י"ח / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / ר"ן ר"ה (ט') א' דפי הרי"ף בשם רב האי גאון / חי' הר"ן ר"ה ל"ב ב' ד"ה השני / מנהגים מהרא"ק סי' י"ט י' / מנהגים מהרי"ל הל' שופר סי' י"ב / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"א / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ח.

מדתנן השני מתקיע ש"מ שאחר תוקע ולא ש"ץ

רי"ץ גיאת הל' ר"ה בשם רב האי / האשכול (אלבק) הל' ר"ה / העיטור הל' שופר צ"ט ג' / המנהיג
הל' ר"ה / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב ב' / חי' הר"ן ר"ה ל"ב ב' / ר"ן ר"ה ט' א' (דפי הרי"ף) / טור סי'
תקפ"ה / האגור הל' ר"ה סי' תתק"א.

הא דתנן השני מתקיע היינו מברך מלכיות זכרונות ושופרות ונקרא מתקיע כי המברך מביא התקיעות
חי' הריטב"א ר"ה ל"ב ב' / ר"ן ר"ה ט' א' (דפי הרי"ף).

התוקע תקיעות דמיושב הוא תוקע תקיעות דמעומד

סמ"ג עשין מ"ב / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / הגהות רבינו פרץ לסמ"ק מצווה קצ"ב
/ בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ה א' / מנהגים מהר"ק סי' י"ט ח' / לקט יושר עמ' קכ"ח / ב"י סי'
תקצ"ב / דרכי משה סי' תקפ"ה סק"ג.

ואם הוא מובטח שחזור לתפלתו רשאי לתקוע

מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב ב' / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב
ב' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ד' / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"ח / טור סי' תקפ"ה / מנהגים
מהרי"ל הל' שופר י"ב / מנהגים מהר"ט ראש השנה / פרישה סי' תקפ"ה סק"ז / שיירי כנסת הגדולה
סי' תקפ"ה הגהות הטור סק"ג / חיי אדם כלל קמ"א סי"א / קיצור שלחן ערוך כלל קכ"ט סט"ז /
ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ח.

אם מתפלל מתוך המחזור הוי כמובטח שלא יתבלבל

מטה אפרים סי' תקפ"ה סי"א.

אם אין מי שיודע לתקוע אם יתקע ש"ץ

הלכות רי"ץ גיאת הל' ר"ה / העיטור הל' שופר צ"ט ג' / המנהיג הל' ר"ה / מנהגים מהרי"ל הל' שופר
י"ב / האגור הל' ר"ה סי' תתק"א / מטה אפרים סי' תקפ"ה סי"א / מ"ב סי' תקפ"ה סק"ד.

אם אין ש"ץ תוקע מיושב התוקע במיושב תוקע גם דמעומד

תשובות הגאונים החדשות (עמנואל – אופק) סי' קע"ח / תשובות הגאונים שערי תשובה סי' רצ"ו
/ רמב"ם הל' שופר פ"ג הי"א / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' ט"ז / כלבו סי' ס"ד / מנהגים
מהר"ק סי' י"ט ח' בשם הרמב"ם / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ח.

הגה: ודוקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לשליח צבור לתקוע אבל תקיעות שתוקעין
מיושב דהיינו קודם שמתפללין מוסף מותר לשליח צבור לתקוע

מטה אפרים סי' תקפ"ה סי"א.

ואם אין השליח צבור תוקע מיושב ראוי שאותו התוקע יתקע גם כן על סדר הברכות כי המתחיל במצוה אומרים לו גמור

תשובות הגאונים החדשות (עמנואל – אופק) סי' קע"ח / תשובות הגאונים שערי תשובה סי' רצ"ו / רמב"ם הל' שופר פ"ג הי"א / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' ט"ז / כלבו סי' ס"ד / מנהגים מהרא"ק סי' י"ט ח' בשם הרמב"ם / שו"ע סי' תקצ"א ס"ד / מטה אפרים סי' תקפ"ה סי"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ח.

במקומות שנהגו לחלק התקיעות יעשו כמנהגם

מטה אפרים סי' תקפ"ה סי"ב / מ"ב סי' תקפ"ה סקי"ז.

נוהגין להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מלה במלה כדי שלא יטעה ונכון הוא

מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ב / ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ח.

גם תקיעה ראשונה יקרא לפניו

מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ה / מ"ב סי' תקפ"ה סקי"ח.

המתפלל שחרית הוא מקרא התקיעות לתוקע ובמקום שיש מו"ץ הוא מקרא

ערוך השלחן סי' תקפ"ה ס"ח / מ"ב סי' תקפ"ה סקי"ח.

החשוב שבקהל הוא המקרא

נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"א.

נוהגין בכל מקום שיש אב"ד שהוא המקרא

מטה אפרים סי' תקפ"ה ס"ב.

פעיף ה

הנוטל שכר לתקוע שופר בר"ה, או כדי להתפלל או לתרגם בשבתות וי"ט אינו רואה מאותו שכר סימן ברכה.

סימן תקצ

סעיף א

כמה תקיעות חייב אדם לשמוע בר"ה תשע לפי שנאמר תרועה ביובל ובר"ה ג' פעמים וכל תרועה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה ומפי השמועה למדו שכל תרועות של חדש השביעי אחד הן בין בר"ה בין ביוה"כ של יובל תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם תר"ת תר"ת תר"ת.

סעיף ב

תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו אם היא היללה שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים שברים או אם הם שניהם יחד לפיכך כדי לצאת ידי ספק צריך לתקוע תשר"ת ג' פעמים ותש"ת ג' פעמים, ותר"ת ג' פעמים.

ב"י סי' תק"ץ בשם הרמב"ם והסמ"ג / חיי אדם כלל קמ"ב ס"ב / מטה אפרים סי' תק"ץ ס"א / קצה המטה סי' תק"ץ סק"א.

שברים אין פירושן שישבור הקול ויפסיק אלא כאדם הגונח מכאב לב והם יבכות ארוכות

חי' הרמב"ן ר"ה ל"ד א' / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"א / ב"י סי' תק"ץ בשם כלבו בשם רי"ץ גיאת / דרכי משה סי' תק"ץ בשם ב"י בשם כלבו.

תקיעה קול פשוט סופו כתחילתו והשבר הוא קול שבור ואין ההבדל ביניהם באריכות הקול

רמב"ן דרשה לראש השנה חי' הרמב"ן ר"ה ל"ד א' / כלבו סי' ס"ד / דרכי משה סי' תק"ץ בשם כלבו.

שבר ותקיעה קול פשוט הם ואין בהם שינוי אלא באריכות הקול

חי' הריטב"א ר"ה ל"ג ב'.

כשעושין תקיעה ומשברין אותה בסופה אינו יפה דאותו הקול הו"ל כשבר

חי' הריטב"א ר"ה ל"ג ב'.

סעיף ג

י"א ששיעור תקיעה כתרועה ושיעור תרועה כשלשה יבכות דהיינו ג' כחות בעלמא כל שהוא והם נקראין טרומיטין

סידור רש"י סי' קס"א / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ג ב' בשם ר"ח / סמ"ג עשין מ"ב / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' בשם ר"ח ובשם ירושלמי / טור סי' תק"ץ / ב"י סי' תק"ץ בשם רש"י והרא"ש בשם ר"ח וירושלמי ובשם המרדכי / דרכי משה סי' תק"ץ בשם הרא"ש והמרדכי בשם ר"ח / מטה אפרים סי' תק"ץ סי"ז.

ולפי זה צריך לזהר שלא יאריך בשבר כשלשה טרומיטין

סידור רש"י סי' קס"א / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ג ב' בשם ר"ח / סמ"ג עשין מ"ב / אור זרוע ראש השנה
סי' רס"ט / דרשת הרמב"ן לר"ה / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / מרדכי ר"ה פ"ד רמז
תש"כ / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' בשם ר"ח ובשם ירושלמי / חי' הריטב"א ר"ה ל"ג ב' / רבינו ירוחם
נ"ו ח"ב / טור סי' תק"ץ / מנהגים מהרא"ק סי' כ"ו / לבוש סי' תק"ץ ס"ג / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ
ס"ה / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ז / מ"ב סי' תק"ץ סק"ח / מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ו.

בין בתשר"ת בין בתש"ת

מ"ב סי' תק"ץ סק"ח.

והא בתשר"ת אם יאריך בשבר כד' או ה' יבכות עדיין אינו ארוך כתקיעה דתשר"ת

ב"י סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ / פרישה סי' תק"ץ בשם הגהות אשר"י בשם מהרי"ח.

כיון דבסדר תר"ת שיעור תקיעה הוא כג' כוחות אין להאריך בשבר כשיעור זה

ב"י סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ / אליה רבא סי' תק"ץ סק"ג / אליה זוטא סי' תק"ץ סק"ג / פמ"ג סי'
תק"ץ מש"ז סק"ב / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ה / מ"ב סי' תק"ץ סק"ט.

והא אמרי' בגמ' דלמ"ד דתרועה הוא שברים היינו גניחות ובוזה לכו"ע אין לן שייכות עם תרועה

ט"ז סי' תק"ץ סק"ג.

לרבינו האי דרבי אבהו אסף כל המנהגים וכולם אמת א"כ שיעור תקיעה ג' כוחות בין בתשר"ת בין

בתש"ת

אליה רבא סי' תק"ץ סק"ג / אליה זוטא סי' תק"ץ סק"ג / פמ"ג סי' תק"ץ מש"ז סק"ב.

(וי"א דאין לחוש אם האריך בשברים קצת, ובלבד שלא יאריך יותר מדאי)

מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / הגהות אשר"י ר"ה פ"ד סי' י' / תרומת הדשן סי' קמ"א / ב"י סי' תק"ץ
בשם המרדכי והגהות אשר"י / ב"ח סי' תק"ץ בשם תרומת הדשן / ט"ז סי' תק"ץ סק"ב / מג"א סי'
תק"ץ סק"ב / פמ"ג סי' תק"ץ מש"ז סק"ב / פמ"ג סי' תק"ץ א"א סק"ב / ערוך השלחן סי' תק"ץ
ס"ז / מ"ב סי' תק"ץ סק"ט / בתשר"ת עד שיעור ג' שברים ותרועה ובתש"ת כשיעור ג' שברים /
מג"א סי' תק"ץ סק"ב / פמ"ג סי' תק"ץ מש"ז סק"ב / מ"ב סי' תק"ץ סק"ט.

התוקעין רק תשר"ת למלכויות ולזכרונות ולשופרות לא יאריך בשבר יותר מג' שברים

תרומת הדשן סי' קמ"א.

שבר פחות מט' כוחות לא יצא

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ו.

להראב"ד צריך לזהר שלא להאריך בשבר כשיעור ט' טרומיטין אפי' בתשר"ת ונכון להזהר בזה

מג"א סי' תק"ץ סק"ב / שער הציון סי' תק"ץ סק"ג.

(וכן נוהגין)

לכתחילה יש לעשות שבר כט' כוחות ובדיעבד יצא בשבר שהאריך כשיעור ו' טרומיטין

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ו.

וצריך להאריך בתקיעה לפניה ולאחריה יותר משיעור השבר

שער הציון סי' תק"ץ סק"ג.

נהגו לקצר השבר כל מה שאפשר

ב"י סי' תק"ץ / דרכי משה סי' תק"ץ / מטה משה עמוד העבודה סי' תת"ט.

והא בשברים לא אזלינן בתר יללה כלל

ט"ז אור"ח סי' תק"ץ סק"ג.

אם יקצר בשברים פחות מג' כוחות לא יצא אף לד' רש"י

ב"ח סי' תק"ץ.

אם יקצר בשברים הרבה לא יצא

מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ לדף ל"ד / הגהות אשר"י ר"ה פ"ד סי' י' / ב"י סי' תק"ץ בשם המרדכי

והגהות אשר"י / דרכי משה סי' תק"ץ בשם המרדכי ותרומת הדשן / המנהג להאריך בשברים קצת

/ דרכי משה סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ / ט"ז סי' תק"ץ סק"ג.

לכתחילה יעשה כל הג' שברים כשיעור ט' כוחות

ב"ח סי' תק"ץ / מג"א סי' תק"ץ סק"ב / ט"ז סי' תק"ץ סק"ג / מ"ב סי' תק"ץ סקט"ו.

עשה ג' שברים פחות מו' כוחות לא יצא

מ"ב סי' תק"ץ סק"ג.

לא יעשה שברים פחות מט' טרימוטות

כלבו סי' ס"ד בשם הראב"ד / עי' ארחות חיים.

לא יעשה שבר פחות מג' טרימוטות

כלבו סי' ס"ד בשם הראב"ד / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ו.

שאם כן יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה

טור סי' תק"ץ / ב"י סי' תק"ץ בשם תוס' והרא"ש.

בתשר"ת יצא בדוחק גדול אם האריך בשבר עד י"ח כוחות

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ז.

האריך בשבר יותר מי"ח כוחות צריך לחזור ולתקוע

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ז.

האריך בשבר עד ט' כוחות יצא

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ז.

בסדר תש"ת האריך בשבר עד ט' כוחות יצא בדיעבד וביותר מט' כוחות אף בדיעבד לא יצא

ב"ח סי' תק"ץ / מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ט.

בסדר תש"ת קיצר התקיעה משיעור ט' כוחות והאריך השברים בשבר א' שיעור ו' כוחות לא יצא

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"א.

התוקעים בחזרת הש"ץ תשר"ת למלכויות ולזכרונות ולשופרות והאריך בשבר שיעור ט' כוחות צריך לחזור ולתקוע

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ח.

התוקעים בחזרת הש"ץ תשר"ת למלכויות ולזכרונות ולשופרות ותקע שבר כשיעור ט' כוחות צריך להזכיר לתקיעה ראשונה

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ח.

וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת יותר מבשל תש"ת

תוס' ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' רס"ט / סמ"ג עשין מ"ב / הגהות רבינו פרץ לסמ"ק מצווה צ"ב / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ג ב' / דרשת הרמב"ן לר"ה / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / הגהות מימוניות הל' שופר פ"ג אות ב' / חי' הרשב"א ר"ה ל"ג ב' / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / מגיד משנה הל' שופר פ"ג ה"ד / ר"ן ר"ה י' א' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ג ב' / אגודה ר"ה ל"ג ב' / מנהגים מהרא"ק סי' כ"ו / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תתק"ב / טור סי' תק"ץ / לבוש סי' תק"ץ ס"ג / אליה זוטא סי' תק"ץ סק"ד / עטרת צבי סי' תק"ץ סק"ו / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ד / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ו / מ"ב סי' תק"ץ סק"ג.

ולשיטה זו בתשר"ת שיעור תקיעה כשיעור י"ב כוחות

מ"ב סי' תק"ץ סק"י.

בתשר"ת א"צ להאריך בתקיעה כשיעור ג' שברים וג' יבבות

חי' הרמב"ן ר"ה ל"ג ב'.

תקיעה דתש"ת ותקיעה דתר"ת הם באותו שיעור

חי' הרשב"א ר"ה ל"ג ב'.

תקיעה פחות משיעור ט' כוחות לא יצא אפי' דיעבד כיון דמאריכים בשבר מג' כוחות עד ט'

ב"ח סי' תק"ץ / מג"א סי' תק"ץ סק"ב / שער הציון סי' תק"ץ סק"ד.

ובשל תש"ת יותר מבשל תר"ת

צריך להאריך התקיעה של תש"ת יותר משל תר"ת כיון דשברים הם ג' קולות מופסקים ותרועה הוא קול א'

סמ"ג עשין מ"ב / תוס' הרא"ש ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין / מרדכי ר"ה רמז תש"כ לדף ל"ד / האגודה ר"ה ל"ג ב' / טור סי' תק"ץ.

בשל תש"ת שיעור תקיעה כשיעור ט' כוחות ובשל תר"ת שיעור תקיעה כג' כוחות
מג"א סי' תק"ץ סק"ב / מ"ב סי' תק"ץ סק"י.

להעיתור והרמב"ם שיעור תקיעה בתר"ת כשל תש"ת
טור סי' תק"ץ / ב"י סי' תק"ץ.

ומיהו אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש שאין לה שיעור למעלה

רי"ץ גיאת הל' ר"ה בשם רב שרירא / תוס' ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' רס"ט / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / הגהות מיימוניות הל' שופר פ"ג אות ב' / חי' הרשב"א ר"ה ל"ג ב' / מרדכי ר"ה פ"ד סי' תש"כ לדף ל"ד / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / תוס' הרא"ש ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ב מ"ט ב' / טור סי' תק"ץ / ב"י סי' תק"ץ בשם תוס' והרא"ש / לבוש סי' תק"ץ ס"ג / מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ב / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ד / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ו.

וכן בתרועה יכול להאריך בה כמו שירצה

רי"ץ גיאת הל' ר"ה בשם רב שרירא / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ב / דרשת הרמב"ן לר"ה / חי' הרשב"א ר"ה ל"ג ב' / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / חי' הריטב"א ר"ה ל"ג ב' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / תוס' הרא"ש ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ב מ"ט ב' / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' / האגודה ר"ה ל"ג ב' / טור סי' תק"ץ / לבוש סי' תק"ץ ס"ג / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ד.

וכן אם מוסיף על ג' שברים ועושה ד' או ה' אין לחוש

ראב"ן שו"ת (תחילת הספר) סי' ס"א / תוס' ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ב / רמב"ן דרשה לר"ה / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' רס"ט / שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג) סי' תר"נ / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / הגהות מיימוניות הל' שופר פ"ג אות ב' / חי' הרשב"א ר"ה ל"ג ב' / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ לדף ל"ד / חי' הריטב"א ר"ה ל"ג ב' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / תוס' הרא"ש ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ב מ"ט ב' / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' / האגודה ר"ה ל"ג ב' / טור סי' תק"ץ / ב"י סי' תק"ץ בשם תוס' והרא"ש / לבוש סי' תק"ץ ס"ג / שיירי כנסת הגדולה סי' תק"ץ הגב"י סק"ח / חיי אדם כלל קמ"ב ס"ה / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ד / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ו.

אמאי אין עושין ד' או ה' שברים כמו שמאריכין בתרועה

מנהגים מהרי"ל הל' שופר ט'.

לכתחילה אין לתקוע יותר מג' שברים

ב"ח סי' תק"ץ / פרישה סי' תק"ץ / מג"א סי' תק"ץ סק"ב / מטה אפרים סי' תק"ץ סי"ד / מ"ב סי' תק"ץ סק"א.

שברים הם גניחות והם ארוכות מיבבות

טור סי' תק"ץ בשם רש"י.

גניחות הם כיבבות אלא ששברים הם מופסקים ותרועה הוא בלא הפסק

העיטור הל' שופר ק' ד' / רמב"ן דרשה לראש השנה בשם ר"ח / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"א בשם העיטור / האגור הל' ר"ה סי' תתק"ב / טור סי' תק"ץ בשם העיטור והרמב"ם.

אין כוונתו להפסק גמור אלא שיפסיק הקול בשבר ניגון

רמב"ן דרשה לראש השנה.

שיטת בעל העיטור כשיטת ריב"ם וריב"א

ב"י סי' תק"ץ / תקע ב' שברים יצא / ב"י סי' תק"ץ בשם הרוקח / שיירי כנה"ג סי' תק"ץ הגהות ב"י סק"ז.

מדברי הפוסקים מבואר דבעינן ג' שברים וכל שלא תקע ג' שברים לא יצא

ב"י סי' תק"ץ בשם הרוקח בשם ראב"ן והרב המגיד / שיירי כנסת הגדולה סי' תק"ץ הגב"י סק"ז / אליה זוטא סי' תק"ץ סק"ז / חיי אדם כלל קמ"ב ס"ג.

יתקע ג' שברים ולא יותר

ב"ח סי' תק"ץ / מג"א סי' תק"ץ סק"ב / שיירי כנסת הגדולה סי' תק"ץ סק"ח / אליה רבה סי' תק"ץ סק"ו / אליה זוטא סי' תק"ץ סק"ו / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ד / מ"ב סי' תק"ץ סק"א.

תקע ב' שברים והפסיק בנשימה יכול להשלים הג' ולא הפסיד השברים

ט"ז סי' תק"ץ סק"ח.

תקע ב' שברים והפסיק בנשימה הפסיד גם תקיעה שלפני השברים

חיי אדם כלל קמ"ב סי"ב.

תקע ב' שברים והפסיק בנשימה יתקע עוד שבר א' ומצטרף אם לא הפסיק בקול אחר

מטה אפרים סי' תק"ץ סי"ב.

תקנו לתקוע ג' שכרים כנגד ג' תרועות האמורות בפרשה

ראב"ן שו"ת (תחילת הספר) סי' ס"א.

וי"א ששיעור יבבא ג' טרומיטין ושיעור תרועה כשלשה יבבות שהם ט' טרומיטין

תוס' ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ג ב' / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' רס"ט
/ סמ"ג עשין מ"ב / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' בשם ריב"א וה"ר מאיר / תוס' הרא"ש ר"ה ל"ד א' ד"ה
אתקין / האגודה ר"ה ל"ג ב' / ב"י סי' תק"ץ בשם תוס' והרא"ש בשם ריב"ם וריב"א ובשם סמ"ג /
דרכי משה סי' תק"ץ בשם תוס' והרא"ש בשם ריב"א וריב"ם וכ"כ סמ"ג ומ"מ בשם רמב"ן ורשב"א
/ ב"ח סי' תק"ץ שכ"כ סמ"ג וסמ"ק / מטה אפרים סי' תק"ץ סי"ז.

נכון להחמיר לכתחילה כשיטה זו

מ"ב סי' תק"ץ סק"ב.

הא דהשמיט הטור שיטה זו

ב"ח סי' תק"ץ.

לכתחילה לא יפחות לתרועה מט' טרומיטין ובדיעבד סגי בג'

מג"א סי' תק"ץ סק"ב / אליה רבה סי' תק"ץ סק"ה / אליה זוטא סי' תק"ץ סק"ה / מ"ב סי' תק"ץ
סק"ב.

נהגו שלא לעשות ט' כוחות בתרועה

מג"א סי' תק"ץ סק"ב.

ושיעור תקיעה ג"כ תשעה טרומיטין כתרועה ולפי זה אין לחוש אם האריך קצת בשכרים

עד ט' טרומיטין / ט"ז סי' תק"ץ סק"ג.

יכול להאריך בשבר כמה שירצה ובלבד שיאריך בתקיעה יותר

ב"י סי' תק"ץ בשם הר"ן.

לא יאריך בשבר כשיעור ג' שכרים בינונים

ר"ן ר"ה י"א ב' (דפי הרי"ף) / לקט יושר עמ' קכ"ו / האגור הל' ר"ה סי' תתק"ג / ב"י סי' תק"ץ בשם
הר"ן / ט"ז סי' תק"ץ סק"ג / מג"א סי' תק"ץ סק"ב / חיי אדם כלל קמ"ב ס"ז / קיצור שלחן ערוך
סי' קכ"ט סי"ג.

התוקעים בתפילה רק תשר"ת צריך להזהר שלא יאריך בשבר כג' גניחות

דרכי משה סי' תק"ץ סק"ב.

יכול להאריך בשבר עד שיעור ח' טרומיטין

מ"ב סי' תק"ץ סק"ג.

בתשר"ת יכול להאריך בשבר עד כשיעור י"ח טרומיטין אלא דיש לחוש לכלכול הדעת שכל פעם יעשה שבר באורך אחר

ט"ז סי' תק"ץ סק"ג / מ"ב סי' תק"ץ סק"ג.

יש לזהר שלא להאריך בשבר כשיעור ט' כוחות דבזה הוי תקיעה לדעת הראב"ד
מ"ב סי' תק"ץ סק"ג.

לכתחילה יעשה ג' שברים כשיעור ט' כוחות ובדיעבד יצא אם עשה כשיעור ו' כוחות
מ"ב סי' תק"ץ סק"ג.

טוב שלא יעשה שבר יותר משיעור ג' כוחות
מ"ב סי' תק"ץ סק"ו.

וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת כשיעור י"ב טרומיטין.

בתקיעה דתשר"ת צריך להאריך כשיעור י"ח טרומיטין

תוס' ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' רס"ט / תוס' הרא"ש
ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ב מ"ט א' / האגור הל' ר"ה סי' תתק"ג / ב"ח סי'
תק"ץ בשם תוס' ומרדכי והגהות מיימוניות / ט"ז סי' תק"ץ סק"ד / מג"א סי' תק"ץ סק"ג / אליה
רבה סי' תק"ץ סק"ד / פמ"ג סי' תק"ץ מש"ז סק"ד / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ו / מטה אפרים סי'
תק"ץ ס"ג / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ח / מ"ב סי' תק"ץ סק"ד.

אם גניחות הם יותר ארוכים מיבבות צריך להאריך בתקיעה דתשר"ת יותר מי"ח כוחות

בי' הגר"א סי' תק"ץ ס"ג / פמ"ג סי' תק"ץ מש"ז סק"ד / פמ"ג סי' תק"ץ א"א סק"ג / שו"ע הגר"ז
סי' תק"ץ ס"ז / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"א / מ"ב סי' תק"ץ סק"ד.

לשיטה זו צריך למשוך בתקיעה דתשר"ת כג' שברים וג' כוחות

רמב"ן דרשה לראש השנה / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / ב"י סי' תק"ץ / דרכי משה סי'
תק"ץ סק"א.

בדיעבד כשהאריך בתקיעה שיעור ט' כוחות יצא

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ג.

בתשר"ת ובתש"ת תקיעה פחות מט' כוחות צריך לחזור ולתקוע

ב"ח סי' תק"ץ / מג"א סי' תק"ץ סק"ב / אליה זוטא סי' תק"ץ סק"ד / מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ג /
שער הציון סי' תק"ץ סק"ד.

אם מסופק אם הי' בתקיעה כשיעור ט' כוחות אם הי' בה שיעור ו' כוחות ביום ב' דר"ה א"צ לחזור
קצה המטה סי' תק"ץ סק"ג.

אם מסופק אם הי' בתקיעה שיעור ו' כוחות גם כיום ב' לא יצא
קצה המטה סי' תק"ץ סק"ג.

בתש"ת שיעור תקיעה הוא כשיעור ט' כוחות
מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ד.

בסדר תש"ת תקע תקיעה כשיעור ו' כוחות יצא בדיעבד
מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ד.

בסדר תש"ת תקע תקיעה פחות מו' כוחות לא יצא
מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ד.

בסדר תר"ת הוי שיעור תקיעה לכתחילה ט' כוחות ובדיעבד די בשיעור ג' כוחות ובפחות מג' כוחות לא
יצא

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ה / תרועה יעשה כשיעור ט' כוחות בין בתשר"ת בין בתר"ת / מ"ב סי'
תק"ץ סקט"ו.

ומי שלא האריך בתקיעה כשיעור הזה והאריך בשברים, לא קיים מצוה לא כמר ולא כמר.

אור זרוע הל' ר"ה סי' רס"ט / חי' הרשב"א ר"ה ל"ג ב' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / תוס' הרא"ש ר"ה
ל"ד א' ד"ה אתקין / ארחות חיים דין תקיעת שופר י"א / ר"ן ר"ה י"א ב' (דפי הרי"ף) / האגודה ר"ה
ל"ג ב' / האגור הל' ר"ה סי' תתק"ג / ב"י סי' תק"ץ / דרכי משה סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ / שו"ע
סי' תק"ץ ס"ג / שו"ע הגר"ז? / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ח / שער הציון סי' תק"ץ סק"ג.

לאו דווקא האריך בשברים אלא אפי' אם האריך בשברים כתקיעה לא יצא
מ"ב סי' תק"ץ סקט"ו.

שיעור תקיעה כחצי תרועה

ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"א בשם הרי"ף והרמב"ם / כלבו סי' ס"ד בשם הרי"ף והרמב"ם
/ ר"ן ר"ה י' א' (דפי הרי"ף) בשם הרמב"ם / חי' הר"ן ר"ה ל"ג ב' בשם הרמב"ם / ב"י סי' תק"ץ בשם
הרמב"ם / דרכי משה סי' תק"ץ בשם הרמב"ם.

ס"ל להרמב"ם דשיעור תרועה ט' טרומיטין וחצי תרועה שיעורה ד' כוחות וחצי וכן דעת בעל העיטור
ב"ח סי' תק"ץ.

שיעור תקיעה כתרועה

ב"י סי' תק"ץ בשם הר"ן.

שיעור תקיעה ט' כוחות בין בתשרי בין בתשרי

השגות הראב"ד הל' שופר פ"ג ה"ד / העיטור הל' שופר ק' ד' / חי' הרשב"א ר"ה ל"ג ב' / ארחות
חיים דין תקיעת שופר סי' י"א בשם הרשב"א בשם הראב"ד / כלבו סי' ס"ד בשם הראב"ד / ר"ן
ר"ה י' א' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ג ב' / ב"י סי' תק"ץ בשם הראב"ד ובשם המ"מ בשם הרמב"ן
והרשב"א / דרכי משה סי' תק"ץ בשם מ"מ בשם רמב"ן ורשב"א / ערוך השלחן סי' תק"ץ סי"א /
שיעור תרועה כשתי תקיעות ושיעור תקיעה כחצי שלשה שברים / האשכול (אלבק) הל' ר"ה.

פעיף ד

ג' שברים צריך לעשותם בנשימה אחת

ראבי"ה ר"ה סי' תקמ"ב / סמ"ג עשין מ"ב / ספר הפרנס סי' תט"ו / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ לדף
ל"ד / חי' הריטב"א ר"ה ל"ג ב' / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ב מ"ט ב' / ר"ן ר"ה י' ב'
(דפי הרי"ף) / מנהגים מהרא"ק סי' כ"ו / טור סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ / לבוש סי' תק"ץ סי"ד /
מטה אפרים סי' תק"ץ סי"ב / חיי אדם כלל קמ"ב ס"ח / ערוך השלחן סי' תק"ץ סי"ב.

והוא לעיכובא אף בדיעבד

ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"ג / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / מ"ב סי' תק"ץ סקט"ז.

דווקא כשהפסיק בנשימה אבל אם הפסיק ביותר מכדי נשימה צריך לחזור ולתקוע מחדש

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ה.

כל שלאזון השומע הוי כתרי קולות נפרדים הפסיד הקול וצריך לחזור ולתקוע

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ה.

תקע ג' שברים והפסיק בנשימה ותקע עוד שבר פסל כל אותו סימן דהוי הפסק בין השברים לתרועה

ר"ן ר"ה י' ב' (דפי הרי"ף) בשם הרמב"ם / ב"י סי' תק"ץ בשם הר"ן.

תקע ג' שברים והפסיק ביניהם בנשימה יצא

מנהגים מהרא"ק סי' כ"ו ב' בשם הרא"ש בשם ראב"ן / ערוך השלחן סי' תק"ץ סי"ב.

ט' טרומיטין דתרועה צריך לעשותם בנשימה א'

חי' הריטב"א ר"ה ל"ג ב' / ר"ן ר"ה י' ב' (דפי הרי"ף) / ב"ח סי' תק"ץ / מטה אפרים סי' תק"ץ סי"ז
/ ערוך השלחן סי' תק"ץ סי"ב.

אבל ג' שברים ותרועה דתשרי י"א שאינו צריך לעשותם בנשימה אחת

ראבי"ה ר"ה סי' תקמ"ב / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ד א' / הגהות מיימוניות הל' שופר פ"ג אות א' / בית
הבחירה להמאירי ר"ה ל"ג ב' / מגן אבות להמאירי עניין ב' / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ לדף ל"ד
/ ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"א / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ב מ"ט ב' / חי'

הר"ן ר"ה ל"ד א' / ר"ן ר"ה י' ב' (דפי הרי"ף) בשם ר"ת / האגודה ר"ה ל"ג ב' בשם ר"ת וראבי"ה / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תתק"ד / טור סי' תק"ץ בשם ר"ת ורוב המפרשים / ב"י בשם המרדכי בשם ר"ת וראבי"ה והגהות אשר"י / ב"ח סי' תק"ץ בשם סמ"ג ומרדכי והר"ן / מטה משה עמוד העבודה סי' תת"ט / לבוש סי' תק"ץ ס"ד / חיי אדם כלל קמ"ב ס"ט.

ואעפ"כ לא יפסיק יותר מכדי נשימה

לבוש סי' תק"ץ ס"ד.

ואם עשה בנשימה א' יצא

ב"י סי' תק"ץ / מ"ב סי' תק"ץ סק"ז.

והוא שלא ישהה בהפסקה יותר מכדי נשימה

ט"ז סי' תק"ץ סק"ו / אליה רבה סי' תק"ץ סק"ח / מטה אפרים סי' תק"ץ סט"ו / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ח.

הפסיק בכדי נשימה אי לא יצא

חזו"א או"ח סי' קל"ו סק"א.

וי"א שצריך לעשותם בנשימה אחת

ראבי"ה ר"ה סי' תקמ"ב / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ד א' / רמב"ן דרשה לר"ה / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ג ב' / מגן אבות להמאירי עניין ב' / חי' הריטב"א ל"ג ב' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / תוס' הרא"ש ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"א / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ב מ"ט ב' / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' / ר"ן ר"ה י' ב' (דפי הרי"ף) בשם הרמב"ן / האגודה ר"ה ל"ג ב' / מנהגים מהרא"ק סי' כ"ו / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תתק"ד / שו"ת ריב"ש סי' ל"ט / שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ר"ט / טור סי' תק"ץ בשם רי"ף גיאת והרא"ש / ב"י סי' תק"ץ בשם הרא"ש ובשם הר"ן בשם הרמב"ן ובשם הריב"ש / דרכי משה סי' תק"ץ בשם הר"ן והמ"מ בשם הרמב"ן ובשם הריב"ש וב"י / לבוש סי' תק"ץ ס"ד / מטה משה עמוד העבודה סי' תת"ט / ט"ז סי' תק"ץ סק"ו בשם הרא"ש / חיי אדם כלל קמ"ב ס"ט / מטה אפרים סי' תק"ץ סט"ו / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ט / ערוך השלחן סי' תק"ץ סי"ב.

בסוכה (נ"ג ב') אמרינן דלר"י אין בין תקיעה ותרועה ולא כלום וא"כ לרבנן בשברים תרועה שהם תרועה א' צריך לעשותם בנשימה א'

ראבי"ה ר"ה סי' תקמ"ב / דרשת הרמב"ן לראש השנה / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / מגיד משנה הל' שופר פ"ג ה"ב / הגהות אשר"י ר"ה פ"ד סי' י' / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"א / ר"ן ר"ה י' ב' (דפי הרי"ף) בשם הרמב"ן / מנהגים מהרא"ק סי' כ"ו / שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ר"ט / ב"י סי' תק"ץ בשם המרדכי / חזו"א או"ח סי' קל"ו סק"ב.

רש"י בסוכה (שם) פי' לא יפסיק אלא כדי נשימה אלמא דלכו"ע בכדי נשימה צריך להפסיק

ראבי"ה ר"ה סי' תקמ"ב / אור זרוע ראש השנה סי' רס"ט / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / בית הבחירה
להמאירי ר"ה ל"ג ב' / הגהות אשר"י ר"ה פ"ד סי' י' / אגודה ר"ה ל"ג ב' / שו"ת תשב"ץ ח"ג סי'
ר"ט / ב"י סי' תק"ץ בשם המרדכי והגהות אשר"י / לבוש סי' תק"ץ ס"ד / פמ"ג סי' תק"ץ א"א סק"ב.

הא דמפסיק כדי נשימה לרבי יהודה משום דא"א בלא"ה

ראבי"ה ר"ה סי' תקמ"ב.

להרמב"ן והרא"ש והריטב"א אין מפסיקין כלל

חזו"א או"ח סי' קל"ו סק"ב.

**בחולין (כ"ו ב') אמרינן תוקע ומריע ותוקע בנשימה א' ופרש"י ומ"מ מפסיק הוא בנתיים אלמא דאפי'
למ"ד בנשימה א' צריך להפסיק**

ב"י סי' תק"ץ בשם תרומת הדשן / ט"ז סי' תק"ץ סק"ו / פמ"ג סי' תק"ץ א"א סק"ב.

אף בנשימה א' לא יעשה בלי הפסק כלל אלא יפסיק מעט פחות מכדי נשימה

אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' רס"ט / מגן אבות להמאירי עניין ב' / האגודה ר"ה ל"ג ב' / תרומת הדשן
סי' קמ"ב / לקט יושר עמ' קכ"ו / שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ר"ט / ב"י סי' תק"ץ בשם תרומת הדשן /
דרכי משה סי' תק"ץ בשם תרומת הדשן / ב"ח סי' תק"ץ בשם תרומת הדשן / ט"ז סי' תק"ץ סק"ה
/ פמ"ג סי' תק"ץ א"א סק"ב / מטה אפרים סי' תק"ץ סט"ו / מ"ב סי' תק"ץ סקי"ח / חזו"א או"ח
סי' קל"ו סק"א ב'.

לא יפסיק בין שברים לתרועה כלל

מנהגים מהרא"ק סי' כ"ו / שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ר"ט / ב"י סי' תק"ץ בשם הרא"ש / ט"ז סק"ו / חזו"א
או"ח סי' קל"ו סק"א.

טוב להפסיק ביניהם מלעשותם בנשימה א' והוא שלא ישהה בהפסקה יותר מכדי נשימה

ב"י סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ / מג"א סי' תק"ץ סק"ב / חזו"א או"ח סי' קל"ו סק"א.

מדברי הרא"ש משמע דבעינן שלא יפסיק ביניהם כלל

ב"י סי' תק"ץ / חזו"א סי' קל"ו סק"א.

למ"ד דבעינן בנשימה א' אם עשה בב' נשימות לא יצא אף בדיעבד

ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"ג / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / שו"ת ריב"ש סי' ל"ט / ארחות חיים
דין תקיעת שופר סי' י"ג / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / תרומת הדשן סי' קמ"ב / שו"ת ריב"ש סי' ל"ט
/ ב"י סי' תק"ץ בשם הריב"ש / ב"ח סי' תק"ץ / ט"ז סי' תק"ץ סק"ו / מ"ב סי' תק"ץ סקי"ח.

למ"ד דבעינן בנשימה א' עשה בב' נשימות יצא

ב"י בשם המ"מ / ב"ח סי' תק"ץ / ט"ז סי' תק"ץ ס"ה.

למ"ד דבעי' בב' נשימות היינו לכתחילה אבל בדיעבד יצא אם עשאו' בנשימה א'

ב"י סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ / לבוש סי' תק"ץ ס"ד / ט"ז סי' תק"ץ סק"ו / עטרת צבי סי' תק"ץ
סקי"ב / פמ"ג סי' תק"ץ מש"ז סק"ו / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ט / מ"ב סי' תק"ץ סק"כ.

למ"ד דבעי' ב' נשימות עשה בנשימה א' לא יצא

תרומת הדשן סי' קמ"ב / פמ"ג סי' תק"ץ מש"ז סק"ו / ערוך השלחן סי' תק"ץ סי"ג בשם תה"ד סי'
קמ"ב.

למ"ד אם עשה שברים תרועה בב' נשימות לא יצא מ"מ לא הפסיד תקיעה ראשונה

ב"ח סי' תק"ץ.

מדאמרינן בירושלמי תקע והריע ותקע יצא כ"ש שברים תרועה שעשאו' בנשימה א' שיצא

ב"י סי' תק"ץ.

לר"ת י"ל דהירושלמי מיידי רק בתש"ת או בתר"ת אבל לא בתשר"ת

ב"י סי' תק"ץ בשם תרומת הדשן.

היה ראוי להנהיג לתקוע ו' פעמים ג"פ בנשימה א' וג"פ בב' נשימות

ב"י סי' תק"ץ.

נהגו לתקוע תשר"ת רק ג"פ משום דס"ל דלא התקינו תשר"ת אלא לכנס המנהגים וכל איך שתוקע יצא

ב"י סי' תק"ץ.

לכו"ע יצא בדיעבד אם עשאו' בנשימה א'

ב"י סי' תק"ץ / לבוש סי' תק"ץ ס"ד.

וירא שמים יצא ידי כולם, ובתקיעות דמיושב יעשה בנשימה אחת ובתקיעות דמעומד יעשה

בב' נשימות.

תרומת הדשן סי' קמ"ב / לקט יושר עמ' קכ"ו / ב"י סי' תק"ץ / דרכי משה סי' תק"ץ / לבוש סי'
תק"ץ ס"ד / מטה אפרים סי' תק"ץ סט"ו / חיי אדם כלל קמ"ב ס"ט / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט
סי"ג / מטה אפרים סי' תק"ץ סט"ו / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ט / מ"ב סי' תק"ץ סקי"ט / שער
הציון סי' תק"ץ סקי"ז.

במקום שתוקעים תשר"ת למלכויות זכרונות ושופרות חייב לעשות בסדר זה דווקא

תרומת הדשן סי' קמ"ב / ב"י סי' תק"ץ / מ"ב סי' תק"ץ סקי"ט.

לנוהגים לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכויות וכן לזכרונות וכן לשופרות יכול לתקוע תקיעות דמיושב בב' נשימות ותקיעות דמעומד בנשימה א'

ב"י סי' תק"ץ בשם תרומת הדשן / פמ"ג סי' תק"ץ מש"ז סק"ו / מטה אפרים סי' תק"ץ סט"ו / מ"ב סי' תק"ץ סקי"ט.

יעשה במיושב בנשימה א' כיון דבהכי נפיק לכו"ע עדיף שיתקע ג"פ תשר"ת באופן זה ב"י סי' תק"ץ.

אמאי לא יעשה הכל בהפסק פחות מכדי נשימה חזו"א או"ח סי' קל"ו סק"א.

הגה: והמנהג הפשוט לעשות הכל בב' נשימות ואין לשנות

דרכי משה סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ / שיירי כנסת הגדולה סי' תק"ץ הגב"י סי' תק"ץ / הגה סי' תק"ץ ס"ד / ט"ז סי' תק"ץ סק"ו / אליה זוטא סי' תק"ץ סק"ח / דרכי משה סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ / שיירי כנסת הגדולה סי' תק"ץ הגב"י סי' תק"ץ / ט"ז סי' תק"ץ סק"ו / אליה זוטא סי' תק"ץ סק"ח / מטה אפרים סי' תק"ץ סט"ז / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ח.

כיון שאין לשהות ביניהם יותר מכדי נשימה לכן ימהר התוקע לעשותם תכופים ט"ז סי' תק"ץ סק"ו / אליה רבא סי' תק"ץ סק"ח / מטה אפרים סי' תק"ץ סט"ז.

המקרא יאמר שברים תרועה בדיבור א' מטה אפרים סי' תק"ץ סט"ז / מ"ב סי' תק"ץ סק"א.

ולמנהג זה אם עשה בנשימה א' יצא מ"ב סי' תק"ץ סק"כ.

במקום שנהגו לעשות בנשימה א' לא ישנו מנהגם מ"ב סי' תק"ץ סק"כ.

סעיף ה

אם תקע תר"ת בנשימה אחת יצא

חי' הרמב"ן ר"ה כ"ז א' / חי' הרשב"א ר"ה ל"ד א' / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ג ב' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' בשם ירושלמי / חי' הריטב"א ר"ה ל"ג ב' / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / טור סי' תק"ץ / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' / ב"י סי' תק"ץ / לבוש סי' תק"ץ ס"ה / אליה זוטא סי' תק"ץ סק"ט / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ט / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ד / מ"ב סי' תק"ץ סק"ב.

ויש מי שאומר שלא יצא.

העיסור הל' שופר ק"א ב' / ראבי"ה ר"ה סי' תקמ"ב / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' רצ"ח / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ג ב' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / חי' הריטב"א ר"ה ל"ג ב' / טור סי' תק"ץ / ב"י סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ / לבוש סי' תק"ץ ס"ה / מג"א סי' תק"ץ סק"ד / אליה זוטא סי' תק"ץ סק"ט / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ט / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ד / מ"ב סי' תק"ץ סק"ב.

יש לחזור ולתקוע עם הפסק נשימה בין התקיעות

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ט / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ט.

אם הפסיק מעט אעפ"י שלא הי' בשיעור נשימה יצא

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ט.

תקע והריע בנשימה א' והפסיק בנשימה ותקע תקיעה לאחריה לא יצא

לבוש סי' תק"ץ ס"ה.

סעיף ו

אם האריך בתקיעה אחרונה של תשר"ת כשיעור ב' תקיעות, כדי שתעלה לשם תקיעה אחרונה של תשר"ת ובשביל הראשונה של תשר"ת

נקט הכי משום דתוקעין תשר"ת למלכויות ותשר"ת לזכרונות ונתכוין שתעלה לו לשם פשוטה לאחריה דמלכויות ופשוטה לפניה דזכרונות וה"ה כשתוקעין תשר"ת בכולן ונתכוין לפשוטה שלאחר שברים תרוצה דמלכויות ולפשוטה לפני שברים תרוצה דזכרונות

מ"ב סי' תק"ץ סק"ג.

תקע בין ב' תשר"ת תקיעה א' ארוכה שתעלה לפשוטה שלאחריה ולפשוטה שלפניה לא עלתה לו דהוי תקיעה א' בין ב' תרועות ואנן תרי תקיעות בעינן

לבוש סי' תק"ץ ס"ו.

תקע בין ב' תשר"ת תקיעה א' ארוכה שתעלה לפשוטה שלאחריה ולפשוטה שלפניה עלתה לו לא' לכו"ע לבוש סי' תק"ץ ס"ו.

לא עלתה לו אלא בשביל תקיעה אחת

רי"ץ גיאת הל' ר"ה / סידור רש"י סי' קס"א / מחזור ויטרי סי' שי"ז / העיסור הל' שופר ק"א ב' / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' רצ"ח / חי' הרמב"ן ר"ה כ"ז א' / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ג ב' / חי' הרשב"א ר"ה כ"ז א' / בית הבחירה להמאירי ר"ה כ"ח א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ח' בשם הרמב"ן / חי' הריטב"א ר"ה כ"ז א' / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"ב בשם הרשב"א / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / ר"ן ר"ה י"א ב' (דפי הרי"ף) בשם הרמב"ם והרמב"ן / חי' הר"ן ר"ה

כ"ז א' / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"ג / ב"י סי' תק"ץ / דרכי משה סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ / שו"ע
סי' תק"ץ ס"ו / רבינו ירוחם סי' תק"ץ ס"ו / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"י / ערוך השלחן סי' תק"ץ
סט"ו / מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ד.

היינו לתקיעה אחרונה של תשר"ת

מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ד.

וי"א שאפילו בשביל אחת לא עלתה לו.

רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ד / העיטור הל' שופר ק"א ב' / המנהיג הל' ר"ה / האשכול (אלבק) הל' ר"ה
/ חי' הרמב"ן ר"ה כ"ז א' / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ג ב' / חי' הרשב"א ר"ה כ"ז א' / בית
הבחירה להמאירי ר"ה כ"ח א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ח' בשם ירושלמי / חי' הריטב"א ר"ה כ"ז א' /
ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"ב בשם ירושלמי / כלבו סי' ס"ד בשם ירושלמי / רבינו ירוחם
נ"ו ח"ב / ר"ן ר"ה י"א א' (דפי הרי"ף) בשם ירושלמי / חי' הר"ן ר"ה כ"ז א' / ב"י סי' תק"ץ / לבוש
סי' תק"ץ ס"ו / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"א / ערוך השלחן סי' תק"ץ סט"ו / מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ה.

דאזלינן בתר מחשבתו ומחלקים התקיעה לשנים ונמצא שלהתחלה אין סוף ולסוף אין התחלה

מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ה.

דווקא בין תשר"ת לתשר"ת פליגי אבל בין ב' תשר"ת לכו"ע עלתה לו לאחת

לבוש סי' תק"ץ ס"ו.

גם בין ב' תשר"ת פליגי

מג"א סי' תק"ץ סק"ה.

צריך לחזור לתשר"ת ראשון

מג"א סי' תק"ץ סק"ה / מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"א / מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ה.

מייירי בתוקע שברים ומשך בשבר א' שיחשב כב' אינו עולה אלא לא'

רי"ץ גיאת הל' ר"ה.

תקע תקיעה ותרועה ומשך בתרועה כדי תרועה ותקיעה אין בידו אלא תקיעה

העיטור הל' שופר ק"א ב'.

**הגה: ואם תקע תקיעה אחת בין ב' סדרים והתנה שאיזה מן הסדרים הוא הנכון תעלה לו
אותה תקיעה יצא**

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ב.

לכתחילה אין לעשות כן אלא צריך לתקוע לכל סדר תקיעות בפני עצמו

מג"א סי' תק"ץ סק"ו / מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ב.

אבל אם לא התנה אלא תקע תשר"ת ש"ת אין מצרפים מחמת ספק תשיעה אחרונה דתשר"ת לתחילת תש"ת כיון דלא כיון לזה
שער הציון סי' תק"ץ סקכ"ג.

סעיף ז

אם טעה בתשר"ת ואחר שתקע ב' שבירים טעה והתחיל להריע אם נזכר מיד יתקע שבר אחר

ראב"ן שו"ת בתחילת הספר סי' ס"א / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ב / שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג) סי' תר"נ / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"א בשם ראב"ן / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / אגודה ר"ה ל"ג ב' בשם ראב"ן / טור סי' תק"ץ בשם ראב"ן / לבוש סי' תק"ץ ס"ז / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ז / מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ז.

כיון שגם התרועה וגם השבירים הוי תרועה בסדר זה חשיב נתקל בשבירים ולא הפסיד השבירים ע"ז
מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ז.

דווקא כשהיה בנשימה א'

מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ז.

ואם לא נזכר עד שגמר התרועה שהתחיל בה בטעות לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע
אלא חוזר ותוקע ג' שבירים ומריע ותוקע

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג) סי' תר"נ / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"א / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / טור סי' תק"ץ בשם הרא"ש / לבוש סי' תק"ץ ס"ז / ט"ז סי' תק"ץ סק"ח / אליה רבה סי' תק"ץ סקט"ו / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ סט"ו / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ז / מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ח.

דכל זמן שלא גמר התרועה הוי קול בעלמא ונראה שעסוק בשבירים וחוזר להשלים השבירים אבל אחר
גמר התרועה נראה שמתחיל קול חדש

טור סי' תק"ץ בשם הרא"ש / מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ח.

גמר התרועה היינו לאחר ג' כוחות

לבוש סי' תק"ץ ס"ז / מג"א סי' תק"ץ סק"ח / מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ח.

כיון דבעינן ג' שבירים בנשימה א' צריך לחזור ולתקוע ג' שבירים

ב"י סי' תק"ץ בשם הרא"ש / מג"א סי' תק"ץ סק"ז / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ז / מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ז.

בכל עניין יש לו לחזור ולתקוע ג' שבירים ותרועה

ראבי"ה שו"ת סי' קע"א / ט"ז סי' תק"ץ סק"ח / מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ג / מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ז.

אם לא גמר כל התרועה ותקע עוד שבר והשלים התשר"ת א"צ לחזור ולתקוע

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ג.

אם תקע רק שבר א' וטעה והתחיל להריע והוסיף ב' שברים קודם שגמר התרועה צריך לחזור ולתקוע ג' שברים ותרועה אפי' השלים כל בתשר"ת

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ג.

אם לאחר שברים תרועה הפסיק בשתיקה ועשה קול א' מכח א' שהוא מיותר לגמרי הפסיד גם תקיעה ראשונה

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ט.

תקע ב' שברים והפסיק בנשימה והריע חוזר לתקיעה ראשונה

שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ סט"ז.

אם גמר התרועה הפסיד תקיעה ראשונה וצריך לחזור ולתקוע תשר"ת

ראב"ן שו"ת בתחילת הספר סי' ס"א / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"א בשם ראב"ן / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / טור סי' תק"ץ בשם ראב"ן / ב"ח סי' תק"ץ / ערוך השלחן סי' תק"ץ סי"ז.

אבל אם אירע בתש"ת או תר"ת הפסיד גם תקיעה ראשונה.

לבוש סי' תק"ץ ס"ז / מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ו.

כיון שאינו מעניין הסדר הזה

מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ט.

בתשר"ת אם הקדים התרועה לשברים הפסיד גם תקיעה ראשונה

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ז / מ"ב סי' תק"ץ סקכ"ט.

נשתתק באמצע הקול שעומד בו לא מהני להשלימו וצריך לעשותו מחדש

ט"ז סי' תק"ץ סק"ח.

הפסיק בנשימה באמצע שברים או תרועה לא הפסיד המקצת שעשה וישלים הנשאר

ט"ז סי' תק"ץ סק"ח.

פעיף ח

אם הפסיק בתרועה בין תקיעה לשברים או שהפסיק בשברים בין תרועה לתקיעה

אפי' אם לא גמר התרועה או השברים

מ"ב סי' תק"ץ סק"ל.

בתשר"ת הריע קודם השברים הפסיד תקיעה ראשונה

מ"ב סי' תק"ץ סק"ל.

בתשר"ת הריע קודם השברים לא הפסיד תקיעה ראשונה

מ"ב סי' תק"ץ סק"ל.

בתשר"ת תקע שברים תרועה ותקע עוד פעם שברים הפסיד תקיעה ראשונה

ביאור הלכה סי' תק"ץ ד"ה או שהפסיק.

וכן אם הריע ב' תרועות זו אחר זו או שתקע אחר התרועה תקיעה כמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה לתקיעה

תקיעה במתעסק הוי תקיעה פסולה ומפסקת בין תרועה לתקיעה

ב"י סי' תק"ץ.

מתעסק לא חשיב תקיעה כלל ולא הוי הפסק

מג"א סי' תק"ץ סק"י / אליה רבה סי' תק"ץ סק"ט / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ב / מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ל / ערוך השלחן סי' תק"ץ ס"ט / מ"ב סי' תק"ץ סק"ג.

גם אם הפסיק בתקיעה כמתעסק יש להחמיר ולחזור ולתקוע אותו סדר

מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ל / עי' ביאור הלכה סי' תק"ץ ד"ה כמתעסק.

או לאחר שתקע שלשה שברים שתק והפסיק ואח"כ תקע שברים אחרים ואפילו שבר אחד

דווקא כשהוא בב' נשימות

לבוש סי' תק"ץ ס"ח / מ"ב סי' תק"ץ סק"ד / ביאור הלכה סי' תק"ץ ד"ה שתק והפסיק.

בכל אלו הוי הפסק והפסיד גם תקיעה ראשונה.

טור סי' תק"ץ בשם הרמב"ן / ב"י סי' תק"ץ בשם הר"ן בשם הרמב"ן ובשם מ"מ בשם הרמב"ן וכ"נ מד' הרמב"ם ובשם הרא"ש בשם ראבי"ה וריב"א / לבוש סי' תק"ץ ס"ח / מטה אפרים סי' תק"ץ ס"ז.

ואם כבר תקע תקיעה אחרונה אותה תקיעה עולה לו במקום תקיעה ראשונה

מג"א סי' תק"ץ סק"ב.

אבל אם התחיל לתקוע ואין הקול עולה יפה ומתחיל לתקוע שנית נחשב הכל לתקיעה א'

מג"א סי' תק"ץ סק"א / פמ"ג סי' תק"ץ א"א סק"ט / מ"ב סי' תק"ץ סק"ד / בכל אלו לא הוי הפסק וגומר הסדר שאוחז בו / טור סי' תק"ץ בשם הרא"ש / ב"י סי' תק"ץ בשם הרשב"א.

בתשר"ת תקע שברים תרועה וחזר ותקע שברים ותקיעה לא יצא והפסיד גם תקיעה הראשונה

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ח.

בתשר"ת תקע ג' שברים ובאותו כח התחיל להריע לא הפסיד תקיעה ראשונה דהוי נתקלקלה תרועה וחזר ותוקע ג' שברים ותקיעה

פמ"ג סי' תק"ץ סקי"א.

בתשר"ת הפסיק בתרועה בין תקיעה לשברים הפסיד גם תקיעה ראשונה

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ח.

בתשר"ת התחיל להריע אחר השברים ולא גמר התרועה הפסיד גם תקיעה ראשונה

פמ"ג סי' תק"ץ סק"ט.

בתר"ת תקע שברים בין תקיעה לתרועה הפסיד גם תקיעה ראשונה

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ח.

תשר"ת או תשר"ת או תר"ת שעשאם כדין אלא שהפסיק באמצע ועשה יבבא א' או ב' דהיינו כח א' או ב' אין זה הפסק ודווקא שבר שהוא קול ארוך קצת חשיב הפסק

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ט.

בתר"ת תקע והריע ועשה קול א' מכח א' והפסיק בשתיקה חזר לעשות התרועה כדינו ולא הפסיד תקיעה ראשונה

מטה אפרים סי' תק"ץ סכ"ט.

תקע ב' תשר"ת או תשר"ת או תר"ת כהוגן וטעה בשלישי לא הפסיד השנים הראשונים וחזר על אותו שטעה בו

מטה אפרים סי' תק"ץ סל"ב.

נזכר שטעה בתשר"ת אחר שהתחיל תשר"ת גומר התשר"ת וחזר ותוקע תשר"ת שצריך לחזור עליו

מג"א סי' תק"ץ סקי"ב.

פניף ז

אם תקע שני תשר"ת, או שני תשר"ת או שני תר"ת כהוגן וטעה בשלישי אין צריך לחזור אלא לאחרון שטעה בו

ראב"ן שו"ת בתחילת הספר סי' ס"א / שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג) סי' תר"נ / ארחות

חיים דין תקיעת שופר סי' י"ג / טור סי' תק"ץ בשם הרמב"ן / ב"י סי' תק"ץ בשם הרמב"ן / ב"ח סי'

תק"ץ / לבוש סי' תק"ץ ס"ט.

צריך לחזור על כל הסימן

דרשת הרמב"ן לראש השנה בשם תוספות / אור זרוע ר"ה סי' רס"ט / ארחות חיים דין תקיעת שופר
סי' י"ג בשם הרשב"א / טור סי' תק"ץ / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / טור סי' תק"ץ בשם י"א
/ ב"י סי' תק"ץ / ב"ח סי' תק"ץ.

טעה בתקיעה חוזר על התקיעה טעה בשברים חוזר על שברים טעה בתרועה חוזר עליה ואין חוזר לתקיעה ראשונה

שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' רצ"ו בשם העיטור / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"ג בשם
ספר הבהיר.

אם תקע בצד הרחב של השופר לא יצא. הגה ואחר שתקעו אומר השליח צבור פסוק אשרי העם יודעי תרועה ואשרי ומחזירין הספר למקומו.

סדר טרויש סי' ט' / מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ד / מנהגים דבי
מהר"ם סדר תקיעת שופר / מנהגים מהרא"ק סי' י"ט / מנהגים מהרי"ל הל' שופר ו' / מנהגים מהרא"ט
ראש השנה / הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"א / מטה אפרים סי'
תק"ץ סל"ז / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ סכ"א / ערוך השלחן סי' תק"ץ סכ"א.

אחר התקיעות אומר ש"ץ אשרי העם יודעי תרועה כו' בשמך יגילון כו' כי תפארת כו' אשרי

אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / טור סי' תקצ"א / אליה רבה סי' תקצ"א סק"א בשם מטה משה
/ אליה זוטא סי' תקצ"א סק"א / מטה אפרים סי' תק"ץ סל"ז / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ סכ"א.

בשבת שאין תוקעים א"א אשרי העם כו'

מנהגים מהרי"ל הל' שופר ו'.

אחר התקיעות אומר מזמור א' של ספר תהלים שיש בו פסוקים של שופרות ואשרי ומחזיר ס"ת למקומו ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ו' / כלבו סי' ס"ד.**סימן תקצא****פעיף א****יתפללו הצבור בלחש תפלת מוסף ט' ברכות, ושליח צבור יתפלל גם כן עמהם בלחש.**

תשובות הגאונים שערי תשובה סי' ס"ו / רי"ץ גיאת הל' ר"ה / סידור רש"י סי' קע"ג / מחזור ויטרי
סי' שי"ז / המאור הקטן ר"ה י"א א' (דפי הרי"ף) / כתוב שם להראב"ד ר"ה י' ב' (דפי הרי"ף) /
האשכול (אלבק) הל' ר"ה / מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה / המנהיג הל' ר"ה בשם רב עמרם
ורב שרירא גאון ורי"ץ גיאת / מלחמת ה' להרמב"ן ר"ה י"ב א' (דפי הרי"ף) / דרשת הרמב"ן לראש

השנה / רשב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה לא פטר / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / ריטב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה ירושלמי / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / ר"ן ר"ה י"ב א' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ה א' ד"ה ולפיכך / טור סי' תקצ"א / ב"י סי' תקצ"א בשם הריב"ש / דרכי משה סי' תקצ"א בשם הריב"ש / לבוש סי' תקצ"א ס"א / מטה אפרים סי' תקצ"א ס"א / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ב / מ"ב סי' תקצ"א סק"א.

הציבור מתפלל בלחש ז' ברכות

תשובות רב נטרונאי גאון (ברודי – אופק) סי' קפ"א / סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / תשובות הגאונים שערי תשובה סי' ס"ו / רי"ץ גיאת הל' ר"ה בשם רב שרירא ורב האיי / המאור הקטן ר"ה י"א א' (דפי הרי"ף) / דרשת הראב"ד לר"ה / כתוב שם להראב"ד ר"ה י' ב' (דפי הרי"ף) / המנהיג הל' ר"ה בשם רב נטרונאי גאון ורב היי גאון / מלחמת ה' להרמב"ן ר"ה י"ב א' (דפי הרי"ף) / דרשת הרמב"ן לראש השנה / רשב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה לא פטר / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / ריטב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה ירושלמי / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / ר"ן ר"ה י"ב א' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ה א' ד"ה ולפיכך.

בזה"ז שמאריכים בפיוטים אין יוצאים מש"ץ תפילת מוסף

דרשת הראב"ד לר"ה / ריטב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה ירושלמי, / מטה אפרים סי' תקצ"א ס"א / השומע מש"ץ תפילת מוסף מתחילה עד סוף יוצא ידי"ח / דרשת הראב"ד לר"ה / דרכי משה סי' תקצ"א בשם ב"י בשם הרמב"ם / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ.

ש"ץ מוציא רק במלכויות זכרונות ושופרות אבל לא בז' ברכות של תפילת מוסף

ר"ן ר"ה י"ב א' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ה א' ד"ה אלא / דרכי משה סי' תקצ"א בשם הר"ן.

נהגו שאין הציבור מתפלל מוסף בלחש כלל והש"ץ מתפלל בלי שיתפללו הציבור תחילה מפני שרובן עמי הארץ ולא יוכלו להתפלל אפי' מתוך הספר

ב"י סי' תקצ"א בשם שו"ת ריב"ש סי' ל"ז מנהג ארגון / דרכי משה סי' תקצ"א בשם הריב"ש מנהג ארגון.

יחיד שאינו יודע מלכויות זכרונות ושופרות הנמצא במקום שאין שם איש יתפלל מוסף ככל יו"ט ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ד.

פעיה ב

המנהג פשוט בכל בני ספרד שאין מזכירין פסוקי קרבן מוסף כלל

רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / ב"י סי' תקצ"א בשם רבינו ירוחם נ"ו ח"א / ט"ז סי' תקצ"א סק"א / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"ה / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ה / מ"ב סי' תקצ"א סק"ב.

אמר ככתוב בתורתך ולא הזכיר פסוקי קרבן מוסף יצא

רש"י ר"ה ל"ה א' ד"ה / תוס' ר"ה ל"ה א' דה לדידי / סידור רש"י סי' קע"ד / מחזור ויטרי סי' שכ"א / ראב"ן ראש השנה / המאור הקטן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ד מנהג שפירא / ראב"ה ר"ה סי' תקל"ו / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ר"צ / אור זרוע הל' ר"ה סי' רס"ג / מלחמת ה' להרמב"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / דרשת הרמב"ן לראש השנה / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ה א' / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / רשב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה מאי / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב א' / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י' / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / טור סי' תקצ"א / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ה א' ד"ה והא / אגודה ר"ה ל"ב א' / ב"י סי' תקצ"א / ב"ח סי' תקצ"א / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"ה / מ"ב סי' תקצ"א סק"ב.

אם יאמר פסוקי מוסף ר"ה ולא יאמר פסוקי מוסף ר"ח נמצא ממעט את המוספין ע"כ לא יאמר פסוקי קרבנות המוספין כלל

ראב"ה הל' ר"ה סי' תקל"ז / המנהיג הל' ר"ה בשם רש"י.

הגה: והמנהג הפשוט באשכנז ובגלילות אלו לומר פסוקי מוסף ר"ה ואין אומרים פסוקי מוסף ר"ח**א"א פסוקי קרבן מוסף שלא יבואו לומר שמונים ימי החודש מיום שני**

סידור רש"י סי' קע"ד / מחזור ויטרי סי' שכ"א בשם גאוני לותיר / שבלי הלקט סי' ר"צ בשם גאוני לותיר / רשב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה מאי / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' ח' / כלבו סי' ס"ד / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) בשם הגאונים / חי' הר"ן ר"ה ל"ה א' ד"ה והא / ב"י סי' תקצ"א בשם הגאונים / ט"ז סי' תקצ"א סק"ב / פמ"ג סי' תקצ"א מש"ז סק"ב / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"ו / מ"ב סי' תקצ"א סק"ג.

אין מזכירין של ראש חודש דזכרון א' עולה לכאן ולכאן

עירובין מ' / רי"ף ר"ה י"ב ב' דפי הרי"ף / ראב"ה ר"ה סי' תקל"ז / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ר"צ / תשבץ קטן סי' קי"ט / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' ח'.

אע"פ שא"צ להזכיר פסוקי מוסף ר"ח אם הזכיר של ר"ח אין בכך כלום

הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ד / ב"ח סי' תקצ"א.

אומר בב' הימים ובראשי חדשיכם וכו'

סידור רש"י סי' קע"ד בשם גאוני לותיר / מחזור ויטרי סי' שכ"א בשם גאוני לותיר / ראב"ה ר"ה סי' תקל"ז / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תשכ"ב בשם רש"י בשם ר"י בר יקר ובשם רשב"ם / ב"י סי' תקצ"א בשם העיטור.

כיון שאמר ואת מוספי יום הזכרון צריך לפרש ולומר פסוקי קרבן מוסף של ר"ח ושל ר"ה
 סידור רש"י סי' קע"ד בשם גאוני לותיר / מחזור ויטרי סי' שכ"א בשם גאוני לותיר / שבלי הלקט
 סי' ר"צ.

אומר ואת מוסף יום הזכרון הזה כו' ובחדש השביעי כו' ובראשי חדשיכם כו'
 העיטור הל' שופר ק"ד ג' / שבלי הלקט סי' ר"צ בשם הגאון ר' יצחק / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תשכ"ב
 בשם ר"י סגן לוי' / מנהגים מהרא"ק סי' כ' ג' / האגור הל' ר"ה סי' תתקי"ב.

אלא אומרים מלבד עולת החודש ומנחתה ועולת התמיד וכו' ושני שעירים לכפר ושני תמידין כהלכתן
 תוס' ר"ה ל"ה א' ד"ה לדידי / תוס' ביצה ט"ז א' ד"ה איזהו / מחזור ויטרי סי' שכ"א / הרוקח הל'
 ר"ה סי' ר"ג / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / מרדכי ר"ה פ"ד
 רמז תשכ"ב / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד בשם ר"ת / רבינו ירוחם נ"ז ח"א / טור סי' תקצ"א בשם ר"ת
 / ב"ח סי' תקצ"א בשם ר"ת / הגה סי' תקצ"א ס"ב / לבוש סי' תקצ"א ס"ב / מטה אפרים סי' תקצ"א
 ס"ה / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ה / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ה.

אומר ושעיר לכפר מלבד עולת החדש ומנחתה ושני שעירים כהלכתן
 שו"ת מהר"ם מרוטנבורג ח"ד (דפוס פראג) סי' נ"ד / תשב"ץ קטן סי' קי"ט / הפרנס סי' תי"ד / ארחות
 חיים סדר תפילת מוסף של ר"ה סי' ח' בשם הר"ם / ב"ח סי' תקצ"א בשם רב עמרם גאון.

מלבד עולת החודש וכו' אומרים לאחר ומנחתם ונסכיהם
 תרומת הדשן סי' קמ"ג.

אומר ובחדש השביעי עד תמימים יהיו לכם ואח"כ אומר מלבד עולת החודש ומנחתה עד אשה ריח ניחוח
לה' ואח"כ ומנחתם ונסכיהם כמדובר וכו' ושני שעירים לכפר ושני תמידין כהלכתן
 הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ג / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז / שבלי הלקט סי' ר"צ / מרדכי ר"ה פ"ד רמז
 תשכ"ב בשם ר"ת ורבינו שמואל בר יצחק הלוי ורב עמרם ור"ח בסידורו וכן נהג הר"ם ז"ל / תוס'
 הרא"ש ר"ה ל"ה א' ד"ה כיון / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ז ד' / מנהגים מהרא"ק
 סי' כ' / פרישה סי' תקצ"א סק"ב.

אומר ומנחתם ונסכיהם וכו' עד ושעיר לכפר ואז יאמר מלבד עולת החודש ומנחתה ושעיר לחטאת
ונסכיהם כמשפטם ושני תמידין כהלכתן
 מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ד' / תרומת הדשן סי' קמ"ג / יוסף אומץ דיני מוסף סי' תתקע"א
 / מטה אפרים סי' תקצ"א ס"ו.

אומר ושעיר לכפר מלבד עולת החודש ומנחתה ושעיר לחטאת ושני תמידין כהלכתן
 מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / תשב"ץ קטן סי' קי"ט / ספר הפרנס סי' תי"ד / ארחות חיים סדר
 תפילת מוסף של ר"ה סי' ח' / מטה אפרים סי' תקצ"א ס"ו.

אומר מלבד עולת החודש ומנחתה ושני שעירים לכפר

סדר טרויש סי' ט' / סמ"ג עשין מ"ב / מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה בשם ר"ת / תשב"ץ קטן סי' קי"ט בשם ר"ת / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' א' בשם ר"פ בשם ר"ת והר"ר נתן / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / לקט יושר עמ' קכ"ז / האגור הל' ר"ה סי' תתקי"ב / טור סי' תקצ"א / ב"ח סי' תקצ"א / מטה משה עמוד העבודה סי' תתי"ד / חיי אדם כלל קל"ט ס"ח.

אומר מלבד עולת החודש אשר לעולת התמיד מנחתם ונסכיהם

הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ד מנהג ווירמ"ש.

כיון שאמר מלבד עולת החודש ואומר ושני שעירים לכפר הרי נכלל בזה מוסף ר"ח

מחזור ויטרי סי' שכ"א / תוס' ר"ה ל"ה א' ד"ה אילימא / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ג / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז / סמ"ג עשין מ"ב / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תשכ"ב / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / תוס' הרא"ש ר"ה ל"ה א' ד"ה כיון / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / האגור הל' ר"ה סי' תתקי"ב / טור סי' תקצ"א / ב"ח סי' תקצ"א / לבוש סי' תקצ"א ס"ב / עטרת צבי סי' תקצ"א סק"ג / שו"ע הגר"ז סי' תק"ץ ס"ה / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ה.

אינו אומר מלבד עולת החודש ומנחתה

ב"י סי' תקצ"א בשם רבינו ירוחם מ"ז ד'.

אין להזכיר ר"ח כלל ואפי' מלבד עולת החודש כו' אין לומר

טור סי' תקצ"א בשם גדולי מגנצא.

כשחל בשבת אומר במקום ובחדש השביעי כו' קראי דפ' אמור

מנהגים מהרא"ט ראש השנה / שיירי כנסת הגדולה סי' תקצ"א הגה"ט סק"א.

ואומרים ג"כ מוספי יום הזכרון

דרשת הראב"ד לר"ה / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ה א' / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ה.

גם ביום שני של ר"ה יאמר ואת מוספי יום הזכרון

בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ה א'.

א"א את מוספי ואומרים ואת מוסף

בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ה א'.

אף למנהגנו שאומרים פסוקי קרבן מוסף אומרים את מוספי

מ"ב סי' תקצ"א סק"ה.

אם אמר ביום א' את מוסף חוזר

מטה אפרים סי' תקצ"א ס"ה / מ"ב סי' תקצ"א סק"ו.

היינו קודם שסיים הברכה אבל לאחר שסיים הברכה אינו חוזר

שער הציון סי' תקצ"א סק"ו.

אם אמר את מוסף ביום א' חוזר אעפ"י שחתם הברכה

מטה אפרים סי' תקצ"א ס"ה.

אמר רק ושם נעשה ונקריב לפניך תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם יצא אע"פ שלא הזכיר יום הזכרון כלל

שער הציון סי' תקצ"א סק"ו / .

סעיף ג

צריך לומר את מוספי יום הזכרון כדי לכלול גם מוסף ר"ח

המנהיג הל' ר"ה / בית הבחירה ר"ה ל"ה א' / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב א' / ארחות חיים סדר תפילת מוסף של ר"ה סי' ח' / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ז ד' / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) / מנהגים מהרא"ק סי' כ' ג' ד' ה' / מנהגים מהרי"ל סדר תפילות ראש השנה ב' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / ב"י סי' תקצ"א / דרכי משה סי' תקצ"א סק"ב / פרישה סי' תקצ"א סק"ב / כנסת הגדולה סי' תקצ"א הגהות ב"י סק"ו בשם שו"ת מבי"ט סי' מ"ו / חיי אדם כלל קל"ט ס"ח / מטה אפרים סי' תקצ"א ס"ה.

אינו אומר ואת מוספי יום הזכרון ואומר ואת מוסף יום הזכרון דביום הזכרון נכלל ראש חודש

העיטור הל' שופר ק"ד ג' / המנהיג הל' ר"ה / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ה א' / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב א' / ארחות חיים סדר תפילת מוסף של ר"ה סי' ח' / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ז ד' / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) / מנהגים מהרא"ק סי' כ' ג' ד' ה' / מנהגים מהרי"ל סדר תפילות ראש השנה ב' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / טור סי' תקצ"א / ב"י סי' תקצ"א / דרכי משה סי' תקצ"א סק"ב / פרישה סי' תקצ"א סק"ב / כנסת הגדולה סי' תקצ"א הגהות ב"י סק"ו בשם שו"ת מבי"ט סי' מ"ו / חיי אדם כלל קל"ט ס"ח.

אם לא אמר ואת מוספי אין מחזירין אותו

בית הבחירה ר"ה ל"ה א' / ארחות חיים סדר תפילת מוסף של ר"ה סי' ח'.

וגם ביום שני יאמר את מוספי

כדי שלא יבואו לזלזל ביו"ט ב'

מ"ב סי' תקצ"א סק"ו.

כיום ב' דר"ה אינו אומר ואת מוספי

ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' ח' / כלבו סי' ס"ד / ב"י סי' תקצ"א / דרכי משה סי' תקצ"א סק"ב / פרישה סי' תקצ"א סק"ב / בוס ב' אם אמר את מוסף אינו חוזר / מ"ב סי' תקצ"א סק"ו.

פעיף ד

אומרים עשרה פסוקים של מלכיות וי' של זכרונות וי' של שופרות בכל ברכה ג' מהם של תורה ג' של כתובים ג' של נביאים וא' של תורה

הלכות גדולות הל' ראש השנה / סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / הלכות רי"ץ גיאת הל' ר"ה / רי"ף ראש השנה ח' ב' (דפי הרי"ף) / האורה ח"א סי' צ"ג / סידור רש"י סי' קמ"ד / רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ח / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ג / העיטור הל' שופר ק"ג ג' / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ו / המנהיג הל' ר"ה / פסקי רי"ד ר"ה ל"ב א' / אור זרוע הל' ר"ה סי' רס"ג / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ב א' / דרשת הרמב"ן לראש השנה / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / חי' הרשב"א ר"ה ל"ב א' / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ג' / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב א' / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י' / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ב א' / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"א / האגודה ר"ה ל"ב א' / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ב א' ד"ה אמר רב / לבוש סי' תקצ"א ס"ד / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"ז / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ז.

ואם רצה להוסיף על אלו י' רשאי

הלכות רי"ץ גיאת הל' ר"ה / העיטור הל' שופר ק"ג ג' / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ו / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ב א' / דרשת הרמב"ן לראש השנה / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ג' / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב א' / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י' / טור סי' תקצ"א / מגיד משנה הל' שופר פ"ג ה"ח / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) בשם הגאונים / חי' הר"ן ר"ה ל"ב א' ד"ה אמר רב / ב"י סי' תקצ"א / לבוש סי' תקצ"א ס"ד / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ח.

אמר שלש מכולן יצא

רי"ץ גיאת הל' ר"ה / רי"ף ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ח / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ג / העיטור הל' שופר ק"ג ג' / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ו / המנהיג הל' ר"ה / פסקי רי"ד ר"ה ל"ב א' / אור זרוע הל' ר"ה סי' רס"ג / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ב א' / דרשת הרמב"ן לראש השנה / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / חי' הרשב"א ר"ה ל"ב א' / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ג' / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב א' / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י' / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / טור סי' תקצ"א / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ב א' / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"א / אגודה ר"ה ל"ב א' / שו"ע סי' תקצ"א ס"ד / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ט.

(מיהו אם לא התחיל בשום פסוק רק אמר ובתורתך כתוב לאמר יצא)

הלכות גדולות הל' ראש השנה / רי"ף ראש השנה ח' ב' (דפי הרי"ף) / רש"י ר"ה ל"ה א' ד"ה אלא משום / תוס' ר"ה ל"ה א' ד"ה לדידי / כתוב שם להראב"ד ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / העיטור הל' שופר ק"ד ג' / אור זרוע הל' ר"ה סי' רס"ג / מלחמת ה' להרמב"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ה א' / דרשת הרמב"ן לראש השנה / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / רשב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה מאי / בית הבחירה לרבינו המאירי ר"ה ל"ב א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב א' / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י' / כלבו סי' ס"ד בשם ר"פ / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ה א' / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"א / האגודה ר"ה ל"ב א' / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ה א' ד"ה והא / ב"י סי' תקצ"א בשם ר"ת / דרכי משה סי' תקצ"א / ב"ח סי' תקצ"א / כנסת הגדולה סי' תקצ"א הגה"ט ס"ק ד' / הגה סי' תקצ"א ס"ד / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"ח / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ט.

אם אמר ובתורתך כתוב לאמר ובדברי קדשך כתוב לאמר ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר ולא אמר שום פסוק יצא

רי"ן גיאת הל' ר"ה / רי"ף ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / תוס' ר"ה ל"ה א' ד"ה אילמא / כתוב שם להראב"ד ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / העיטור הל' שופר ק"ד ג' / אור זרוע הל' ר"ה סי' רס"ג / מלחמת ה' להרמב"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ה א' / דרשת הרמב"ן לראש השנה / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / רשב"א ר"ה ל"ה א' ד"ה מאי שנא / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ה א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב א' / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י' / כלבו סי' ס"ד בשם ר"פ / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"א / חי' הר"ן ר"ה ל"ה א' ד"ה והא / אגודה ר"ה ל"ב א' / ב"י סי' תקצ"א בשם ר"ת / דרכי משה סי' תקצ"א / ב"ח סי' תקצ"א / כנסת הגדולה סי' תקצ"א הגה"ט ס"ק ד' / הגה סי' תקצ"א ס"ד / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"ח / מטה אפרים סי' תקצ"א ס"ט / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ט / מ"ב סי' תקצ"א סק"א.

אמר ובתורתך כתוב לאמר ואמר פסוק א' של תורה יצא ידי

רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ח / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י' / כלבו סי' ס"ד בשם הרי"ף והרמב"ם / ר"ן ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) בשם הרמב"ם / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ט.

דווקא בדיעבד יצא כשאמר רק ובתורתך כתוב לאמר אבל לכתחילה מצווה לומר הפסוקים מ"ב סי' תקצ"א סק"א.

האידינא שוינהו עלייהו חובה להזכיר פסוקי מלכויות וזכרונות ושופרות ואינו יוצא אם לא אמרן מג"א סי' תקצ"א סק"ו / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"ח.

במלכויות זכרונות ושופרות מקדימין פסוקי כתובים לפסוקי נביאים אע"ג דבעלמא מקדימים פסוקי נביאים לפסוקי כתובים

העיסור הל' שופר ק"ג ג' / חי' הרמב"ן ר"ה ל"ב ב' / חי' הרשב"א ל"ב ב' / חי' הריטב"א ל"ב א' / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י"א / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / ר"ן ר"ה ט' א' (דפי הרי"ף) בשם רב האי גאון ובשם הרמב"ן / חי' הר"ן ר"ה ל"ב ב' בשם רב האי גאון ובשם הרמב"ן / ב"י סי' תקצ"א בשם רבינו האי והרמב"ן והר"ן / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ח.

אומרים פסוקי כתובים לפני פסוקי נביאים משום דכתובים אומרים מספר תהלים ודוד המלך קדים
תוס' ר"ה ל"ב א' ד"ה מתחיל / המנהגות לרבינו אשר מלוניל / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ג' / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י"א / כלבו סי' ס"ד / אגודה ר"ה פ"ד / ב"י סי' תקצ"א בשם הרא"ש / לבוש סי' תקצ"א ס"ד / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ח.

פעיף ה

וא"א פסוק במלכויות ולא בזכרונות ולא בשופרות של פורעניות של ישראל

הלכות גדולות הל' ראש השנה / רי"ף גיאת הל' ר"ה / רי"ף ראש השנה ח' ב' (דפי הרי"ף) / רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ט / העיסור הל' שופר ק"ג ג' / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ו / פסקי רי"ד ר"ה ל"ב א' / דרשת הרמב"ן לראש השנה / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ג' / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י"ג / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / טור סי' תקצ"א / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"א / האגודה ר"ה ל"ב א' / לבוש סי' תקצ"א ס"ה / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"ט / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"י / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"י.

פסוקי פורענות של גויים מזכיר

הלכות גדולות הל' ראש השנה / רי"ף ראש השנה ח' ב' (דפי הרי"ף) / רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ט / העיסור הל' שופר ק"ג ג' / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ו / דרשת הרמב"ן לראש השנה / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ג' / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"א / לבוש סי' תקצ"א ס"ה / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"ט.

וא"א פסוק זכרונות של יחיד.

הלכות גדולות הל' ראש השנה / רי"ף ראש השנה ח' ב' (דפי הרי"ף) / רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ט / העיסור הל' שופר ק"ג ג' / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ו / פסקי רי"ד ר"ה ל"ב ב' / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב ב' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ג' / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י"ג / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"א / האגודה ר"ה ל"ב ב' / טור סי' תקצ"א / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"י / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"י.

פקדונות אינן כזכרונות

רי"ץ גיאת הל' ר"ה / רי"ף ר"ה ח' ב' (דפי הרי"ף) / רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ט / בית הבחירה להמאירי
ר"ה ל"ב א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ג' / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / טור סי' תקצ"א.

י"א יעלה ויבא כזכרונות

המנהגות לרבינו אשר מלוניל / המנהיג הל' ר"ה בשם רב פלטוי גאון / ארחות חיים סדר תפילת
מוסף של ר"ה סי' ט' / כלבו סי' ס"ד / טור סי' תקצ"א מנהג טוליטולא.

סעוף ו

**יש קורים תגר על מה שנוהגים להשלים פסוקי שופרות בפסוק וביום שמחתכם שאין מזכיר
בו שופר אלא חצוצרות**

חי' הרמב"ן ר"ה ל"ב א' / חי' הרשב"א ר"ה ל"ב ב' / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב ב' / ארחות חיים סדר
תפילת מוסף של ר"ה סי' י"ב בשם רבינו יונה / כלבו סי' ס"ד / ר"ן ר"ה ט' א' (דפי הרי"ף) / חי'
הר"ן ר"ה ל"ב ב' ד"ה תרועה / ערוך השלחן סי' תקצ"א סי"א.

מסיימים פסוקי שופרות בפס' לא הביט און וכו'

חי' הרשב"א ר"ה ל"ב ב' / שו"ת הרשב"א ח"א סי' תפ"א / רא"ש ר"ה פ"ד סי' ג' בשם הרמב"ן /
רבינו ירוחם נ"ו ח"א בשם הרמב"ן / ר"ן ר"ה ט' א' (דפי הרי"ף) בשם הרמב"ן והרשב"א / חי' הר"ן
ר"ה ל"ב ב' ד"ה תרועה / טור סי' תקצ"א בשם הרמב"ן / ב"י סי' תקצ"א.

מסיים פסוקי שופרות בפס' יום תרועה יהי לכם

רא"ש ר"ה פ"ד סי' ג' / חי' הריטב"א ר"ה ל"ב ב' בשם הרמב"ן / רבינו ירוחם נ"ו ח"א / טור סי'
תקצ"א בשם רי"ץ גיאת / ר"ן ר"ה ט' א' (דפי הרי"ף) בשם הרמב"ן והרשב"א / חי' הר"ן ר"ה ל"ב ב'
בשם הרמב"ן והרשב"א / ב"י סי' תקצ"א.

והרא"ש והר"ן כתבו לקיים המנהג.

הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ג / המנהגות לרבינו אשר מלוניל / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ב ב' / רא"ש
ר"ה פ"ד סי' ג' / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"א / ר"ן ר"ה ט' א' (דפי הרי"ף) בשם הרמב"ם / חי' הר"ן
ר"ה ל"ב ב' ד"ה תרועה בשם הרא"ה / דרכי משה סי' תקצ"א בשם הרמב"ם בסדר תפילות / ערוך
השלחן סי' תקצ"א סי"א.

מסיימים פסוקי שופרות בפס' וביום שמחתכם וכו' משום דמיני דרשינן מלכיות זכרונות ושופרות

חי' הריטב"א ר"ה ל"ב ב' / ארחות חיים סדר תפילת מוסף של ר"ה סי' י"ד / ר"ן ר"ה ט' א' (דפי
הרי"ף) בשם הרא"ה / חי' הר"ן ר"ה ל"ב ב' ד"ה תרועה בשם הרא"ה / ב"י סי' תקצ"א בשם הרא"ה
/ לבוש סי' תקצ"א ס"ו.

מסיימים פסוקי שופרות בפס' וביום שמחתכם וכו' משום דכבר אמר י' פסוקים

העיסור הל' שופר ק"ד א' / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ו / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ר"צ / רא"ש
ר"ה פ"ד סי' ג' בשם ראבי"ה / חי' הר"ן ר"ה ל"ב ב' ד"ה תרועה.

סעיף ז

ועקידת יצחק היום לזרעו תזכור כך היא הנוסחא המפורסמת

שו"ת ריב"ש סי' ל"ח / ב"י סי' תקצ"א בשם שו"ת ריב"ש סי' ל"ח / דרכי משה סי' תקצ"א בשם
ריב"ש / כנסת הגדולה סי' תקצ"א הגב"י סק"ד / שו"ע סי' תקצ"א ס"ז / לבוש סי' תקצ"א ס"ז /
ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ב / מטה אפרים סי' תקצ"א ס"א.

והמדקדק לומר לזרע יעקב תזכור משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות ואינו אלא טועה.

שו"ת ריב"ש סי' ל"ח / ואם אמר כן יצא / מג"א סי' תקצ"א סק"ח / אליה רבה סי' תקצ"א סקי"ב
/ מטה אפרים סי' תקצ"א ס"א / מ"ב סי' תקצ"א סקי"ב.

אומרים ועקידת יצחק לזרעו של יעקב

יוסף אומץ דיני מוסף סי' תתקע"ב / דרכי משה סי' תקצ"א בשם מהרי"ל / ט"ז סי' תקצ"א סק"ג /
פמ"ג סי' תקצ"א א"א סק"ח / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"א ס"ב / ערוך השלחן סי' תקצ"א ס"ב.

במקומות שנהגו לומר כן לכתחילה יש להם על מה שיסמוכו

מטה אפרים סי' תקצ"א ס"א / מ"ב סי' תקצ"א סקי"ב.

הגה: ואומרים עלינו

נוהגין כשמגיע ש"ץ לעלינו פותחין ארון הקודש וש"ץ מתחיל לנגן עלינו והציבור ג"כ אומרים כל א'
בלחש וכשמגיע לואנחנו כורעים הציבור כורעים ומשתחוים אבל אין נופלין על פניהם וגם הש"ץ עושה
כן אבל לא יעקור ממקומו וכשמגיע לחיבת מלך הציבור מתחילין לעמוד ואחר שעמדו הציבור מכריעתם
סוגרין הארון

נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג / מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"א.

כשאומרים ואנו כורעים היה כורע על ברכיו והיה משתחוה ונופל על פניו

מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ה' / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט סט"ז.

אין להשתחוות על הארץ בעלינו אם לא כשיש הפסק

יוסף אומץ דיני מוסף סי' תתקע"ג / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג.

ומלוך והשליח צבור מוסיף אוחילה ושאר פיוטים כל מקום לפי מנהגו.

פותחין הארון למלך עליון ולנתנה תוקף וכשמתחילין הפיוט הראשון + מסדר קדושה סוגרין הארון ושוב חוזרין ופותחין להאוחז ביד

מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"א.

בחזרת הש"ץ פותחין הארון למלך עליון עד אחר אוחילה

מנהגים מהרא"ט ראש השנה.

סוגרין הארון לפני קדוש ואחר האוחז ואחר עלינו ויש פותחין לקדושה

הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה.

ביום ב' אומר ש"ץ עד מחיה המתים ואינו אומר מסוד חכמים וקהל מתחילים ונתנה תוקף

מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ט' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה.

אומר בסוד שיח שרפי קודש המקדישים שמך בקדש דרי מעלה עם דרי מטה קוראים ומשלשים קדושה ככתוב וקרא

תשב"ץ קטן סי' קי"ט.

אחר הקדושה אומר החזן כי מקדישך כערכך קדשת נאה לקדוש פאר מקדושים כו' בכך יתקדש שמך ה' א' עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלם עירך וקדשך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל ציון משכן כבודך ועל מכוונך והיכלך

המנהג הל' ר"ה מנהג צרפת.

בראשונה אומר כי מקדישך עד פאר מקדושים ואח"כ ובכך יתקדש וכו' ואח"כ עוד יזכר לנו וכו' יוציא היום לצדק דיננו כי קדוש היום לאדונינו ואח"כ באין מליץ יושר עד המלך המשפט

מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ב'.

כשאומר עוד יזכר לנו אהבת איתן אדונינו יפסיק בין איתן לאדונינו דאיתן קאי על אברהם ואדונינו קאי על הקב"ה

אליה רבה סי' תקצ"ב סק"א / פמ"ג סי' תקצ"ב א"א סק"ז.

אומר כי מקדישך בערכך קדשת ואין לומר כערכך קדשת

מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / תשב"ץ קטן סי' קי"ט.

כי מקדישך בקדשתך קדשת ולא כקדשתך

מהרי"ל מנהגים סדר תפילת ראש השנה ו'.

תגיד ליעקב דבר חק הד' בקמ"ץ ולא בשו"א

מהרי"ל מנהגים סדר תפילת ראש השנה ו'.

אומר המלך המשפט והאוחז בנשימה א' דלישתמע כי הוא המלך המשפט האוחז וכו'
מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ב' / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג.

בעלינו לשבח אומרים הוא א ל ה י נ ו ואין אחר
מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ה'.

אומרים הוא א ל ה י נ ו בקול רם
מטה משה עמוד העבודה סי' תתט"ז.

אומר אין עוד ולא ואין עוד. אפס זולתו ולא ואפס זולתו
מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ה' בשם מהר"ש.

יש להפסיק בין אמת ובין מלכנו
מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ו' בשם מהר"ש.

כשאומרים ואנו כורעים היה כורע על ברכיו והיה משתחוה ונופל על פניו
מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ה' / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט סט"ז.

אומר להבל וריק ומפסיק ומקיא פ"א וממשיך
מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ה'.

אחר עלינו מתחיל הש"ץ לנגן היה עם פיפיות ונהגו שכשמגיע לואתה מן השמים וכו' אומרים הציבור
עמו ואח"כ פותחין הארון והש"ץ אומר אוחילה והוא רשות לש"ץ ואין לציבור לומר עמו וכשדמסיים
צורי וגואלי סוגרין הארון
מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"ב.

אוחילה אין ליחיד לאמרו שהוא רשות לש"ץ
ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' ט' / אבודרהם סדר תפלת ראש השנה / האגור הל' ר"ה
סי' תתקט"ז / טור סי' תקצ"א / ב"ח סי' תקצ"א / לבוש סי' תקצ"א ס"ג / אליה רבה סי' תקצ"א
סק"ז.

היחיד אומר עלינו לשבח ואוחילה לא'
תשב"ץ קטן סי' קי"ט בשם רבינו פרץ / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה ט' בשם הר"ם / אבודרהם
סדר תפילת ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תתקט"ז / ב"ח סי' תקצ"א בשם הרמב"ם סדר התפילות
/ אליה רבה סי' תקצ"א סק"ז.

אחר אוחילה מתחילין אנסיכה וכו' ואומרים הש"ץ והציבור יחד ואח"כ חוזר הש"ץ לסדר התפילה
ומתחיל על כן וכו'
מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"ב.

אומר על כן נקוה כו' עד תמלוך בכבוד ואומרים אנסיכה כו'

נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג.

אם הוא שבת מחליפין הפיוט מיום א' ליום ב'

סדר טרויש סי' ט' / מנהגים מהרא"ק סי' כ"א א' / מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ז' / מנהגים

מהרא"ט ראש השנה / מטה משה עמוד העבודה סי' תתי"ט / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג.

י"א לעולם אהללה ביום א'

מנהגים מהרא"ט ראש השנה.

נהגו לומר עד תמלוך בכבוד ואז מתחילין פיוט התקיעתא

מחזור ויטרי סי' של"א / מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ה'.

מסיים הפסוקים קודם שיתחיל פיוט התקיעתא

מחזור ויטרי סי' של"א בשם רבינו יצחק.

כיון שבפיוט התקיעתא אין המקראות כתובין כסדר צריך ש"ץ לאמרן קודם

מחזור ויטרי סי' של"א בשם רבינו יצחק.

ביום ב' דר"ה אומר אתה זוכר עד כחול הים ואז אומר הפיוט

מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ט'.

בפיוט מלכיות זכרונות ושופרות דיום ב' יש פסוקים אחרים ממה שאומרים בלחש לאשמעינן דאומר

פסוקים אחרים נמי יצא

מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה י'.

חתימת הפיוט מעין חתימת הברכה כי נתקן לאמרו קודם חתימת הברכה

מחזור ויטרי סי' של"א בשם רבינו יצחק.

כשיש מילה אומרים זכור ברית בזכרונות

מנהגים מהרי"ל סדר תפילת ראש השנה ט' / הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה / דרכי משה סי'

תקפ"ד סק"ב / לבוש סי' תקפ"ד ס"ג / אליה זוטא סי' תקפ"ד סק"ז / יוסף אומץ דיני תקיעה סי'

תתק"ע / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג.

אין נוהגין כן

דרכי משה סי' תקפ"ד סק"ב / אליה זוטא סי' תקפ"ד סק"ז.

כשחל בשבת אין אומרים זכור ברית וכשחל בחול אומרים זכור ברית

מג"א סי' תקפ"ד סק"ז.

סעיף ח

לא יתפלל ביחיד תפלת מוסף בראש השנה עד אחר ג' שעות היום.

סימן תקצב

סעיף א

מחזיר שליח צבור התפלה ותוקעין על סדר הברכות למלכיות תשר"ת פעם אחת, ולזכרונות תש"ת ולשופרות תר"ת

שאלתות דרב אחאי גאון שאילתא קע"א / סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / רי"ץ גיאת הל' ר"ה / רי"ף ר"ה י' ב' (דפי הרי"ף) / תוס' ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור / מחזור ויטרי סי' ש"ז / סידור רש"י סי' קפ"ד / רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"י / המאור הקטן ר"ה י"א א' (דפי הרי"ף) / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ד / מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה / העיטור הל' שופר ק"א א' / ראבי"ה ר"ה סי' תקמ"א / המנהיג הל' ר"ה / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ר"צ / פסקי רי"ד ר"ה ל"ד א' / אור זרוע ראש השנה רס"ט / דרשת הרמב"ן לראש השנה / תשבץ קטן סי' קי"ט / חי' הרשב"א ר"ה ל"ד א' / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ד א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / חי' הריטב"א ר"ה ט"ז ב', ל"ד א' / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' ט"ז / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / טור סי' תקצ"ב / ר"ן ר"ה י"א א' (דפי הרי"ף) / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' / אגודה ר"ה ל"ג ב' / ב"י סי' תקצ"ב בשם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכן מנהג כל העולם / דרכי משה סי' תקצ"ב בשם הרמב"ם והרא"ש / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"ב ס"ג / ערוך השלחן סי' תקצ"ב ס"ב.

תוקעין למלכויות תשר"ת תש"ת תר"ת וכן לזכרונות וכן לשופרות

תוס' ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור בשם הערוך / ראבי"ה ר"ה סי' תקמ"א בשם הערוך / המנהיג הל' ר"ה בשם הערוך / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ש"א / פסקי רי"ד ר"ה ל"ד א' / אור זרוע ראש השנה סי' רס"ט / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ בשם הערוך / בית הבחירה להמאירי ר"ה ל"ד א' / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' ט"ז בשם הערוך / כלבו סי' ס"ד בשם הערוך / כלבו סי' ס"ד / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"ז / טור סי' תקצ"ב בשם הערוך / ב"ח סי' תקצ"ב בשם הערוך / שיירי כנסת הגדולה סי' תקצ"ב הגה"ט סק"ד / אליה רבה סי' תקצ"ב סק"ג / אליה זוטא סי' תקצ"ב סק"ב / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"ב ס"ה / ערוך השלחן סי' תקצ"ב ס"ג / מ"ב סי' תקצ"ב סק"ד.

היו צריכים לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכויות וכן לזכרונות וכן לשופרות אלא כיון שכבר יצאו ידי"ח תוקעין כן כדי לא להטריח על הציבור

רי"ף ר"ה י' א' (דפי הרי"ף) / ספר הישר (שו"ת) סי' ס"ח / רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ב / המנהגות לרבינו אשר מלוניל / המנהיג הל' ר"ה / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / טור סי' תקצ"ב / ר"ן ר"ה י"א א' (דפי הרי"ף) בשם הרי"ף / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' / עטרת

צבי סי' תקצ"ב סק"א / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"ב ס"ד / ערוך השלחן סי' תקצ"ב ס"ב / מ"ב סי' תקצ"א סק"ג.

מה טורח ציבור איכא

העיטור הל' שופר ק"א א' / פסקי הרי"ד ר"ה ל"ד א' / ערוך השלחן סי' תקצ"ב ס"ד.

לא תקנו תשר"ת תש"ת תר"ת למלכויות וכן לזכרונות וכן לשופרות כדי שלא להפסיק בתקיעות שאינן צריכות בין מלכויות וזכרונות ושופרות

העיטור הל' שופר ק"א א' / ראבי"ה שו"ת סי' קע"א / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ש"א / אור זרוע ראש השנה רס"ט / ר"ן ר"ה י"א א' (דפי הרי"ף) / ב"י סי' תקצ"ב בשם ראבי"ה והמרדכי.

רבי אבהו תיקן תשר"ת תש"ת תר"ת רק לתקיעות דמיושב ולא לתקיעות דמעומד

מחזור ויטרי סי' שי"ז / כתוב שם להראב"ד ר"ה י' ב' (דפי הרי"ף) / העיטור הל' שופר ק' ד'.

תוקעין תשר"ת למלכויות תש"ת לזכרונות תר"ת לשופרות משום דתקיעות אלו חובת ברכות הם ובתקיעה כל שהוא די לנו

מלחמת ה' ר"ה י"א א' (דפי הרי"ף) / דרשת הרמב"ן לראש השנה / חי' הריטב"א ר"ה ל"ד א'.

ועכשיו נוהגים לתקוע למלכויות תשר"ת שלשה פעמים ולזכרונות תש"ת שלשה פעמים ולשופרות תר"ת שלשה פעמים.

משום ששלשתן אמת ובאיזה שיעור יצא ידי"ח

ב"י סי' תק"ן בשם הריטב"א / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"ב ס"ד / ערוך השלחן סי' תקצ"ב ס"ד.

משום דקיי"ל א' מד"ת וב' מד"ס ועושים בתפילה רק ספיקות של תורה

ב"י סי' תקצ"ב בשם ראבי"ה והמרדכי.

הגה: ויש אומרים שתוקעים תשר"ת למלכויות פעם אחת וכן לזכרונות וכן לשופרות וכן המנהג במדינות אלו.

תוס' ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור בשם ר"ת / מחזור ויטרי סי' שי"ז בשם ר"ת / העיטור הל' שופר ק"א א' בשם ר"ת / יראים סי' תי"ט / המנהיג הל' ר"ה בשם ר"ת ומנהג קנפייא ובורגונייא / ראבי"ה ר"ה סי' תקמ"א / סמ"ג עשין מ"ב / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ש"א / אור זרוע ראש השנה רס"ט / דרשת הרמב"ן לראש השנה בשם ר"ת / סמ"ק מצווה צ"ב / מרדכי ר"ה פ"ד רמז תש"כ / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י' / תוס' הרא"ש ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין / חי' הריטב"א ר"ה ט"ז ב', ל"ד א' / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' ט"ז / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נ"ו ח"ב / טור סי' תקצ"ב / ר"ן ר"ה י"א א' (דפי הרי"ף) בשם ר"ת / חי' הר"ן ר"ה ל"ד א' / אגודה ר"ה ל"ג ב' / מנהגים מהרא"ק סי' כ"א ב' מנהג ארץ הגר וארץ אושטרייך ושטיירמרק, סי' כ"ה / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תת"ק. תתקי"ח / ב"י סי' תקצ"ב בשם ר"ת / דרכי משה סי' תקצ"ב בשם מנהגים מהרא"ט

/ ב"ח סי' תקצ"ב / שיירי כנסת הגדולה סי' תקצ"ב הגה"ט סק"ד / הגה סי' תקצ"ב ס"א / לבוש סי' תקצ"ב ס"א / חיי אדם כלל קמ"ב סי"ז / מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"ב / ערוך השלחן סי' תקצ"ב ס"ג / מ"ב סי' תקצ"ב סק"ג.

ונהגו לומר כל פעם אחר שתקעו היום הרת עולם, וארשת ואפילו בשבת שאין תוקעין אומרים היום הרת עולם אבל לא ארשת.

סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / מנהג מרשלייאה תפילת ר"ה / המנהיג הל' ר"ה בשם רב עמרם גאון / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ר"צ / לבוש סי' תקצ"ב ס"ב / ערוך השלחן סי' תקצ"ב ס"ה.

בהיום הרת כו' יאמר ותוציא לאור משפטינו ולא יאמר היום

סידור רש"י סי' קפ"א / מחזור ויטרי סי' של"ה / המנהיג הל' ר"ה / שבלי הלקט סי' ר"צ / מנהגים דבי מהר"ם סדר תקיעת שופר / תשב"ץ קטן סי' קי"ט / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג / מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"ב / מ"ב סי' תקצ"ב סק"ה.

אומרים היום הרת עולם כו' אחר מלכויות וזכרונות אבל אחר שופרות א"א היום הרת עולם

ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' ט"ז / מנהגים מהרא"ט ראש השנה.

אחר שאמר הש"ץ מלכויות אומרים ארשת וכו' וכן אחר זכרונות וכן אחר שופרות

המנהיג הל' ר"ה בשם רב עמרם גאון ומנהג צרפת.

אין אומרים ארשת וכו'

המנהיג הל' ר"ה מנהג ספרד ופרובינצא.

היחיד אינו אומר היום הרת עולם

ארחות חיים סדר תפילת מוסף של ר"ה סי' ט' / טור סי' תקצ"א / ב"י סי' תקצ"א מנהג אשכנז / ב"ח סי' תקצ"א מנהג אשכנז / שיירי כנסת הגדולה סי' תקצ"א הגב"י סק"ז / לבוש סי' תקצ"א ס"ד.

יחיד אומר היום הרת עולם

ב"י סי' תקצ"א מנהג ספרד / ב"ח סי' תקצ"א בשם הרמב"ם סדר התפילות / שיירי כנסת הגדולה סי' תקצ"א הגב"י סק"ז.

כשחל בשבת גם ש"ץ לא יאמר היום הרת עולם

ארחות חיים סדר תפילת מוסף של ר"ה סי' ט' בשם חכמי צרפת.

בשבת אומרים היום הרת עולם

מנהגים מהרא"ק סי' י"ט / מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה ה' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה.

לאחר מלכויות אומרים בארשת שפתינו לקול תרועתינו אבל לאחר זכרונות ושופרות אומר לקול תקיעתנו
נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג.

אחר ברכת כהנים אומר החזן שים שלום כו' בספר כו' ונאמר כי בי ירכו ימיך וכו' לחיים טובים תכתבו
ועונים הקהל אמן
נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג.

פותחין ארון הקודש ומנגן ז' פעמים היום וכו'
נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג.

אומר כהיום הזה כו'
נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ג.

סעיף ב

יחיד אינו מפסיק לתקוע בברכות, ואפילו יש לו מי שיתקע לו. הגה: אלא תוקעים לו קודם
שיתפלל מוסף

ספר הישר (שו"ת) סי' ס"ח / כלבו סי' ס"ד / ב"י סי' תקצ"ב בשם כלבו / דרכי משה סי' תקצ"ב
בשם כלבו ובשם ב"י בשם ארחות חיים / לבוש סי' תקצ"ב ס"ג / שו"ע הגר"ז סי' תקצ"ב ס"ז /
ערוך השלחן סי' תקצ"ב ס"ה.

לערכב השטן שלא יקטרג בשעת תפילתו
מ"ב סי' תקצ"ב סק"ז.

תוקעים ליחיד אחר שיתפלל מוסף

סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / רי"ף ר"ה י"א ב' (דפי הרי"ף) / סידור רש"י סי' קס"ה, קע"ג
/ מחזור ויטרי סי' שי"ז / ראב"ן ראש השנה / שבלי הלקט סדר ראש השנה סי' ש' / שער הציון סי'
תקצ"ב סק"ח.

יחיד אף שתקע קודם תפילתו תוקע אחר תפילתו
חזו"א או"ח סי' קל"ז סק"ב.

יחיד התוקע בתפילתו אי עבד מצווה
חזו"א או"ח סי' קל"ז סק"ד.

יחיד שבא לביהכ"נ בשעה שהציבור תוקעים תקיעות דמעומד אי עבד מצווה
חזו"א או"ח סי' קל"ז סק"ד.

ש"ץ שהתחיל חזרת הש"ץ ב"ה ויצאו מקצתן אומר מלכיות זכרונות ושופרות ותוקעין על סדר ברכות
חזו"א או"ח סי' קל"ז סק"ה.
ציבור שהתפללו בלחש וא"א להם להוריד ש"ץ אעפ"כ צריכים לתקוע תקיעות דמעומד בתפילה בלחש
חזו"א או"ח סי' קל"ז סק"ג.
ואין צריכין לתקוע לו שנית.

סעיף ג

לא ישיח לא התוקע ולא הצבור
ב"י סי' תקצ"ב בשם הרא"ש בשם רי"ץ גיאת.
בין תקיעות שמיושב לתקיעת שמעומד
ב"י סי' תקצ"ב בשם הרי"ף והרא"ש והרמב"ם / מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"ד.
כי ברכת השופר קאי אתרווייהו
מ"ב סי' תקצ"ב סק"ח.
בשעת תקיעות עצמם וודאי דאסור לשוח ואפי' השמעת קול בעלמא אסור
מ"ב סי' תקצ"ב סק"י.
בין התקיעות עצמם אסור לשוח
מ"ב סי' תקצ"ב סק"א.
(מיהו בענין התקיעות והתפללות אין הפסק)
ב"י סי' תקצ"ב בשם המרדכי בשם ראב"ה.
ובין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד שרי לכתחילה לשוח בעניין ברכות ותקיעות
מ"ב סי' תקצ"ב סק"ב.
בין ברכה לתקיעות אף בענין התקיעות והתפללות הוי הפסק
מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"ה / מ"ב סי' תקצ"ב סק"ב.
שח בין שברים לתרועה אפי' מעסק התקיעות והתפללות הוי הפסק וצריך לחזור ולתקוע אותו סדר
מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"ו / מ"ב סי' תקצ"ב סק"ג.
ואם דברים בטלים סח אין צריך לחזור ולברך

אפי' סח דברים בטלים בין תקיעות דמיושב עצמם אין צריך לחזור ולברך
מ"ב סי' תקצ"ב סקי"ג.

סח בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד חוזר ומברך
ב"י סי' תקצ"ב בשם הגהות מיימוניות הל' שופר פ"ג בשם רבינו שמחה.
ואין צריך לומר שלא ישיחו בין ברכה לתקיעות אם לא בענין התקיעות.
מטה אפרים סי' תקצ"ב ס"ד.

פעיף ד

זה שתוקע כשהן יושבין תוקע על סדר הברכות
ב"י סי' תקצ"ב בשם הרמב"ם.

דהמתחיל במצווה אומרים לו גמור

ב"י סי' תקצ"ב בשם כלבו / מ"ב סי' תקצ"ב סקט"ו.

הגה: ומיהו אינו מעכב ויכול אחר לתקוע אלא שראוי לעשות כך וכבר כתבתי לעיל סימן
תקפ"ה.

סימן תקצו

פעיף א

לאחר התפלה מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה.

סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / תשובות הגאונים שערי תשובה סי' ס"ה / רי"ץ גיאת הל' ר"ה
בשם רב עמרם מנהג ב' ישיבות / סידור רש"י סי' קפ"ו / ראב"ן שו"ת (בתחילת הספר) סי' ס"א /
העיטור הל' שופר ק"ג א' / המנהיג הל' ר"ה / ראבי"ה הל' ר"ה סי' תקמ"א / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה
סי' רס"ט / תוס' הרא"ש ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"ז / מנהגים
מהרא"ק סי' כ"א ד' מנהג מיידבורק / האגור הל' ר"ה סי' תתק"ט, תתקי"ח / טור סי' תקצ"ו / סדר
רב עמרם גאון סדר ראש השנה / תשובות הגאונים שערי תשובה סי' ס"ה / רי"ץ גיאת הל' ר"ה בשם
רב עמרם מנהג ב' ישיבות / סידור רש"י סי' קפ"ו / ראב"ן שו"ת (בתחילת הספר) סי' ס"א / העיטור
הל' שופר ק"ג א' / המנהיג הל' ר"ה / ראבי"ה הל' ר"ה סי' תקמ"א / אור זרוע ח"ב הל' ר"ה סי' רס"ט
/ תוס' הרא"ש ר"ה ל"ד א' ד"ה אתקין / ארחות חיים דין תקיעת שופר סי' י"ז / מנהגים מהרא"ק
סי' כ"א ד' מנהג מיידבורק / האגור הל' ר"ה סי' תתק"ט, תתקי"ח / טור סי' תקצ"ו / ב"י סי' תקצ"ו
בשם תוס' ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור בשם רב עמרם גאון / ב"ח סי' תקצ"ו.

לאחר קדיש יתום תוקעין תרועה א'

מנהגים מהרא"ק כ"א ד' מנהג מיידרבוק.

לערכב את השטן שלא יקטרג אחר התפילה

מ"ב סי' תקע"ו סק"א.

הגה: ויש מקומות נוהגין לחזור ולתקוע ל' קולות

קודם קדיש תתקבל תוקעין תשר"ת ג"פ תש"ת ג"פ תר"ת ג"פ ואומר קדיש תתקבל ואין כא' ועלינו וקדיש

ותוקע תשר"ת תש"ת תר"ת ומסיים תקיעה גדולה ובוה נשלמו ק' קולות

שיירי כנסת הגדולה סי' תקצ"ב הגה"ט סק"ז / מטה אפרים סי' תקצ"ב סי"א.

יש מקומות נוהגין לתקוע ק' קולות ל' במיושב ול' בתפילת לחש ול' בחזרת הש"ץ ולאחר סיום התפילה
י' קולות

המנהיג הל' ר"ה / כלבו סי' ס"ד / ב"ח סי' תקצ"ב / פרישה סי' תקצ"ב.

נוהגין לתקוע ל' במיושב ול' במעומד ול' קודם תתקבל וי' קודם עלינו

שיירי כנסת הגדולה סי' תקצ"ב הגהות הטור סק"ז.

אחר התפילה תוקעין ג"פ תשר"ת וג"פ תש"ת וג"פ תר"ת

מנהגים מהרא"ק סי' כ"א ב' / מנהגים מהרא"ט ראש השנה מנהג ברונא / דרכי משה סי' תקצ"ו /

חיי אדם כלל קמ"ב סי"ט.

אחר אנעים זמירות תוקעין תשר"ת תש"ת תר"ת ואז יש ק' קולות

המנהיג הל' ר"ה בשם הערוך / אור זרוע ראש השנה סי' רס"ט בשם הערוך / טור סי' תקצ"ב בשם

הערוך / ב"ח סי' תקצ"ב בשם הערוך / אליה רבה סי' תקצ"ב סק"ג בשם של"ה מנהג ירושלם / אליה

זוטא סי' תקצ"ב סק"ב מנהג ירושלם.

אחר התפילה תוקעים עוד ס' קולות להשלים לק' קולות

חיי אדם כלל קמ"ב סי"ט.

ולאחר שיצאו בזה שוב אין לתקוע עוד בחנם

התוקע ביום ב' אסור לתקוע להתלמד ביום א'

מטה אפרים סי' תקצ"ו ס"א / מ"ב סי' תקצ"ו סק"ד.

אבל קטן אפילו הגיע לחינוך מותר לומר לו שיתקע ומותר לו לתקוע כל היום.

סימן תקצו

סעיף א

אוכלים ושותים ושומחים ואין מתעניין בר"ה ולא בשבת שובה

תשובות הגאונים שערי תשובה סי' ס"ד / האורה ח"א סי' צ"ג / המנהיג הל' ר"ה / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ד / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ז / שבלי הלקט סי' רפ"ד / אור זרוע ח"ב סי' רנ"ז / מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / הגהות מיימוניות הל' שופר פ"א אות א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י"ז / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"ג מ"ט ד' / אבודרהם סדר תפילת ראש השנה / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תתק"כ / טור סי' תקצ"ז / ב"י סי' תקצ"ז בשם הרא"ש ובשם המרדכי / דרכי משה סי' תקצ"ז / ב"ח סי' תקצ"ז / מטה משה עניין העבודה סי' תש"צ / כנסת הגדולה סי' תקצ"ז הגהות ב"י סק"א / חיי אדם כלל קל"ט סי"א.

אמנם לא יאכלו כל שבעים למען לא יקלו ראשם ותהיה יראת ה' על פניהם.

מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / האגודה ר"ה ל"ה א' / דרכי משה סי' תקצ"ז / ב"ח סי' תקצ"ז / מטה משה עמוד העבודה סי' תשצ"א / כנסת הגדולה סי' תקצ"ז הגהות הטור סק"א / חיי אדם כלל קל"ט סי"א / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט ס"כ.

לא יאכל דגים כדי למעט תאוותו

ב"ח סי' תקצ"ז בשם מהרש"ל.

בסעודה אוכלין כרתי וקישואים

מהרי"ל מנהגים ראש השנה י"ב / שיירי כנסת הגדולה סי' תקפ"ג הגהות הטור סק"ב.

מצוה להאריך בתפילה עד חצות

מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה י"א / דרכי משה סי' תקפ"ד סק"א / הגה סי' תקפ"ד ס"א / חיי אדם כלל קל"ט ס"ח / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"ו / כשחל בחול יכול להאריך יותר מחצות / מג"א סי' תקפ"ד סק"ד / שו"ע הגר"ז סי' תקפ"ד ס"ו / מותר להתפלל עד אחר חצות היום / מטה אפרים סי' תקצ"ז ס"ב / מ"ב סי' תקצ"ז סק"ב / בקידוש היום יאמר וביום שמחתכם וכו' / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' י"ד.

סעיף ב

יש מקומות שקבלה בידם שכל מי שרגיל להתענות בר"ה ומשנה רגילותו ואינו מתענה, אינו משלים שנתו.

הגהות מיימוניות הל' שופר פ"א אות א' / שבלי הלקט סי' רפ"ד / האגודה ר"ה ל"ה א' / לקט יושר עמ' קכ"ד / האגור הל' ר"ה סי' תתק"כ / ב"י סי' תקצ"ז בשם הגהות מיימוניות / מטה משה עמוד

העבודה סי' תתכ"ה / דרישה סי' תקצ"ז סק"א / לבוש סי' תקצ"ז ס"ב / פרי מגדים סי' תקצ"ז א"א
סק"ב / חיי אדם כלל קל"ט סי"ב.

רגיל היינו ג' פעמים

מ"ב סי' תקצ"ז סק"ד.

ראוי שילמד כל היום או יעסוק בתחינות ובקשות כדי שיהיה כולו לה'

מ"ב סי' תקצ"ז סק"ג.

הגה: ומי שאינו ירא לנפשו אין צריך להתענות כל ימיו רק צריך התרה, כמו שאר נדר

. ב"י סי' תקצ"ז / דרכי משה סי' תקצ"ז / אליה רבא סי' תקצ"ז סק"ד / כנסת הגדולה סי' תקצ"ז
הגהות ב"י סק"ה / מטה אפרים סי' תקצ"ז ס"ח / חיי אדם כלל קל"ט סי"ב, י"ג / מ"ב סי' תקצ"ז
סק"ו.

סעיף ג

**המתענה פעם אחת בראש השנה תענית חלום אם היה ביום ראשון צריך להתענות שני
הימים כל ימיו**

הגהות מיימוניות הל' שופר פ"א א' / האגור סי' תתק"כ / הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה קל"ג
/ ב"י סי' תקצ"ז / מטה משה דיני שופר סי' תתכ"ה / דרישה סי' תקצ"ז סק"א / לבוש סי' תקצ"ז
ס"ב / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ט"ו / מטה אפרים סי' תקצ"ז ס"ח.

אפי' אם הוא בעל ברית יש לו להתענות

מטה אפרים סי' תקצ"ז ס"ה.

ואם היה ביום שני יתענה כל ימיו יום שני בלבד.

תרומת הדשן סי' רע"ח / לקט יושר עמ' קכ"ד / הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה קל"ג / ב"י סי'
תקצ"ז / דרכי משה סי' תקצ"ז / מטה משה עמוד העבודה סי' תתכ"ה / דרישה סי' תקצ"ז / לבוש
סי' תקצ"ז ס"ב / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ט"ו / מטה אפרים סי' תקצ"ז ס"ח.

הגה: ואין צריך למיתב תענית לתעניתו דהא יש אומרים דמצוה להתענות בר"ה.

תרומת הדשן סי' רע"ח / ב"י סי' תקצ"ז / דרישה סי' תקצ"ז סק"א / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' ט"ו
/ מטה אפרים סי' תקצ"ז ס"ח / חיי אדם כלל קל"ט סי"ג.

אפי' חל בשבת

מ"ב סי' תקצ"ז סקי"א.

ואין אומרים עננו בראש השנה, כמו שאין אומרים ביה"כ.

הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה קל"ב בשם רבי יהודה החסיד / מטה משה דיני שופר סי' תתכ"ה
/ מטה אפרים סי' תקצ"ז סט"ז.

המתענה בר"ה אסור לו לבשל לאחרים

הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה קל"ב / לבוש סי' תקצ"ז ס"ב / מטה משה דיני שופר סי' תתכ"ו / מג"א סי' תקצ"ז סק"ב / אליה רבא סי' תקצ"ז סק"ד / פרי מגדים סי' תקצ"ז א"א סק"א / חיי אדם כלל קל"ט סי"ג / מ"ב סי' תקצ"ז סק"ג.

אשה המתענה בר"ה יכולה לבשל לאחרים

הגהות מנהגים מהרא"ט ראש השנה קל"ב / לבוש סי' תקצ"ז ס"ב / אליה רבא סי' תקצ"ז סק"ד / פרי מגדים סי' תקצ"ז א"א סק"א / מ"ב סי' תקצ"ז סק"ג.

כשחל יו"ט ב' דר"ה בע"ש המתענה בו אסור לבשל לשבת

מג"א סי' תקצ"ז סק"ב / אליה רבא סי' תקצ"ז סק"ד.

סימן תקצח**פעיף א****ר"ה שחל להיות בשבת אומרים צדקתך במנחה.**

סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה / רי"ץ גיאת הל' ר"ה בשם רב האי / מנהג מרשלייאה תפילת ר"ה / המנהיג הל' ר"ה / ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י"ח בשם רב האי גאון ורי"ץ גיאת / כלבו סי' ס"ד / אבודרהם סדר תפילת ראש השנה / ר"ן ר"ה ט' א' (דפי הרי"ף) / טור סי' תקצ"ח / ב"י סי' תקצ"ח מנהג ספרד.

כיון שהוא יום הדין אומרים צדקתך משום צידוק הדין

מ"ב סי' תקצ"ח.

הגה: ויש אומרים שלא לאומרו וכן אנו נוהגים.

ארחות חיים סדר תפלת מוסף של ר"ה סי' י"ח מנהג נרבונו / כלבו סי' ס"ד מנהג נרבונו / ר"ן ר"ה ט' א' (דפי הרי"ף) / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / ב"י סי' תקצ"ח מנהג נרבונו / דרכי משה סי' תקצ"ח / פרישה סי' תקצ"ח / מטה אפרים סי' תקצ"ח ס"ג.

סימן תקצט**פעיף א****ליל ר"ה שחל להיות במוצאי שבת אומרים: ותודיענו.**

שו"ת תשב"ץ ח"א סי' קנ"ז / נוהג כצאן יוסף ר"ה סי' כ' / מטה אפרים סי' תקצ"ט ס"ג.

סימן תר

סעיף א

ביצה שנולדה ביום טוב הראשון וכן מה שנצוד בו וכן מה שנתלש בו אסור בשני

מטה אפרים סי' ת"ר סט"ו.

משום דתרווייהו חדא קדושה היא

מ"ב סי' ת"ר סק"א.

חלב הנחלב ביו"ט ראשון אסור בשני

מטה אפרים סי' ס"ט.

ב' ימים טובים של ר"ה קדושה א' הן לכל דבר זולתי לביצה ולמחובר ולמת בלכד

האורה ח"א סי' צ"ג / סידור רש"י סי' קע"א / מחזור ויטרי סי' ש"כ בשם רש"י / המנהיג הל' ר"ה /

רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד.

במנחה קודם ערבית א"צ להמתין עד חשיכה אלא מתפללין מעריב אחר מנחה

מנהגים מהרא"ק סי' כ"ב / מנהגים מהרי"ל סדר מוסף של ר"ה י"ב.

גם בר"ה מתפללין ערבית בליל ב' דר"ה אחר חשיכה

מנהגים מהרא"ק סי' כ"ב בשם מהר"ם / מנהגים מהרי"ל סדר תפילת ראש השנה ד', סדר מוסף של

ר"ה י"ב / מנהגים מהרא"ק ראש השנה / מטה משה עמוד העבודה סי' תכ"ב.

הגה: וכבר נתבאר לעיל סימן תקי"ג סעיף ה' וסימן תקט"ו.

סעיף ב

בקידוש ליל שני (ילבש בגד חדש) או מניח פרי חדש ואומר שהחיינו

מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ז ד' בשם

הרמ"ה / אבודרהם סדר תפילת ראש השנה בשם הרא"ש / מנהגים מהרא"ק ראש השנה / האגור הל'

ר"א סי' תתקכ"א / דרכי משה סי' ת"ר סק"ב / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט סכ"ג / בן איש חי שנה

ראשונה פ' נצבים / טור סי' ת"ר / ב"י סי' ת"ר / מטה אפרים סי' ת"ר ס"ה.

מקדש על יין חדש ומברך שהחיינו על היום ועל היין

מנהגים דבי מהר"ם ראש השנה / תשב"ץ קטן סי' קי"ט / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ג' בשם

הר"ם / כלבו סי' ס"ד בשם הר"ם / אבודרהם סדר תפילת ראש השנה / מנהגים מהרא"ק סי' י"א א'

בשם מהר"ם / ב"י סי' ת"ר.

מכרך כפה"ג וקידוש על יין ישן וכשיגיע לשהחיינו יקח היין החדש כידו השני' ומכרך כך על שניהם
מנהגים מהרא"ק סי' כ"ב א' / מנהגי מהר"ש סי' ר"ט / מנהגים מהרי"ל ראש השנה ד' / מנהגים
מהרא"ט ראש השנה / לקט יושר עמ' קכ"ה / דרכי משה סי' ת"ר סק"ב / יוסף אומץ סי' תתקע"ט
/ מ"ב סי' ת"ר סק"ד.

מניח כוס יין חדש לפניו על השלחן ובהחיינו יתן עיניו בו
מהרי"ל מנהגים ראש השנה ד' / מטה משה עמוד העבודה סי' תתכ"ג / מטה אפרים סי' ת"ר ס"ח.

שותה מכוס קידוש ואח"כ מהיין החדש
לקט יושר עמ' קכ"ה.

שותה מהיין החדש אחר ברכת המוציא
לקט יושר עמ' קכ"ה.

אין חייב לשתות ב' כוסות ויתן מהתירוש החדש לב"ב
מהרי"ל מנהגים ראש השנה ד'.

בשעת ברכת שהחיינו יכוין על שמחת היו"ט ועל שמחת הפרי או הבגד
מטה אפרים סי' ת"ר סי"ג / ואם אין מצוי (בגד חדש או) פרי חדש עם כל זה יאמר שהחיינו. / שו"ת
מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג) סי' תק"ג / מנהגים מהרא"ק סי' י"א א' בשם מהר"ם / האגור הל'
ר"ה סי' תתקכ"א / ב"י סי' ת"ר / דרכי משה סי' ת"ר סק"ב / ב"ח סי' ת"ר / מטה משה עמוד העבודה
סי' תתכ"ג / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט סכ"ג / בן איש חי שנה ראשונה פ' נצבים.

דאף דקדושה א' היא מ"מ ב' ימים הם
מ"ב סי' ת"ר סק"ה.

צריך לומר זמן ביו"ט ב' של ר"ה
סידור רש"י סי' קע"א / מחזור ויטרי סי' ש"כ בשם רש"י / מנהג מרשלייאה תפלת ר"ה / העיטור
הל' שופר ק"ד ג' / המנהיג הל' ר"ה / שבלי הלקט סי' רפ"ה / אור זרוע ח"ב סי' רנ"ז / תשב"ץ קטן
סי' קי"ט / ספר הפרנס סי' תי"ב / חי' הריטב"א ר"ה ל"ה א' / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / ארחות חיים
סדר תפילת ר"ה סי' ג' בשם רש"י / כלבו סי' ס"ד בשם ר"ש / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ז ד' /
אבודרהם סדר תפילת ראש השנה / ר"ן ר"ה י"ב (דפי הרי"ף) / מנהגים מהרא"ק סי' י"א / מנהגים
מהרא"ט ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תתקכ"א / טור סי' ת"ר / ב"י סי' ת"ר / ב"ח סי' ת"ר.

בזמן בי"ד הגדול היו אומרים זמן ביו"ט ב' של ר"ה אע"פ דנוהגין היום קודש ולמחר קודש מ"מ יו"ט
ב' עיקר דמיני' מונים למועדות

סידור רש"י סי' קע"א / מחזור ויטרי סי' ש"כ בשם רש"י / העיטור הל' שופר ק"ד ד' / המנהיג הל'
ר"ה / ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ד.

ב' יו"ט של ר"ה קדושה א' הן ולפיכך אין אומרים זמן בשני

סידור רש"י סי' קע"א בשם רבותינו / מחזור ויטרי סי' ש"כ בשם רבותיו של רש"י / העיטור הל' שופר ק"ד ג' בשם ר' יצחק בר' יהודה הצרפתי / הרוקח הל' ר"ה סי' ר"ד / שבלי הלקט סי' רפ"ה / רא"ש ר"ה פ"ד סי' י"ד / ארחות חיים סדר תפילת ר"ה סי' ג' / כלבו סי' ס"ד / רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א מ"ז ד' / אבודרהם סדר תפילת ראש השנה / ר"ן ר"ה י"ב ב' (דפי הרי"ף) / מנהגים מהרא"ק סי' י"א / האגור הל' ר"ה סי' תתקכ"א / טור סי' ת"ר / ב"י סי' ת"ר / ב"ח סי' ת"ר.

סעיף ג**אם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחיינו בשופר ביום שני.**

ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ד / אבודרהם סדר תפילת ראש השנה / האגודה ר"ה ל"ד א' / מנהגים מהרי"ל הל' שופר ו' / האגור הל' ר"ה סי' תתקכ"א / טור סי' ת"ר / ב"י סי' ת"ר.

הגה: ויש אומרים לאומרו אפילו אם חל יום ראשון בחול, וכן המנהג במדינות אלו.

ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ד בשם רש"י / שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג) סי' תק"ג / תשב"ץ קטן סי' ק"כ / ספר הפרנס סי' תי"ב בשם ראבי"ה / כלבו סי' ס"ד מנהג נרבונא / אבודרהם סדר תפילת ראש השנה / מנהגים מהרא"ק סי' י"א א' בשם מהר"ם, סי' כ"ד / מנהגים מהרא"ט ראש השנה / האגור הל' ר"ה סי' תתקכ"א / דרכי משה סי' ת"ר סק"ב / ב"ח סי' ת"ר / מטה משה עמוד העבודה סי' תתכ"ד / פרישה סי' ת"ר / חיי אדם כלל קמ"א ס"ז / קיצור שלחן ערוך סי' קכ"ט סכ"ג / מטה אפרים סי' תר"א ס"ג.

ביום ב' אין מברכין שהחיינו בתקיעת שופר

ראבי"ה ר"ה סי' תקל"ד / שבלי הלקט סי' רפ"ט / אבודרהם סדר תפילת ראש השנה / האגודה ר"ה ל"ד א' / פסקי ריא"ז ר"ה פ"ד ה"ג אות ה' / מנהגים מהרי"ל הל' שופר ו' / האגור הל' ר"ה סי' תתקכ"א / ב"י סי' ת"ר / ב"ח סי' ת"ר.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תרא

סדר יום שני של ר"ה, ובו ב' סעיפים.

סעיף א

ביום שני (מתפללים כמו ביום ראשון) וקורים מוהאלהים נסה את אברהם עד סוף סידרא ומפטיר קורא כמו אתמול ומפטיר בירמיה כה אמר ה' מצא חן במדבר עד הבן יקיר לי אפרים ובמוצאי ר"ה מבדילין כמו במוצאי שבת, אלא שאין מברכין על הבשמים ועל האש.

סעיף ב

אף בארץ ישראל עושים ר"ה שני ימים.